

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE - FİNANSMAN PROGRAMI
2017-YL-015**

**FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN
BELİRLENMESİ VE AYDIN İLİNDEKİ SERBEST
MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER ÜZERİNE
BİR UYGULAMA**

**HAZIRLAYAN
Tarık DAĞDELEN**

**TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Umut Tolga GÜMÜŞ**

AYDIN-2017

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Muhasebe Finansman Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Tarık DAĞDELEN tarafından hazırlanan Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Aydın İlindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerine Bir Uygulama başlıklı tez, 24/03/2017 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan : Prof. Dr. Yusuf KADERLİ	ADÜ	
Üye : Yrd. Doç. Dr. Umut Tolga GÜMÜŞ	ADÜ	
Üye : Yrd. Doç. Dr. Eymen GÜREL	MSKU	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu yüksek lisans tezi, Enstitü Yönetim KurulununSayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Doç. Dr. Ahmet Can BAKKALCI

Enstitü Müdür V.

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

..../..../2017

Tarık DAĞDELEN

ÖZET

FINANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ VE AYDIN İLİNDEKİ SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Tarık DAĞDELEN

Yüksek Lisans Tezi, İşletme Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Umut Tolga GÜMÜŞ
2017, 153 sayfa

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik, günümüz dünyasında hem bireylerin hem de ticari işletmelerin finansal bilgi aldıkları, mali verilerini saklayabildikleri ve mükellefleri adına çeşitli beyannameleri gönderebildikleri bir meslek dalıdır. Gelişen ve karmaşıklaşan finansal piyasalar bireyler ve ticari işletmeler açısından içinden çıkılmaz bir hal almıştır. Özellikle ticari işletmeler ve şirketlerin iş takibini yapmakta zorlandığı günümüzde aynı anda mali takiplerini de yapmalarını beklemek mümkün değildir. Bu sebeple Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler mükelleflerinin mali takip sorumluluğunu üstlenmiş bu sayede mükelleflerinin kendi işlerini ilgilendiren konularda daha fazla zaman bulmalarını sağlamışlardır. Yeni işletmenin kurulması varlığını sürdürebilmesi ve büyüebilmesi için ihtiyaç duyulan en önemli süreç iyi bir Serbest Muhasebeci Mali Müşavire sahip olunmasıdır. Burada iyi bir Serbest Muhasebeci Mali Müşavirden kasıt, finansal bilgisi olan ve finansal piyasa hakimiyeti yüksek olan bireylerdir. Buradan da anlaşılacağı üzere iyi bir Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olmanın yolu finansal okuryazarlık seviyesinin yüksek olmasıyla doğrudan alakalıdır.

Bu çalışmada Aydın ili ve ilçelerinde Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin finansal okuryazarlık düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Finansal okuryazarlık düzeyinin, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin yaş, cinsiyet ve eğitim durumuna göre hangi oranda etkili olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırmada, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin finansal okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler arasında eğitim ve yaş durumu finansal okuryazarlık düzeyi üzerinden etkili olduğu saptanırken cinsiyet durumunun finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde nötr bir etkiye sahip olduğu ortaya konmuştur.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Finansal okuryazarlık, Finansal Eğitim, Finansal Bilgi, Finansal Davranış, Dünyada ve Türkiye de Finansal Okuryazarlık.

ABSTRACT

DETERMINATION OF THE LEVEL OF FINANCIAL LITERACY AND STUDY ON A CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANT IN AYDIN PROVINCE.

Tarık DAĞDELEN

Masters thesis, Faculty of Management.

Supervisor: Asiss Professor. Umut Tolga GÜMÜŞ

A certified public accountance is a profession in today's world where both individuals and commercial enterprises receive financial information, can store financial data and send various reports on behalf of their taxpayers. Emerging and complicated financial markets have become incomprehensible in terms of individuals and commercial enterprises. It is not possible to expect to make financial arrangements at the same time, especially when commercial enterprises and companies are forced to follow up their business. For this reason, the certified public accountants have assumed responsibility for financial follow-up of taxpayers and have provided taxpayers more time to take charge of their own affairs. The most important process needed for the new business to survive and grow is to have a good certified public accountant. Here, a good certified public accountant refers to individuals with financial knowledge and high financial market dominance. As can be understood from this, the way of becoming a good certified public accountant is directly related to the high level of financial literacy.

In this study, the financial literacy levels of a certified public accountants in Aydın provinces and districts were tried to be measured. It has been attempted to determine the extent to which the level of financial literacy is influenced by the age, gender and educational status of certified public accountants.

In the survey, it was determined that the financial literacy level of the certified public accountants is high. It has been found out that the gender situation has a neutral influence on the financial literacy level while it is found that the education and age status among the certified public accountants are effective on the financial literacy level.

KEYWORDS: Financial Literacy, Financial Education, Financial Information, Financial Behavior, Financial Literacy In The World And In Turkey

ÖNSÖZ

Tasarruf, tüketim ve yatırım bir bireyin, bir toplumun hatta bir ulusun kaderini belirleyen en önemli kavramlardır. Özellikle tasarruf kavramı tüketim ve yatırımı finanse etme bakımından ilk sırada yerini almaktadır. Tasarrufların bu denli önemli olması tasarruf yönetimi konusunda önemini arttırmaktadır. Bireylerin tasarruflarını yönetebilmesinin yoluda finansal okuryazar olmasıyla mümkündür. Sadece tasarruf değil; tüketim, yatırım, emeklilik, kredi yönetme, sigorta vb. konularında en iyi şekilde idare edilebilmesi finansal okuryazar olabilmekten geçmektedir.

Bu denli önemli bir konu üzerinde yapmış olduğum tez çalışmasında her daim yanımda olan, bilgisi ve ahlaki değerleriyle örnek aldığım, birlikte çalışmaktan onur duyduğum ve tecrübelerinden yararlanırken göstermiş olduğu sabırdan dolayı değerli hocam Yrd. Doç.Dr. Umut Tolga GÜMÜŞ'e teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimime başladığım ilk günden bu yana desteğini esirgemeyen, karakteri ve bilgisini hayranlıkla takip ettiğim Nazilli İ.İ.B.F Dekanı ve İşletme Bölüm Başkanı M. Erdemir GÜNDOĞMUŞ'a, Nazilli İ.İ.B.F öğrencilerinin tümünün saygı ve sevgisini kazanan benimde en az bu öğrenciler kadar saygı duyduğum ve sevdiğim kıymetli hocalarım Prof. Dr. Yusuf KADERLİ ve Doç.Dr. Çağrı KÖROĞLU'na ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İ.İ.B.F' den gelerek jüri görevini üstelenen ve kıymetli görüşlerini paylaşan Yrd. Doç. Dr. Eymen GÜREL'e teşekkür ederim.

Tez çalışmasında her daim yanımda olan bilgi ve tecrübesiyle tezime katkıda bulunan folklor araştırmacısı dayım Kenan ÇİFTÇİ'ye ve tezin her aşamasını yakından takip eden ve desteğini esirgemeyen Aslı KARACA'ya teşekkür ederim.

Son olarak hayatımın her anında yanımda olan ve her daim desteklerini esirgemeyen babam Recep DAĞDELEN ve annem Azime DAĞDELEN'e ayrıca tüm Dağdelen ailesine teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	v
ÖZET	vii
ABSTRACT.....	ix
ÖNSÖZ	xi
SİMGELER DİZİNİ.....	xvii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xix
TABLolar DİZİNİ	xxi
EKLER DİZİNİ.....	xxiii
GİRİŞ... ..	1
1. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN TANIMI, FİNANSAL OKURYAZARLIĞA İHTİYAÇ DUYULMA NEDENLERİ, FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN ÖNEMİ, FİNANSAL OKURYAZAR OLABİLME KOŞULLARI, FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GELİŞTİRİLMESİ VE LİTERATÜR TARAMASI.....	3
1.1. Finansal Okuryazarlık	3
1.1.1. Finansal Okuryazarlığın Tanımı.....	3
1.1.2. Finansal Okuryazarlığa İhtiyaç Duyulma Nedenleri.....	8
1.1.3. Finansal Okuryazarlığın Önemi	16
1.1.4. Finansal Okuryazar Olabilme Koşulları.....	23
1.1.5. Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesi	27
1.2. Literatür Taraması	36
2. FİNANSAL EĞİTİM-FİNANSAL OKURYAZARLIK İLİŞKİSİ VE DÜNYADA VE TÜRKİYEDE FİNANSAL OKURYAZARLIK FAALİYETLERİ	63
2.1. Finansal Eğitim	63
2.1.1. Finansal Eğitim Kavramı	63

2.1.2. Finansal Eğitimin İşlevi ve Amacı	64
2.1.3. Finansal Eğitimin Önemi ve Faydaları.....	66
2.2. Dünyada ve Türkiye’de Finansal Eğitim Faaliyetleri.....	70
2.2.1. Uluslararası Kuruluşların Finansal Eğitim Faaliyetleri	71
2.2.1.1. Dünya Bankası	71
2.2.1.2. Ekonomik işbirliği ve kalkınma örgütü (OECD)	73
2.2.1.3. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Finans Kuruluşu (CYFI).....	75
2.2.1.4. Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Örgütü (IOSCO).....	76
2.2.1.5. Uluslararası Yatırımcı Eğitim Forumu (IFIE)	77
2.2.1.6. Avrupa Komisyonu	78
2.2.2. Ulusal Kuruluşların Finansal Eğitim Faaliyetleri.....	81
2.2.2.1. ABD.....	81
2.2.2.1.1. Başkan’ın Finansal Yeterlilik Danışma Konseyi.....	84
2.2.2.1.2. Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu (FLEC).....	85
2.2.2.1.3. Amerika Tasarruf Eğitimi Konseyi (ASEC)	85
2.2.2.1.4. Amerikan Merkez Bankası (Federal Reserve Bank - FED)	85
2.2.2.1.5. Amerika Sermaye Piyasası Kurulu (Securities Exchange Commission- SEC)	86
2.2.2.1.6. Finans Sektörü Düzenleme Kurulu (Financial Industry Regulatory Authority - FINRA)	86
2.2.2.1.7. Jumpstart Koalisyonu	86
2.2.2.1.8. Finansal Eğitim Ulusal Vakfı (National Endowment for Financial Education - NEFE)	87
2.2.2.1.9. Ulusal Ekonomik Eğitim Konseyi (National Council on Economic Education - NCEE).....	87
2.2.2.2. Almanya	87
2.2.2.3. Avusturya	88
2.2.2.4. Bulgaristan.....	90

2.2.2.5. Çek Cumhuriyeti	90
2.2.2.6. Fransa	91
2.2.2.7. İngiltere	91
2.2.2.8. Avustralya	92
2.2.2.8.1. Finansal Okuryazarlık Vakfı (FLD)	93
2.2.2.8.2. Finansal Bilgi Hizmeti (Financial Information Service — FIS)	93
2.2.2.9. Brezilya	95
2.2.2.10. Japonya.....	95
2.2.2.11. Kanada.....	96
2.2.2.12. Malezya	97
2.2.2.13. Rusya.....	98
2.2.2.14. Singapur	99
2.2.2.15. Yeni Zelanda	100
2.2.3. Türkiye’de Finansal Okuryazarlık İle İlgili Faaliyetler	101
2.2.3.1. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan çalışmalar	102
2.2.3.2. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yapılan çalışmalar	103
2.2.3.3. Sermaye Piyasası Kurulu’nun çalışmaları.....	103
2.2.3.4. Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER)	106
2.2.3.5. Merkez Bankası ve finansal eğitim faaliyetleri.....	106
2.2.3.6. Borsa İstanbul (BIST) ve finansal eğitim faaliyetleri.....	107
2.2.3.7. Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği ve finansal eğitim faaliyetleri	108
2.2.3.8. Türkiye Finansal Erişim, finansal eğitim, finansal tüketicinin korunması stratejisi ve eylem planı.....	108
2.2.3.9. İstanbul Finans Merkezi projesi ve finansal eğitim.....	109
2.2.3.10. Özel bankalar tarafından yürütülen finansal eğitim faaliyetleri	109

3. AYDIN İLİNDE SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLERİN FİNANSAL OKURAZARLIK DÜZEYİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA	110
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	110
3.1.1. Araştırmanın Amacı	110
3.1.2. Araştırmanın Önemi ve Kapsamı	111
3.2. Araştırmanın Varsayımları	112
3.3. Araştırmanın Kısıtları	112
3.4. Araştırmanın Yönetimi.....	112
3.4.1. Evren ve Örneklem.....	112
3.4.2 Veri Toplama Araçları.....	113
3.4.3 Verilerin Analizi.....	113
3.5. Araştırmada Elde Edilen Bulgular ve Bu Bulguların Yorumlanması	114
3.5.1. Katılımcılara İlişkin Genel Bulgular	114
3.5.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Güvenilirlik Analizi.....	116
3.5.3. Araştırmada Kullanılan Ölçekteki Sorulardan Elde Edilen Puanların Betimlenmesi	117
3.5.4. Hipotezler ve Analizleri	120
3.5.4.1. Cinsiyet değişkeni açısından T-Testi.....	122
3.5.4.2. Yaş grubu değişkeni açısından Anova.....	122
3.5.4.3. Yaş değişkenine göre çoklu karşılaştırma	123
3.5.4.4. Eğitim durumu değişkeni açısından Anova.....	125
3.5.4.5. Eğitim değişkeni açısından çoklu karşılaştırma	126
TARTIŞMA VE SONUÇ	127
KAYNAKLAR.....	129
EKLER	149
ÖZGEÇMİŞ.....	153

SİMGELER DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ASEC	: Amerika Tasarruf Eğitim Konseyi
ASIC	: Avustralya Menkul Kıymet Ve Yatırım Komisyonu
BIST	: Borsa İstanbul
BM	: Birleşmiş Milletler
CGAP	: Yoksullara Yardım Amaçlı Danışma Grubu
CYFI	: Uluslararası Çocuk Ve Gençlik Finans Kuruluşu
EDFE	: Avrupa Finansal Eğitim Veri Tabanı
EGFE	: Finansal Eğitim Uzman Grubu
FED	: Amerikan Merkez Bankası
FINRA	: Finansal Sektör Düzenleme Kurulu
FIS	: Finansal Bilgi Hizmeti
FLD	: Finansal Okuryazarlık Vakfı
FLEC	: Finansal Okuryazarlık Ve Eğitim Komisyonu
FSA	: Finansal Hizmetler Kurumu
FODER	: Finansal Okuryazarlık Derneği
GFLEC	: Küresel Finansal Okuryazarlık Merkezi
IFIE	: Uluslararası Yatırımcı Eğitim Fonu
INFE	: Oecd Finansal Eğitime Yönelik Uluslararası İşbirliği
IOSCO	: Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Örgütü
IPT	: Yatırımcı Koruma Vakfı
ISFS	: Sosyo-Finansal Araştırmalar Enstitüsü
NCEE	: Ulusal Ekonomik Ulusal Vakfı
NCRE	L: Orta Kuzey Bölgesi Eğitim Laboratuvarı

NEFE	: Finansal Eğitim Ulusal Vakfı
PISA	: OECD Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
SEC	: Amerika Sermaye Piyasası Kurulu
SMMM	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TSPAKB	: Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Anlam üretme süreci olarak finansal okuryazarlık	28
Şekil 1.2. Toplam, özel ve kamu tasarruf oranları, %	33
Şekil 2.1. ABD'nin tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu.....	83
Şekil 2.2. Almanya'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu	88
Şekil 2.3. Avusturya'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu	89
Şekil 2.4. Çek Cumhuriyeti'nin tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu	90
Şekil 2.5. İngiltere'nin tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu	92
Şekil 2.6. Avusturya'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu	94
Şekil 2.7. Japonya'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu.	95
Şekil 2.8. Kanada'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu..	97
Şekil 2.9. Malezya'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu	98
Şekil 2.10. Rusya'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu ..	99
Şekil 2.11. Singapur'un tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu	99
Şekil 2.12. Yeni Zelanda'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu	100
Şekil 2.13. Türkiye'nin tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu	102
Şekil 3.1. Araştırmaya katılanların cinsiyetlerine ilişkin frekans ve yüzde tablosu	114
Şekil 3.2. Araştırmaya katılanların yaş durumuna ilişkin frekans ve yüzde tablosu	115
Şekil 3.3. Araştırmaya katılanların eğitim durumuna ilişkin frekans ve yüzde tablosu	116

Şekil 3.4. Araştırmada kullanılan ölçekteki sorulardan elde edilen puanların grafiksel dağılımı	119
Şekil 3.5. Puan bazında ölçekler.....	120
Şekil 3.6. Yaş değişkenine göre çoklu karşılaştırma sonuçları	124
Şekil 3.7. Eğitim değişkeni açısından çoklu karşılaştırma sonuçlarının grafiksel dağılımı.....	126

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1. Finansal davranış ve ürün seçimi yüzdeleri	21
Tablo 1.2. Finansal bilgi sorunlarına verilen doğru cevap oranları.....	29
Tablo 1.3. Finansal tutuma ilişkin aşağıdaki ifadelere itiraz eden katılımcıların yüzdesi.....	32
Tablo 1.4. Yıllar itibariyle hane halkı tasarruf oranları.....	34
Tablo 1.5. Yıllar itibariyle tüketici kredileri miktarı.....	34
Tablo 1.6. Yıllar itibari ile ferdi kredi ve kredi kartı borcunu ödeyemeyen kişi sayıları	35
Tablo 1.7. Seçilmiş ülkelerle ilgili yapılan çalışmaların özet sonuçları.....	61
Tablo 2.1. Seçilen ülkelerin 2002-2012 yılları arası İGE değerleri ortalaması.....	71
Tablo 3.1. Araştırmaya katılanların cinsiyetlerine ilişkin frekans ve yüzde tablosu	114
Tablo 3.2. Araştırmaya katılanların yaş durumuna ilişkin frekans ve yüzde tablosu	115
Tablo 3.3. Araştırmaya katılanların eğitim durumuna ilişkin frekans ve yüzde tablosu	115
Tablo 3.4. Ölçeğin tamamı için Cronbach's Alpha katsayısı.....	116
Tablo 3.5. Araştırmada kullanılan ölçekteki sorulardan elde edilen puanların betimlenmesi	117
Tablo 3.6. Ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar cinsiyete göre farklılık göstermektedir hipotezinin sınanması	121
Tablo 3.7. Ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanların yaş durumuna göre farklılık göstermektedir hipotezinin sınanması	121
Tablo 3.8. Ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanların eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir hipotezinin sınanması	121
Tablo 3.9. Ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar cinsiyete göre farklılık göstermektedir hipotezine ilişkin T-Testi sonuçlar	122
Tablo 3.10. Yaş grupları açısından Anova testi sonuçları.....	123

Tablo 3.11. Yaş değişkenine göre çoklu karşılaştırma sonuçları	123
Tablo 3.12. Eğitim durumu değişkeni açısından Anova sonuçları	125
Tablo 3.13. Eğitim değişkeni açısından çoklu karşılaştırma sonuçları	126

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Anket Formu	149

GİRİŞ

Bireylerin hayatlarını idame ettirebilmeleri için belirli bir düzeyde gelire sahip olmaları şarttır. Sadece belirli bir düzeyde gelire sahip olmakta hayatın devam edebilmesi için yeterli değildir bu geliri planlı bir şekilde harcamakta bir o kadar önemli bir konudur. Özellikle gelir seviyesi düşük olan bireylerin planlı harcama yapmaları hayati önem taşımaktadır. Gelir seviyesi yüksek olan bireylerinde ihtiyaç kadar harcama yapması ve ihtiyaç fazlası gelirini tasarrufa dönüştürmesi çok önemli bir konudur. Sadece tasarruf yapmakla da bireyin refahında bir artış yaşanmaz aynı zamanda yapılan bu tasarrufları da hangi yatırım aracına aktaracağı da hem birey hem de toplum açısından oldukça önemlidir. Bu sebeple bireyin tasarruflarını yönetme ve yatırım seçeneklerini değerlendirebilmesi finansal okuryazar olabilmesinden geçer. Sadece bireysel olarak değil herhangi bir kurum yada kuruluşunda yapılmış olan tasarrufları yönetebilmesi bir zorunluluk arz etmektedir.

Bireyler bazen zorunlu nedenlerden bazen de yaşam kalitelerini artırabilmeleri adına gelirlerinden fazla harcama yapmak istemektedirler. Birey bunu iki şekilde gerçekleştirebilir. Birinci seçenek daha önce yapmış olduğu tasarruflarını kullanmak, ikinci seçenekse borçlanma (kredi) yoluna gitmektir. Borçlanma yolunu tercih eden bireylerin borç yönetimi konusunda yeterli düzeyde bilgiye sahip olması şarttır. Aksi takdirde borçlanmanın yarattığı yıkıcı etkiden hem birey hem ailesi hem de toplum oldukça olumsuz etkilenecektir. Bireyler gelirinden fazla harcama yapmak zorunda kalır ve tasarruflarını kullanmak isterse de bu durumda var olan kaynağın erime riskiyle karşı karşıya kalacaktır. Tüm bunlar bireyin tasarruf, harcama ve borçlanma gibi konularda bilgiye sahip olmasının zorunluluğunu ortaya koymak için yeterli bir sebeptir.

Küreselleşme ile birlikte finansal anlamda sınırların ortadan kalkması finansal ürünleri daha çeşitli hale getirirken daha karmaşık bir yapıya bürünmesine de sebep olmuştur. Bireylerin çoğunun daha temel finansal bilgi konularına hakim değilken üst düzey finansal piyasalara da dahil olmasını beklemek mümkün görülmemektedir.

Bireylerin yaşanan bireysel, toplumsal, siyasi veya ekonomik sorunlara karşı önlem almasının yolu finansal okuryazar olmasından geçmektedir. Bireylerin temel düzeyde finansal bilgi düzeyine sahip olması, gelecek kaygılarını azaltmak

için sigorta poliçesi seçme kararı veya emeklilik planlaması yapma gibi birçok konuda karar alabilmesi için finansal okuryazar olabilmesi şarttır. Bu sayede birey cari dönemde veya gelecek dönemlerde finansal güvenliğini sağlayabilecek ve bu sayede bireysel ve toplumsal refahı artırabilecektir. Birey alacağı finansal kararlarla yalnızca kendisi için değil aynı zamanda içinde yaşayacağı toplum açısından da büyük önem taşımaktadır. Bireylerin alacağı hatalı finansal kararlar bir ülkenin bile ekonomik sorunlar yaşamasına sebep olabilir. Bu sebeple finansal okuryazarlığın geliştirilmesi ülkelerin ekonomilerinin gelişmesinde de katkı sağlayabilir.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler mükelleflerinin finansal anlamda problemlerini en aza indirmek hatta bitirebilmek için finansal okuryazar olmaları şarttır. Mükelleflerine en üst düzeyde hizmet sunması istenen Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler, lisans eğitimlerinin ardından 3 yıl staj eğitimine tabi tutulmakta, staj eğitimi sonucunda meslek mensubu olan bireylerde sürekli olarak kendilerini geliştirmeleri adına finansal, ekonomik ve hukuki dersler verilmektedir. Bilgilerini bu sayede canlı tutan ve sürekli gelişmeye açık olan bu meslek mensupları, bunu bir hizmete dönüştürmekte ve bireylerin ve işletmelerin faydalanmalarını sağlamaktadırlar.

Araştırmanın birinci bölümünde, finansal okuryazarlığın kavramsal olarak neyi ifade ettiği, finansal okuryazarlığa neden ihtiyaç duyulduğu, finansal okuryazarlığın neden önemli olduğunu, kimlerin finansal okuryazar olabileceği (finansal okuryazar olabilme şartları), finansal okuryazarlığın geliştirilmesinin süreçlerine değinilmiştir. Ayrıca birinci bölümün son kısmında finansal okuryazarlık konusu ile ilgili yapılmış olunan literatür taramalarına yer verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde Dünyada ve Türkiye’de finansal okuryazarlığın geliştirilmesi adına verilen finansal eğitim kavramından bahsedilmiş, bu konuda kurulmuş ve bazı ülkelerin verdiği finansal okuryazarlık eğitimine değinilmiştir.

Araştırmanın üçüncü ve son bölümünde Aydın ilindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler üzerinde yapılan ve araştırmacı tarafından tasarlanan finansal okuryazarlık ölçeği ile Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin finansal okuryazarlık düzeyi ölçülmeye çalışılmıştır. Çıkan bulguların analizi yapılmış, sonuç ve öneriler bu bölümde ortaya konmuştur.

1. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN TANIMI, FİNANSAL OKURYAZARLIĞA İHTİYAÇ DUYULMA NEDENLERİ, FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN ÖNEMİ, FİNANSAL OKURYAZAR OLABİLME KOŞULLARI, FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GELİŞTİRİLMESİ VE LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Finansal Okuryazarlık

1.1.1. Finansal Okuryazarlığın Tanımı

Finans literatüründe yeni ve gelişme aşamasında bir kavram olan finansal okuryazarlık kavramı henüz bilimsel çevrelerin fikir birliğine vardığı bir tanıma sahip değildir. Hatta terim olarak kullanımı dahi ülkeden ülkeye, araştırmacıdan araştırmacıya değişiklik gösterebilmektedir. İngiltere ve Kanada’da “finansal yeterlilik” (financial capability) terimi kullanılırken, ABD, Avustralya ve diğer bazı ülkelerde “finansal okuryazarlık” (financial literacy) kavramı kullanılmaktadır. Bazı yazar ve kurumlar “finansal farkındalık” (financial awareness) kavramını kullanmayı tercih ederken, “ekonomi okuryazarlığı”(Economic literacy) kavramında finansal okuryazarlık kavramı yerine kullanılabilir (Kaderli vd, 2016:92).

Finansal okuryazarlık oldukça yeni bir kavram olduğu için bilimsel tek bir tanımından söz etmek mümkün görülmemektedir. Bu sebeple çeşitli araştırmacılar ve kuruluşlar finansal okuryazarlık ile ilgili farklı tanımlara yer vermiştir. Bazı araştırmacıların ve kuruluşların finansal okuryazarlık ile ilgili yapmış olduğu tanımlamalar literatürde yaygın bir şekilde görülmektedir. Bu tanımlamalardan bazıları aşağıdaki gibidir.

Noctorvd (1992) yaptıkları tanım finansal okuryazarlık hakkında bilinen en eski tanımlardan biridir. Yazarlara göre finansal okuryazarlık bireylerin paralarını yönetirken bilinçli değerlendirmeler yapabilmesi ve efektif kararlar alabilmesidir (Goel ve Khanna, 2013:338). Bu tanım yaygın şekilde, Finansal Hizmetler Kurumu (FSA), İngiltere’deki Ulusal Sürekli Yetişkin Eğitim Enstitüsü (NIACE), ANZ Bankası ve Avustralya’da ki yetişkin okuryazarlık konseyi de dâhil olmak üzere birçok araştırma kuruluşu tarafından benimsenmiştir (Ergün vd, 2014: 848).

Finansal okuryazarlık, genel olarak bireylerin finansal hizmet ve ürünlere ilişkin bilgi sahibi olmasını, bu bilgilerini kullanarak etkin kararlar alabilmesini ifade etmektedir. Kavramsal olarak ise finansal okuryazarlık içinde bilme, öğrenme, anlama, seçim yapma, yorum yapma, karşılaştırma yapma, sonuç alma gibi alt başlıkları içermektedir. Bireyler finansal karar ve davranışlarında bilgi sahibi olurlarsa, bu bilgi kararlara ve davranışlara olumlu bir biçimde katkı yapabilir (Bayram,2010 :12).

Finansal okuryazarlık, finansal tüketici ve yatırımcıların finansal ürünler ve kavramlar hakkında bilgilendirilmesini veya finansal risk ve alternatifler arasında tercihte bulunulabilecek farkındalığa sahip olmasını temin ederek finansal refahı artırma süreci olarak açıklanmaktadır (Güler, 2015:6).

OECD tarafından Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı'nda (PISA) yapılan tanımda ise; finansal kavramları ve becerileri tecrübe ve kavrama, güdü ve güven, bir dizi finansal durum karşısında bireyin ve toplumun finansal refahını geliştirmek ve ekonomik hayata katılımı sağlamak; etkili kararlar vermek için bu tecrübe ve kavrayışı uygulamak şeklinde tanımlanmıştır.

OECD bünyesinde kurulan Finansal Eğitime Yönelik Uluslararası İşbirliği (INFE) 2011 yılında yaptığı çalışmada finansal okuryazarlığı; güçlü finansal kararlara ve sonuçta bireysel finansal refaha ulaşmak için gerekli farkındalığın, bilginin, becerinin, tutumun ve davranışın kombinasyonu şeklinde tanımlanmıştır (Ergün vd, 2014: 849).

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı'nın Finansal Okuryazarlık Konusunda Danışma Konseyi (President's Advisory Council on Finansal Literacy) tarafından 2008 yılında hazırlanan raporda finansal okuryazarlık, bireylerin yaşamı boyunca finansal güvenliği için, finansal kaynaklarını etkin bir biçimde kullanabilmesi ve bunu sağlayabilecek bilgiyi kullanabilme yeteneği olarak tanımlanmıştır (Bayram,2010 :13).

Amerika'da bulunan North Central Regional Educational Laboratory- NCREL (Orta Kuzey Bölgesi Eğitim Laboratuvarı) finansal okuryazarlığı, *“ekonomide meydana gelen problemleri ve ortaya çıkan üstünlükleri tespit edebilme; ekonomideki koşullarda ve kamu politikalarında meydana gelen değişimleri takip edebilme; ekonomik verileri toplayabilme ve organize edebilme;*

finansal olayların fayda-maliyet boyutunu gözönünde bulundurabilme yeteneği” olarak tanımlamıştır (Gerek ve Kurt, 2011: 60).

Finansal okuryazarlık, bir bireyin finansal durumunu anlama, analizetme, yönetme ve iletişim kurma yeteneği olarak tanımlamıştır (Kaderli vd, 2016:88).

Lusardi ise finansal okuryazarlığı, temel düzey ve ileri düzey olmak üzere ikiye ayırmış ve faiz oranları, enflasyon, risk kavramı ve riskin çeşitlendirilmesiyle ilgili bilgileri temel düzey finansal okuryazarlık; bireylerin risk ve getiri arasındaki ilişkiyi anlamakta dâhil olmak üzere temel finansal kavramların ötesinde olan tahvil, hisse senedi, yatırım fonları ve bunların nasıl işlediğine ilişkin finansal bilgilerin algılanabilmesini ileri derece finansal okuryazarlık olarak değerlendirmiştir (Karaca ve Aytan, 2016:111).

Finansal okuryazarlık; bireylerin mali planlama, birikim, borç ve emeklilik konusunda doğru karar alma ve ekonomik bilgiye sahip olma yetisidir (Ünal vd, 2016: 936).

Finansal okuryazarlık insanların kendi yararına önemli finansal kararlar almak için ne bilmesi gerektiğidir (Mandell, 2006: 1).

Remund finansal okuryazarlığın farklı tanımlarını yapmış ve bunları beş kategoride sınıflandırmıştır (Kılıç vd, 2015: 130).

- Finansal kavram bilgisi,
- Finansal kavramlar hakkında konuşabilme yeteneği,
- Kişisel finans yönetimi becerisi,
- Uygun finansal karar verebilme kabiliyeti,
- Gelecek finansal ihtiyaçlar için etkin planlama yapabilme becerisi.

Finansal okuryazarlık kavramını, temel anlamda bireylerin para hususunda bilinçli, güvenli ve etkin kararlar alabilmesi için finansal kavramların bilinmesi ve anlaşılabilmesi gerekliliği olarak ifade etmişlerdir (Karaca ve Aytan, 2016:111).

Sohn ve diğer akademisyenlere göre finansal okuryazarlık; mikro düzeyde, günlük hayatta ki finansal kararların ve zorlukların üstesinden gelmek için gerekli bilgi ve yetenekler olarak adlandırılan; makro düzeyde ise bir ülkenin

vatandaşlarının pazar da günlük finansal durumları ve finansal işlemleri ile başa çıkmaları için donanımlı olmasını sağlayan bir kavramdır (Kaderli vd, 2016:88).

Finansal okuryazarlık; bütçeleme, tasarruf, yatırım, ödünç alma/verme, sigortalama, çeşitlendirme ve gelir-gider eşleştirmesi ile ilgili uygulamalar gibi finansal müşterilerin finansal ürün/hizmet ve kavramlar hakkında bilgi ve becerilerini geliştirmelerini, finansal risk ve fırsatları daha iyi görmelerini, daha bilinçli tercih yapmalarını, nereden yardım almaları gerektiğini ve finansal refahlarını arttırmak için bunun dışındaki diğer tüm faaliyetleri etkin bir şekilde yapmalarını sağlayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Gutnu ve Cihangir, 2015:416).

Finansal okuryazarlık, finansal ürün ve uygulamalar ile ilgili temel düzeyde bilgi sahibi olmak ve bu bilgiyi finansal kararların alınmasında kullanabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Fettahoğlu, 2015:102).

Sosyo-Finansal Araştırmalar Enstitüsü (ISFS) tarafından yapılan çalışmada bu kavram şu şekilde ifade edilmektedir; finansal okuryazarlık, maddi refahı etkileyen bireysel finansal durumlar hakkında okuma, analiz, yönetim ve bağlantı kurabilme becerisidir (Ergün vd, 2014: 848).

Finansal okuryazarlık; insanların tüm yaşamları boyunca devam eden ve finansal kaynakları etkili bir biçimde yönetmek için bilgi ve becerilerini kullanma yeteneği olarak tanımlanmıştır (Gutnu ve Cihangir, 2015:416).

Finansal okuryazarlık; bireylerin yaşamlarını sağlıklı üretken ve verimli bir şekilde yürütebilmesi için gerekli yaşam becerilerinden birisi olan ekonomi yeterliliğinin bir alanı olarak kabul edilebilecek olan ekonomi okuryazarlığının en genel tanımı ekonomik gelişmeleri ve bu gelişmelerin etkilerini yorumlayabilme becerisi olarak verilebilir (Mercan vd, 2012: 110).

Yaşam boyu finansal güvenlik için etkin finansal kararlar vermede; gerekli olan finansal kavramlar (enflasyon, mevduat, sigorta gibi) ve finansal ürünler (hisse senedi, tahvil, kredi gibi) hakkında bilgiye sahip olmak ve aritmetik ve finansal planlama yapabilmek için matematiksel beceriye sahip olmak finansal okuryazarlığın tanımları arasındadır (Onur ve Nazik, 2014: 91).

Finansal okuryazarlık; insanlara, tüm yönleriyle onların bütçeleme, harcama, tasarruf, finansal ürün ve hizmetlerin kullanımı, bankacılık yoluyla günlük borçlanma, gelecek için yatırım ve planlama hakkında bilinçli ve güvenli kararlar verme olarak tanımlanmıştır (Ergün vd, 2014: 848).

Finansal okuryazarlık, bireyin finansal kavramların farkında olarak, karar verme sürecinde gerekli olan bilgileri elde etme, anlama ve değerlendirmekte finansal okuryazarlığın tanımları arasındadır (Bayram, 2010: 12).

Finansal okuryazarlığın daha etkili bir şekilde anlaşılabilmesi için açıklanan kavramlar ışığında finansal okuryazarlığı; bilinçli seçimler yapmak amacıyla, finansal kararlar alabilme yeteneği olarak tanımlamak mümkündür. Bu açıdan bakıldığında, finansal okuryazarlık öncelikle bireylerin genel refahını artırmak için etkili önlemler almalarını sağlamak ve finansal konularda sıkıntı çekmelerini önlemek için geliştirilen kişisel finans ile ilgili bir konudur şeklinde tanımlanmıştır (Öztürk ve Demir, 2015: 116).

Finansal okuryazarlık, önemli bir gündelik yaşam becerisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Finansal okuryazarlık mali gidişatı anlayabilme, tartışabilme, para ve finansal riskleri etkin bir şekilde yönetebilme ve mali tehlikeleri önleyebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Karaca ve Aytan, 2016:111).

Türkiye’de finansal okuryazarlık seviyesini arttırmayı amaçlayan Finansal Okuryazarlık Derneği (FODER)’ne göre ise finansal okuryazarlık; bireylerin gelirlerini, birikim ve yatırımlarını akıllıca değerlendirip, bütçelerini doğru yönetebilme yetkinliğine sahip olabilme durumu olarak tanımlanmıştır (Ünal vd, 2016: 936).

Finansal okuryazarlık; finansal ürünlerin bilgisini göstermek, hisse senedinin ne olduğu, sabit ve ayarlanabilir mortgage arasındaki farkın veya enflasyon, çeşitlendirme, kredi puanı gibi finansal kavramların ne anlama geldiğinin bilinmesi vb. becerilere sahip olmayı belirtmektedir (Karaca ve Aytan, 2016:111).

Yukarıda ki tanımlardan yola çıkarak finansal okuryazarlığı; bireylerin finansal kavramlar ve ürünler hakkında bilgi sahibi olması, finansal konular hakkında plan yapabilmesi, finansal kararlar alabilmesi, finansal yatırımların risk-

getiri ilişkisini iyi değerlendirebilmesi, tasarruf, tüketim, borçlanma gibi konularda tutarlı ve kararlı hareket edebilmesi olarak tanımlayabiliriz.

1.1.2. Finansal Okuryazarlığa İhtiyaç Duyulma Nedenleri

Finans alanında yaşanan yenilikler bireylere çeşitli fırsatlar sunduğu fakat artan finansal ürün ve hizmetlerin karmaşıklığını anlamakta güçlük çekilmesinden dolayı bireylere daha fazla riskler yüklediği tespit edilmiştir. Bireylerin ekonomi de yaşanan değişimleri anlaması kendilerini sürekli geliştirmesi ile mümkündür. Bireyin her geçen gün gelişen ve değişen dünyayı yakalayabilmesi, finansal gelişmeleri takip edebilmesi, bu gelişmeleri anlayabilmesi, finansal ürün ve hizmetlerin karmaşıklığından sıyrılma gibi konularda finansal okuryazarlık seviyesinin geliştirilmesi ile mümkündür (Temizel ve Bayram, 2011:77). Bunun için gerekli eğitim müfredat ve programlarının ivedilikle hazırlanıp belirlenen hedef kitleye uygulanması için çalışmalar yapılmalıdır.

Yapılan bir araştırmada bireysel finansal eğitimin eksikliğinin tüketici kredi borcunun %59.4 oranında artmasına neden olduğu saptanmıştır (DeLaune vd, 2010: 109). Finansal eğitimin olası etkilerinin değerlendirildiği araştırmalara bakıldığında finansal eğitimin, bireyin ve toplumun genel tasarruf düzeyini artırdığı, finansal bilgi birikimi ile finansal davranışlar ve tercihler arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (Altıntaş, 2009: 160). Yine, finansal eğitim seminerlerin bireylerin emekliliğe dönük planlarında ve düşüncelerinde ciddi değişimlerin gözlemlendiği yapılan eğitim seminerlerinin bireylerin bilgi birikimi ve donanımlarını dikkat çekici ölçüde artırdığı gözlenmiştir (Altıntaş, 2009: 160).

Dünyada yaşanan finansal krizler ve sorunlar, toplumun demografik karakteristikleri, finansal okuryazarlık konusunun gündeme gelmesine sebep olmuştur (Temizel ve Sönmez, 2014).

Yirminci yüzyılın sonlarına ve 21. yüzyılın başlarında gelişen dünya ekonomisi finansal sisteminde çok hızlı dönüşmesine ve gelişmesine neden olmuştur. 1970'lerin başında Bretton-Woods sisteminin yıkılması ve terk edilen sabir döviz kuru politikası ile finansal piyasaların küreselleşmesi bu piyasaların entegrasyonunu teşvik etmiş, uluslararası finansal piyasalarda rekabet artmıştır. Teknolojide yaşanan olağanüstü gelişmelerle, bilgiler ve fiyatlar çok daha şeffaf

hale gelmiş ve sermaye maliyetleri önemli ölçüde azalmıştır. Dış ticaretteki engellerin kaldırılması sermaye hareketlerinde ki engelleri de ortadan kaldırmış ve sermaye dolaşımının serbestleşmesi sağlanmıştır (Yılmaz ve Tuncay, 2012: 345).

Küreselleşmenin hızla yayılması ile sınırların anlamını yitirmesi, iletişim ve teknolojinin inanılmaz şekilde hızla gelişmesi beraberinde finansal anlamda serbestleşmeyi de getirmiştir. Bu finansal serbestleşme ile sadece Türkiye de değil farklı ülkelerde de finansal araçların kullanılmasını kolaylaştırmıştır. Bu durum finansal araçların çeşitlilik göstermesine dolayısıyla da daha karmaşık bir hal almasına neden olmuştur. Karmaşıklaşan bu finansal piyasalar finansal kararlar almayı zorlaştırmış ve finansal okuryazarlığa ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur. Günlük yaşamda ne kadar tasarruf yapılacağından, yapılan tasarrufun nasıl değerlendirileceğine, kredi kartı kullanım alternatifini karşılaştırmaktan, gelecek planı için emeklilik birikimlerinin nasıl değerlendirileceğine, en uygun kredinin nereden ve nasıl temin edileceğine kadar tüm konular finansal okuryazarlığa ihtiyaç duyulmasına neden olmaktadır (Mercan ve diğerleri, 2012: 111).

1997 de İngiltere de kurulan Finansal Servisler Otoritesi (Financial Services Authority), politika üretirken iki temel stratejiyi göz önüne almıştır. Bunlardan birincisi finansal okuryazarlık için eğitim, ikincisi ise tüketici bilgi ve tavsitesidir. Finansal okuryazarlık için eğitim, bireylerin finansal piyasalara ilişkin temel düzeyde bilgi sahibi olması, bireylerin finansal durumlarını başarılı bir biçimde yönetebilmesini olarak ifade edilirken; tüketici bilgi ve tavsiyesi de bağımsız ve tarafsız bilgi sağlanarak finansal planlar yapmada tüketicilere yardımcı olamayı amaçlamaktadır. Finansal okuryazarlık ile bireylerin finansal bilgileri anlayabilmesi ve kullanabilmesi amaçlanırken, tüketici bilgi ve tavsiye ile verimli ve kaliteli bilgiyi arttırmak amaçlanmıştır (Mason ve Wilson, 2000: 5).

Finansal okuryazarlık seviyesi düşük olan ülkelerden biri Amerika Birleşik Devletleridir. Amerika Birleşik Devletlerinde özellikle belirli gruplarda daha belirgin olmakla beraber toplumun genelinde finansal okuryazarlık seviyesinin düşük kaldığı bilinmektedir. Özellikle kadınlar, azınlıklar ve düşük eğitim seviyesine sahip bireyler finansal okuryazarlık seviyesi en düşük olan gruplar olarak karşımıza çıkmaktadır. Finansal ürün ve hizmetlerin giderek karmaşık bir yapıya bürünmesi de finansal okuryazarlık seviyesinin nasıl yükselteceği sorusunun önem kazanmasına sebep olmuştur. Bu finansal karmaşıklık içinde bireylerin en verimli şekilde finansal kararlar almaları oldukça

önemli bir durum haline gelmiştir. En iyi kredinin nereden temin edileceğinden, çeşitli ödeme yöntemleri arasında en uygununu tercih etmeye, alternatif kredi kartı kullanım tercihlerini belirlemeye, ne kadarlık bir tasarruf yapılacağından bu tasarrufların nasıl yatırıma dönüştürülebilceğine kadar birçok konuda etkin finansal kararlar alabilmek için finansal okuryazar olabilmek her geçen gün artan seviyede önemini hissettirmektedir (Kaderli vd, 2016: 89).

2006 yılında ABD de başlayan mortgage krizi kısa sürede tüm dünyayı etkilemiş, Türkiye de 2008 yılında bu krizden en çok etkilenen ülke olmuştur. Türkiye bu krizden önce en büyük 20 ekonomi içinde yer alırken, krizden en çok etkilenen ve en çok küçülen ekonomi olmuştur (Öztürk ve Gövdere, 2010). Kriz sonrasında Türk halkının ekonomik görüşünü ve yaşanan gelişmelere bakışını belirlemek amacıyla Türkiye de yapılan araştırmada, bireylerin en büyük sorunlarının pahalılık ve istihdam sorunu olduğu ortaya konulmuştur (SONAR, 2010).

Ülkemizde yaşanan bu sorunun en büyük nedenlerinden biri bireylerin finansal alanda yetersiz bilgi seviyesine sahip olmasıdır. Ülkemizde sadece İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dışında neredeyse çoğu yerde finansal eğitim verilmemektedir. Bu da çoğu genç nüfusa sahip ülkemizde finansal bilgi seviyesinin düşük kalmasına neden olmaktadır. Devlet destekli yapılan finansal eğitim programlarında bu araştırma verilerine bakılarak yetersiz kaldığını söylemek de yanlış olmayacaktır. Devletin çeşitli finansal programlar düzenlemesi ve çocuklar için finansal ders eğitimini zorunlu kılması yaşanabilecek krizlerde bireylerin daha etkin ve verimli kararlar almasını sağlayacak ve krizden en az zararla kurtulmaya yardımcı olacaktır. Böylelikle birey hem kendisi hem de ülkesi adına büyük bir sarsıntının önüne geçebilecektir.

Bireysel finansın mikro ve makro düzeyde geliştirilmesi ve finansal istikrarın sağlanması bireylerin alacağı finansal kararlara bağlıdır. Finansal karar verme yeteneği ve finansal davranışlar finansal okuryazarlığın varlığını gösteren belirleyicilerdir (Klapper vd., 2013).

Finansal okuryazarlık düzeyinin toplumda istenilen seviyede olmaması birçok farklı nedenle açıklanmaktadır. Bu nedenlerden bazılarını şöyle sıralayabiliriz (Mason ve Wilson, 2000: 7):

- Finansal ürünler ve hizmetlere ilişkin bilginin nereden ve nasıl temin edileceği konusunda yetersiz bilgi sahibi olunması
- Farklı finansal ürünlerin performansı ve varlığı konusunda bilginin az olması
- Finansal ihtiyaçlara ilişkin genel farkındalığın az olması

Ülkelerin gelişmişlik seviyelerine bakıldığında gelişmekte olan ülkelerde finansal okuryazarlık seviyelerinin oldukça düşük olduğu hatta çoğu bireyin finansal ürünleri hiç bilmediği bu sebeple de yatırım yapma kararını almakta zorlandığı hatta hiç yapmadığı görülmüştür (Bönte ve Filipiak,2012).

Bu durum gelişmiş ülkeler açısından da neredeyse farklılık arz etmemektedir. Gelişmiş ülkelerde de bireylerin finansal uygulamalar ve finansal ürünler hakkında istenilenden çok daha düşük bir seviyede finansal okuryazar oldukları bilinmektedir. Bu seviyenin düşük olmasından kaynaklanan problem, kendini en çok emeklilik döneminde mali planlamalar yaparken göstermektedir. Gelişmiş ülkeler grubunda başı çeken ABD de finansal okuryazarlık seviyesinin genelde düşük geliri, düşük eğitimi, azınlıklar ve kadınlar arasında daha yaygın bir şekilde görülen bir sorun olduğu bilinmektedir (Lusardive Mitchell,2007).

Finansal piyasalardaki gelişmeler bireylere yeni fırsatlar sunduğu kadar aynı zaman da finansal ürün ve hizmetlerin şartlarını anlamakta güçlük çekilmesine neden olmuş bu sebeple de finansal tüketiciye yüksek risklerde yüklemiştir. Bu gerçeği, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çeşitli finansal okuryazarlık çalışmalarında da görmek mümkündür (Temizel ve Bayram, 2011).

Buna benzer çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde bir takım ortak sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir Bunlar (Kaderli vd, 2016:91):

- Genellikle tüketicilerin finansal okuryazarlık seviyeleri düşüktür.
- Finansal ürünler iyi anlaşılmamaktadır.
- Tüketicilerin finansal beceri düzeyleri olduğundan yüksek varsayılmaktadır.
- Özellikle konut mortgage kredileri söz konusu olduğunda, kötü ya da bilgisizce verilen kredi kararlarının sonuçları yıkıcı olmaktadır.

- Kredi kullanımı konusunda daha fazla tüketici bilincinin; tüketicinin finansal hizmetlere erişimini artırabileceği belirtilmektedir. Bu durumun kişisel refahı arttıracığı, sosyal ve ekonomik entegrasyonu teşvik edeceği ve sağlam, etkili, rekabetçi kredi piyasaları oluşumuna katkıda bulunacağı öngörülmektedir.
- Tüketicinin korunması, finansal piyasaların düzenlenmesi ve denetlenmesi için sağlam bir yapının gerekli bir parçası olan finansal okuryazarlık oldukça önemli bir kavramdır.

Finansal okuryazarlık seviyesi düşük bireylerin karar alırken daha çok çevrelerindeki insanların tavsiyelerini dikkate aldıkları tespit edilirken finansal okuryazarlık seviyesi yüksek bireylerin uzun dönemli sermaye piyasası araçlarından olan hisse senedine yatırım yaptıkları bilinmektedir (Rooij vd, 2007:2).

Bireylerin uzun dönemli(emeklilik gibi) ve kısa dönemli planları için (tatil için kredi, ev peşinatı, araba kredisi, hayat sigortası, pahalı eşyalar gibi) finansal kararları iyi bir şekilde yönetmeleri gerekmektedir. Ayrıca bireylerin çocuklarının eğitimi ve onların geleceği için de finansal kararları en etkin şekilde vermek zorunda kalabilmektedir (Chen ve Volpe, 1998: 107). Tüm bunlar da finansal okuryazarlığa ihtiyaç duyulması için önemli sebeplerdir.

Teknolojik gelişmelerin hızlanması ile bireylerin finansal ürün ve hizmetlere erişiminin kolaylaşması bireylere büyük bir kolaylık sağlarken, bireyin bu finansal ürün ve hizmetlerin ne anlam ifade ettiğini anlamaması da bireylerin işlerini bir o kadar zorlaştırmıştır. Çekilen kredini faizinin yıllık bazda hangi tutarlara denk geldiğinden farklı kredi seçenekleri arasında karşılaştırma yapmaya kadar neredeyse tüm finansal konularda bireyler ancak finansal okuryazarlık düzeyinin gelişmesi ile finansal kararları alabilirler (Ercan, 2011).

Finansal yetkinlikler ve beceriler finansal yetenek kavramını oluşturan bir diğer kavramdır. Bireylerin hem kendi kontrolü altında olan hem de kontrolü dışında gelişen durumları içeren finansal konular hakkında bilgi sahibi olması ve bu konuları anlaması bireyin finansal becerilerinin ne oranda olduğuna bağlıdır. Bundan yola çıkarak finansal beceri sahibi olmak ancak finansal alanda bilgi donanımına sahip olmak ve bu bilgiyi kullanmakla mümkün olmaktadır. Finansal konularda yeterli bilgi düzeyine sahip bireyler, finansal sorunların ne olduğunu

kavrayabilir ve bu sorunların üstesinden nasıl geleceği, etkin ve verimli çözümlerin ne olabileceği konusunda çözümler geliştirebilirler (Mason, 2003: 57).

Eşsizlik ve yoksullukla ilgilenen ekonomistler ve sosyologlar da finansal okuryazarlık ile ilgili yapılmış olan çalışmaları dikkatlice takip etmekte ve değerlendirmektedirler. Bu akademisyenler finansal okuryazarlığı, düşük gelirli bireyleri ana akım finansal piyasalara dahil eden ve alternatif finansal piyasalardan uzaklaştıran bir araç olarak görmektedirler. Bu sebeple finansal okuryazarlık sadece düşük gelirli bireyler için değil ekonomik sistem içinde yer alan tüm bireyler adına için son derece önemli bir konudur (Temizel ve Bayram, 2011: 79).

Finansal okuryazarlık, hem birey hem de aile kavramı için finansal sağlığın güvence altında alına bilmesi adına oldukça önemlidir. Finansal sağlığı ve refahı korumak adına doğru ve bilinçli finansal kararların yanında doğru davranış ve tutumlarda önemlidir. Bu sebeple bireyin finansal eğitim alması ve bir finansal okuryazar olması hem kendisi hem de ailesinin finansal refahı ve sağlığı için olmasa da olmazlardandır.

Günümüzde finans alanında eğitim almış kişilerin bile finansal planlama yapmakta ve finansal kararlar almakta zorlandıkları görölmektedir. Özellikle nüfus ile ilgili değişimler, idari ve ekonomik değişiklikler ve finansal piyasalarda meydana gelen değişimler finansal okuryazar olmanın önemini ortaya koymaktadır. ABD başta olmak üzere ölkelerin çoğunda bireylerin neredeyse tamamı maalesef hiç tasarruf yapmamaktadır. Doğal kaynaklarda yaşanan yetersizlikler tüm ölkeleri ilgilendiren önemli bir konu olmakta ve ölkeler sosyal ve ekonomik politikalarını hazırlarken bireylerin finansal bilgi seviyelerini ve tasarruf bilincini arttırmaya ön sıralarda yer vermektedirler (Ergün vd, 2014: 850).

Finansal sorumluluk ise bireyin finansal hedeflerine ulaşabilmesi için gelirini, harcamalarını, tasarruflarını planlayabilmesi durumudur. Finansal sorumluluğu olan birey, kendi istek ve ihtiyaçlarını karşılayabilen, öngörölebilen ve öngörölemeyen durumlar için para biriktirebilen ve kaynaklarını etkili bir şekilde değerlendirebilen bireydir (Ryan, 2009).

Finansal sorumluluğu olan kişiler, finansal kararlar alırken sadece bireysel anlamda değil toplumsal ve ulusal anlamda da muhasebesini yapabilen kişilerdir. Plan yapılmadan alınan ani kararlar hatalı sonuçlara sebep olmakta, bu da hem

bireye hem ailesine hem de topluma oldukça zarar veren neticelerle karşı karşıya kalınmasına sebep olmaktadır.

İşçilerin motivasyonu arttırarak işverenlerin kar marjınının arttırılması da yine finansal okuryazar olabilmekle mümkün olmaktadır. Finansal okuryazarlık seviyesi yüksek olan bireylerin iş hayatlarında daha verimli çalıştıkları görülmüştür. Finansal okuryazarlık seviyesi düşük olan bireylerin finansal sorunlar yaşadığı, iş hayatında motivasyon eksikliği yaşadıkları, sık sık telefonla görüştükleri, işe gelmeme ve izin almaların arttığı hatta hırsızlık bile yaptıkları görülmüştür (David ve Carnes,2005).

Paradan ve paranın etkin yönetiminden bahsetmek finansal okuryazarlığı açıklarken kullanılan yöntemlerden biridir. Paraya karşı tutumumuzun daha sağlıklı olması olabilmesi için paranın tarafsız bir araçtan daha fazlası olduğunu anlamak gerekmektedir. Bu da bireylerin finansal bilgi seviyelerinin arttırılması ile mümkündür (Stovall ve Maurer, 2011).

Para yönetimi insanların paralarının nasıl yönetecekleri, faturalarını nasıl ödeyeceği, bütçelerini yaparken nelere dikkat edecekleri ve bütçe planlamasını nasıl yapacaklarını tanımlayan bir kavramdır. Para yönetimini yapabilmekte finansal okuryazar olabilmekten geçmektedir (Öztürk ve Demir, 2015: 119).

Çoğu insan için en önemli finansal hedefler, bir ev satın alma, çocukların eğitimleri için tasarruf yapma ve emeklilik planlarından oluşur. Hedefler; altı ay içinde kredi kartı borçlarını ödemek gibi kısa dönemli, iki yıl içinde satın alınacak evin peşinatını karşılamak için tasarruf gibi orta vadeli ya da on beş yıl içinde çocukları üniversiteye göndermek gibi uzun vadeli olabilmektedir (Pompian, 2012:202). Finansal planlama, kişinin finansal olarak şuanda nerede olduğu ve potansiyel olarak yaşam hedeflerini ve bu hedeflere ulaşmak için nereye gidilmesi gerektiğini gösteren bir yol haritasıdır (McWaters, 2005:196). Aynı zamanda bir plan, alınan finansal kararların diğer finansal kararları nasıl etkilediğini anlamayı da sağlamaktadır. Plan yapmak bireye, yaşamın sürekli değişen koşullarına uyum sağlamasında yardımcı olmakta ve hedeflere ulaşmada doğru yolda olup olmadığını bilme açısından da güven duygusu vermektedir (Öztürk ve Demir, 2015: 119).

Genel olarak bakıldığında finansal tüketicilerin finansal okuryazarlık düzeyleri düşüktür. Bu sebeple finansal ürün ve hizmetler iyi kavranamamaktadır. Finansal beceriler gerçekte olduğundan çok daha yüksek gösterilmektedir. Özellikle ev sahibi olmak için kredi kullanan finansal alanda yetersiz olan birey, kredi ödemelerinde zorlanmakta bu sebeple yıkıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Eğer bireylere finansal okuryazarlık eğitimi verilirse kredi kullanımını konusunda daha çok farkındalık yaratılmış olunacak ve bu yıkıcı sonuçların üstesinden gelinebilecektir. Bu sayede bireylerin refah düzeyleri artacak, sosyo-ekonomik seviyesi yükselecek ve rekabetçi kredi piyasaları oluşturularak piyasalara etkide bulunmuş olunacaktır. Bu sebeple hem finansal tüketicinin korunması hem de finansal piyasalarda rekabet gücü yaratmak finansal okuryazarlık seviyesinin yükseltilmesiyle mümkündür (OECD, 2009: 11).

Günümüzde çeşitli bireyler bütçelerinden fazla harcama yolunu (borçlanmayı) tercih ederler. Bunların çoğu gelir yetersizliğinden kaynaklanırken bir kısımda da finansal okuryazarlık seviyesinin düşük kalmasından kaynaklanmaktadır. Bireyler borçlanma yolunu tercih etmekten kaçınmalı, borçlanmaya gitmişlerse bile borç yönetimini iyi idare etmelidirler. Finansal eğitimler verilerek bireylerde finansal farkındalık yaratılmalı ve borçların yaratacağı yıkıcı etkinin de önüne geçilmelidir. Bu sayede yeterli finansal bilgiye sahip bireyler borçları yatırıma dönüştürerek daha faydalı bir şekilde kullanmaya başlayabilirler (Özgüler, 2013: 33).

Finansal bilgi düzeyi alt seviyede olan ve bu sebeple finansal problemler yaşayan bireylerde stres yaşandığı ve bu strese bağlı olarak çeşitli hastalıkların oluştuğu görülmüştür (Sporakowski, 1979: 75). Buradan da anlaşılacağı üzere finansal bilgi düzeyinin düşük kalması sadece finansal problemlere değil, bireylerin sağlıklarında da çok büyük problemlere yol açmaktadır.

Aileler için finansal planlama, gelecek kaygılarının azaltılması için önemli bir adımdır. Bu adıma göre, yeterli sigorta sözleşmelerine sahip olmak, uygun bir emeklilik planı oluşturmak ve düzenli bir biçimde birikim yapmak gerekmektedir.

Mittra ise, 6 temel finansal planlamanın yaşam boyu katkı sağlayacağını belirtmektedir. Buna göre, risk yönetimi planlaması, bütçe uygulaması, vergi ödemeleri planlaması, yatırım planlaması, emeklilik ve emlak planlaması finansal kararlara göre yön almaktadır (Shockey, 2002: 61). Belirtilen finansal planlamalar,

finansal uygulamalara dönüşmezse, bir takım risk ve zararlar ortaya çıkabilmektedir. (Bayram, 2010: 16).

Finansal problemler aile içinde huzursuzluk ve geçimsizliğe neden olduğu hatta boşanmalara bile yol açtığı görülmektedir (Amato ve Previti, 2003: 604).

Çeşitlenen ve karmaşıklaşan sigortacılık sektörü bireylerin ne tür sigorta poliçesi seçeceği konusunda kararsız kalmalarına neden olmuştur. Bireyler finansal okuryazarlık seviyelerini yükselterek çeşitlenen ve karmaşıklaşan sigortacılık sektöründe kararlarını daha rahat verebilecek ve kendileri için en uygun olan sigorta poliçesini seçebileceklerdir (Altıntaş, 2008: 32).

Finansal okuryazarlık hem bireysel hem de toplumsal anlamda tüm dünyada gereksinim duyulan bir konu olduğu kabul görmektedir. Soyut ve karmaşık durumda bulunan finansal okuryazarlık, sadeleştirilerek bireylerin daha rahat anlaması sağlanabilir. Bu sayede finansal okuryazar bireyler var olan finansal bilgilerini günlük yaşamda da kullanabilirler. Finansal okuryazarlık ile ilgili yapılmış olan çalışmalardan bazı sonuçlar çıkarmak mümkündür (Temizel ve Bayram, 2011: 79). Bunlar;

- Finansal okuryazarlık, bankalar ve diğer finans kurumları tarafından müşterilere sunulan ürünlerin bir bileşeni olmalıdır.
- Tüketici çıkarlarını korumak için karar aşamasında finansal okuryazarlığı geliştiren müdahaleler önemlidir.
- Yetişkin bireyler somut katkılarını gözlemlemeden bu tür programlara katılmamaktadır.
- Başarılı finansal okuryazarlık programları eğlenceli, erişilebilir, zamanlı ve hedef kitleye uygun yapılandırılmalıdır.
- Finansal okuryazarlık eğitimleri küçük yaşlarda alınmaya başlanmalıdır.
- Finansal okuryazarlık programlarındaki eğitim malzemeleri yazılı olmalı ve temel düzey okuryazarlara uygun olmalıdır.

1.1.3. Finansal Okuryazarlığın Önemi

21. yüzyılda finansal ürünler ve hizmetler gittikçe önemi artan bir konu haline gelmiştir (Taylor ve Wagland, 2013: 71). Karmaşıklaşan finansal ürün ve

hizmetler, tüketiciler için finansal okuryazarlığın geliştirilmesinin ve öneminin artmasına neden olmuştur (Sevim vd, 2012: 573). Finansal okuryazarlık seviyesi düşük olan bireylerin hisse senedi yatırımı da düşük seviyede kalmasına neden olmuştur (Rooij, Lusardi ve Alessie, 2011:449). Bu sebeple finansal okuryazarlığın geliştirilmesi ve finansal okuryazarlık seviyesinin yükseltilmesi yatırım ve tasarruf oranlarının da bu ölçüde yükselmesine ve finansal piyasaların gelişmesine katkıda bulunacaktır.

Küresel boyutlarda yaşanan finansal krizler, doğal kaynakların kıtlığı ve sermaye piyasalarının bireyler için karmaşık olması gibi nedenler finansal farkındalığın önemini artırmaktadır. Özellikle OECD ülkeleri ve OECD dışındaki ülkelerde yapılan araştırmalarda, bireylerin finansal kararlar alırken düşük düzeyde finansal bilgiye sahip oldukları ve bu düşük bilgi düzeyinin farkında olmadıkları görülmüştür. Gelişmiş ülkeler için de finansal okuryazarlık büyük bir problem olarak görülmektedir. 2010 yılında ABD bakanlar kurulunda iki önemli üye Amerikalı gençlerde finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olmasının müdahale edilmezse ülke olarak gelecekte önemli bir finansal krize yol açabileceğini belirtmişlerdir (Kılıç vd, 2015: 130-131).

Her geçen gün gelişen teknoloji ve hızla yayılan küreselleşme, bireylerin yatırım, tüketim, tasarruf vb. konularda davranış değişikliklerine yol açmıştır. Bu sebeple tasarruf, yatırım vb. Konuları klasik anlamda değerlendirmek anlamını kaybetmiştir.

Finansal okuryazarlığın önemi son yıllarda finansal piyasalardaki gelişim, toplumun yapısındaki sosyo-ekonomik ve politik değişiklikler nedeni ile giderek artmaktadır. Birey ve aileler, bankalardan ve aracı kurumlardan kamu kuruluşlarına kadar birçok yolla çok geniş bir yelpazeden oluşan yatırım araçlarına ve kredi çeşitlerine online olarak ulaşabilmektedir. Ortalama yaşam süresinin artışı ile birlikte bireyler emeklilikte daha uzun süreler için yeterli olacak birikimlere de sahip olmak istemektedirler. Tüm bu gelişmeler tasarruf ya da yatırım yapan, kredi kullanan veya bankacılık sistemine dâhil olan insanlar için çok önemli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu gelişmelerin bir etkisi olarak OECD ülkelerinde gittikçe artan sayıda tüketici, finansal piyasalara katılmaktadır. Bu bireylerin birçoğu karşı karşıya kaldıkları finansal sorumluluklara da çok az hazırlıklıdır (Temizel,2010).

Özellikle tüketim alanında sergilenen davranışlarda ki değişimler ve buna bağlı olarak alınan finansal kararlar ciddiyet arz etmektedir. Çünkü finansal ürünler ve para, çağımızın bütünleşik bir parçası haline gelmiştir. Bu sebeple bireylerin bu araçları en verimli şekilde kullanması hem kendisi, hem ülkesi hem de ülkesinin ekonomisi için doğrudan önem arz etmektedir (Tomasova vd, 2011).

Finansal okuryazarlık bireylerin refah seviyesini yükseltmeyi ve içinde yaşadığımız dünyayı anlamayı sağlayan önemli bir konudur. Bireyler finansal okuryazarlık sayesinde daha akılcı ve katılımcı olabilmekte ve ekonomik politikaların detaylarını daha iyi kavrayabilmektedir.

Finansal okuryazarlık birey açısından önemli olduğu kadar toplum açısından da oldukça önemlidir. Finansal piyasalardaki karmaşıklık, finansal ürünlerin gittikçe artan sayısı bireylerin finansal piyasalardan uzak durmasına ve finansal sisteme olan güvenlerinin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Finansal güvenliği azalan bireyler gelecek kaygısı çekecek ve rasyonel davranışlar sergileyemeyeceklerdir. Bu yüzden de piyasada bir denge bozukluğuna neden olacaklardır (Mandell,2006:1).

Tüm bireyler için finansal okuryazarlık finansal sistemi anlamada ve yorumlamada hayati denilebilecek bir önem arz eder. Bireyler finansal güvenliklerini ve finansal refahlarını sağlayabilmek için temel anlamda da olsa finansal okuryazarlık seviyelerini yükseltmelidirler. Yakın tarihte yaşanan bazı değişikliklerle finansal okuryazarlığın önemi artmaktadır. Bu değişiklikleri şöyle sıralamak mümkündür:

- Finansal araçların giderek karmaşık bir yapıya dönüşmesi.
- Bireylerin finansal kararlardaki sorumluluklarının artması.
- Teknolojik gelişmeler ve yenilikler.
- Emeklilik sisteminde meydana gelen değişiklikler.
- Demografik özelliklerde meydana gelen değişiklikler.
- Tüketicilerin hatalı finansal davranışları.
- Düşük finansal okuryazarlık seviyesinin olumsuz etkileri.
- Finansal dolandırıcılığın yaygınlık kazanması.

- Bireylerin finansal hizmetlerden yeterince veya hiç yararlanamamaları.

Bireysel anlamda incelendiğinde finansal okuryazar olan kişiler daha fazla tasarruf edecek, daha az harcayacak ve risk yönetimini daha iyi yapacaklardır. Makro anlamda düşünüldüğünde ise finansal hizmetler ve ürünlere olan talep artacak, bu sebeple iktisadi dalgalanmalar azalacak, iktisadi kalkınmasının hızlanmasına katkı sağlanacaktır. Bunlara bağlı olarak rekabet artacak bu da sermayenin dağılımını daha etkin hale getirecektir (Jariwala ve Sharma, 2011).

Finansal okuryazar olan kişiler ihtiyaçları doğrultusunda hizmet ve ürünleri tercih edecekleridir. Bu sebeple finansal kurumların yeni ürünler ve hizmetler geliştirme dönemine dolaylı hatta doğrudan katkıda bulunacaklardır. Bu kurumlarca sunulan Finansal ürünler ve hizmetler arasında karşılaştırma yapan bireyler(risk-getiri karşılaştırması gibi) piyasada rekabeti attıracaklardır (OECD,2005: 35). Piyasa etkinliği ve rekabeti artıran aynı zamanda finansal okuryazarlığın önemli bir konu olmasını sağlayan diğer bir olgu da bireylerin finansal kararlar alabilmesi ve kendileri için uygun olan finansal yatırım araçlarını seçebilmesidir (Bayazıt Hayta,201:263).

Bireye kattığı potansiyelin büyüklüğü nedeniyle birçok ülkede finansal okuryazarlık programları gündemdedir. Finansal konulardaki farkındalığını arttırmayı amaçlayan finansal okuryazarlık bu yolla bireylerin finansal anlamda sergiledikleri davranışlarında değiştirmeyi hedeflemektedir. Bireylerin emeklilik gibi konularda maddi kayıp yaşamayacağı kararlar alabilmesi de finansal okuryazarlığın geliştirilmesine bağlıdır. Bu nedenle finansal okuryazarlık hem bireyi hem toplumu hem de bir ulusu etkileyen uzun vadeli ve önemi giderek artan bir konudur (Temizel ve Bayram, 2011).

Bireylerin faiz hesaplaması ve enflasyon gibi konularda finansal okuryazar olması hisse senedi piyasasına katılmak için var olan varlıkların karmaşıklığı, bilgi maliyeti ve planlama gibi engelleri devre dışı bırakmaktadır (Lusardi ve Mitchell, 2006: 1). Finansal okuryazar bireyler, hisse senedi piyasasında bilgi ve işlem maliyetlerinin düşürülmesine ek olarak hisse senedi piyasasında yüksek primlerden faydalanabilir ve daha çeşitli portföy oluşturma imkanları bulabilirler (Guiso ve Japelli, 2008: 13).

Finansal okuryazarlık seviyenin düşük olması sadece ülkeler arasında görülen bir durum değildir aynı zaman belirli demografik gruplar arasında da farklılıkları gözlemek mümkündür. Örneğin, finansal okuryazarlık yaş ilerledikçe düşüş göstermektedir. Bireylerin hayatlarının son anına kadar finansal kararlar vermek zorunda olmaları onları sürekli finansal alanda bilgili olmaya mecbur kılmaktadır. Özellikle son dönemlerde gelişen yaşlılar üzerindeki dolandırıcılık olayları, finansal okuryazarlık konusunu önemli bir konu haline getirmektedir. Diğer bir örnek de kadınların risk çeşitlendirmesi konusunda erkeklere göre daha az finansal okuryazar olduğudur. Yani finansal okuryazarlık sadece ulusal anlamda değil cinsiyet olarak da keskin ayrılıklar gözlemlenmektedir. Bu keskin ayrımın olması özellikle eşin ölümünden sonra alınacak finansal kararlar da bireylerin zorluklar çekeceğini göstermektedir (Lusardi, 2008:8).

Finansal piyasalar da tüketicinin korunması adına kilit bir rol üstelenen finansal okuryazarlık, aynı zamanda tüketicinin aktif hale gelmesi, daha az borçlanmayı tercih etmesi ve aşırı borçlanmanın sosyo-ekonomik sonuçların değerlendirilmesi gibi konularda da yol gösterir. Finansal okuryazarlık finansal konulara aşına olunmasını, bu konular arasında planlar yapıp kararlar almasını sağlarken aynı zaman da bireylerin kendi bütçesini oluşturmasına yardımcı olacak finansal bilgiyi de bireylere sunacaktır (Chlouba, 2011).

Finansal okuryazarlığın diğer bir önemi de, bireylerin parasını yönetebilmesi, orta ve uzun dönemli planlar yapabilmesi ve parasını idare ederken risk ve getiri arasındaki ilişkiyi algılayabilmesi, finansal ürün ve hizmetlerin nasıl ve nereden temin edeceği ve finansal araçların etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayan bir konu olmasıdır (Hayta, 2011). Ayrıca finansal okuryazarlık seviyesi düşük olan bireylerin servet sahibi olma ve yönetme konusunda da yetersiz kalacağı bir gerçektir (Hogart vd, 2003).

Bireylerin finansal anlamda sergiledikleri davranışlar da onların ne ölçüde finansal okuryazar olup olmadıklarını ortaya çıkarmaktadır. Finansal davranış en temel anlamda bireylerin kişisel mali durumlarının takibi, dikkatli alışveriş yapmaları, tasarruf ve yatırımlarını kişisel borç ve kredilerini yönetebilmeleri, kısa ve uzun vadede yatırımlarını değerlendirebilmesi olarak düşünülebilir.

Tablo 1.1 ‘de çeşitli ülkelerin yer aldığı ve sergiledikleri bazı finansal davranışlar gösterilmektedir.

Tablo 1.1. Finansal davranış ve ürün seçimi yüzdeleri

	Davranış İfadeleri						
	Dikkatli Alışveriş	Zamanında Fatura Ödeme	Kişisel Mali Durum Takibi	Uzun Vadeli Hedef Koyma	Sorumluluk ve Bütçeleme	Aktif Tasarruf ve Yatırım Alımları	İhtiyaçları Karşılama İçin Borç Almama
İngiliz Virgin Adaları	87%	83%	80%	68%	43%	83%	87%
Malezya	92%	69%	78%	64%	74%	97%	79%
Almanya	82%	96%	87%	61%	22%	86%	96%
Peru	91%	86%	82%	71%	49%	62%	73%
İrlanda	83%	85%	85%	56%	54%	53%	86%
Norveç	72%	79%	89%	59%	25%	71%	93%
İngiltere	77%	89%	80%	43%	43%	68%	91%
Çek Cumhuriyeti	75%	85%	76%	36%	37%	72%	89%
Ermenistan	91%	94%	81%	58%	51%	36%	53%
GüneyAfrika	83%	61%	65%	55%	43%	53%	74%
Polonya	70%	78%	81%	46%	54%	51%	79%
Macaristan	86%	82%	71%	52%	31%	27%	86%
Arnavutluk	87%	77%	71%	30%	59%	42%	69%
Türkiye	80%	70%	48%	36%	55%	30%	70%
Estonya	68%	83%	78%	41%	28%	36%	78%

Kaynak: (TEB, 2015: 6).

Tablo 1.1 incelendiğinde, “dikkatli alışveriş yapma” konusunda en yüksek oranın Malezya’ya ait olduğu görülmektedir. Aynı zamanda Malezya’nın “aktif tasarruf ve yatırım alımları” konusunda da oransal olarak en yüksek puana sahip olduğunu görüyoruz. Bu da Malezya halkının tasarruf alışkanlığının olduğunu ve dikkatli harcama yapma konusunda bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Tablo 1.1’de ki dikkat çekici ülkelerden biri de Ermenistan’dır. Ermenistan da bireyler “zamanın da faturalarını” ödeyip “dikkatli alışveriş yapmayı” tercih ederken tasarruf ve yatırım konusunda son derece kısıtlı davranmışlardır. Buradan da Ermenistan halkının tüketim konusunda daha fazla harcama yaptıklarını ve tüketim yaparken de ellerinde bulunan kaynakları

kullanmayı (tasarruf oranının ve borçlanma tercihinin düşük çıkmasından yola çıkarak) tercih ettiği görülmektedir. Diğer dikkat çeken bir ayrıntı da Macaristan, Türkiye ve Estonya gibi ülkelerde tasarruf ve yatırım yapma oranı çok düşük kalırken borçlanma oranının tam tersine yüksek oranlı olduğu görülmektedir. Tablo 1.1'i kısaca özetleyecek olursak bireylerin finansal davranışları arasında çelişkilerin olduğu bununda en önemli sebebinin finansal okuryazarlık seviyesinin düşük kalmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Finansal okuryazarlığın öneminin artmasının diğer bir nedeni ise kavramın üç boyutlu yapısıdır. Bunlar; yatırım, tasarruf ve finansal dolandırıcılığı kapsayan bir kavram olmasıdır. Finansal okuryazarlık seviyesinin yükselmesiyle bireylerin finansal davranış hatalarında azalma gözlemlenirken diğer yandan da düzenleyici otoritelerin, iletişim ve bunun getirdiği kaldıraç etkisi ile eskisinden daha güçlü bir hale gelmesi sağlanacaktır (Özçam, 2006: 19).

Bireyler açısından olduğu kadar aileler açısından da finansal okuryazarlık önemli bir konudur. Örneğin ailelerin gelecek kaygılarının düşürülmesi bakımından finansal planlama son derece hayati bir konudur. Bu nedenle yeterli bir emeklilik planı oluşturmak, yeterli sigorta sözleşmelerine sahip olmak ve düzenli bir biçimde birikim yapmak gerekmektedir. Aileye ve bireye uzun vadeli katkı sağlayacak konulardan bazıları şunlardır; bütçe planlaması, risk yönetimi planlaması, yatırım planlaması, vergi ödemeleri planlaması, emeklilik ve emlak planlaması olarak ifade etmek mümkündür. Türkiye de özellikle 2000-2005 yılları arasında yaşanan finansal krizler birçok ailenin krizden etkilenmesine neden olmuş ve bu ailelerin hayatlarını zor şartlarda devam ettirmesine sebep olmuştur. Özellikle orta ve alt gelir gruplarında ki aileler yaşanan yüksek enflasyon ve zorlaşan hayat şartları karşısında biçare kalmışlardır. Finansal okuryazarlık seviyesi yükselirse bireyler, bu tür finansal krizlerden en az zarar edecek şekilde kurtulabilirler. Bu sebeple finansal okuryazarlık toplumun geneline yayılması muhtemel olan yoksullukla mücadele edilmesi konusunda da son derece önem arz eden bir konudur (Hayta,2011).

Finansal okuryazarlık düzeyinin artmasıyla psikolojik baskılar, stres ve aile içi çatışmalar azalacak; hane halklarının ekonomik refahları artacaktır. Böyle bir ortam da yetişen çocukların özgüveni artacak ve daha çok sosyalleşmeyi tercih edeceklerdir. İş hayatında ise bireyin daha az devamsızlık yapmasını sağlarken iş memnuniyeti artacak ve bu sayede daha çok verimli olunacaktır (Taft vd2013:64).

Finansal okuryazarlık iş hayatında etkili olduğu kadar üniversite öğrencileri üzerinde de oldukça etkili ve önemlidir. Günümüz üniversite öğrencileri de harç ödemelerini internet bankacılığı ile yapmak, kredi kartı kullanmak, faturalarını banka aracılığıyla ödemek, seyahat ve sağlık sigortası yaptırmak ve eğitim kredisi almak gibi birçok finansal ürün kullanmaktadırlar. Kariyerinin başlarında olan bu üniversite öğrencilerinin daha önlerinde finansal anlamda planlaması ve karar alması gereken uzun bir yaşam bulunmaktadır. Bu sürecin finansal anlamda başarılı bir şekilde yönetilmesi bireyin sonraki dönemdeki refahına doğrudan etki edecektir (Temizel ve Bayram, 2011: 12).

Finansal okuryazarlık seviyesinin artmasıyla finansal kurumlardan talep edilen bilgide artacak, finansal kurumlar daha şeffaf ve daha aktif çalışacaklardır. Bu da şikayet ve itirazı en aza indirecek, bu sayede yaşanan hukuki sorunlar minimum seviyeye indirilecektir (Bayazıt Hayta,2011:263). Aynı zamanda finansal okuryazarlık sayesinde finansal kurumlar servislerin ve sistemlerin çalışma şekilleri hakkında bilgi sahibi olacak ve yönetim konusunda daha etkin ve sağlam bir tutuma sahip olabileceklerdir (Schagen ve Lines 1996).

Bu çalışmaların dışında, finansal okuryazarlık düzeyleri düşük olan bireylerin borç problemi ile karşılaşacağı (Lusardi ve Tufano, 2009), servet sahibi olma ve onu yönetme konusunda yetersiz kalacağı (Hogart vd, 2003), finansal kriz dönemlerinde borç alma ve gelirlerini harcama (Klapper vd, 2012) ve emeklilik planlaması konusunda problem yaşayacağı (Van Rooij vd, 2011) ifade edilmektedir (Sezer ve Demir, 2015: 73).

1.1.4. Finansal Okuryazar Olabilme Koşulları

Gündelik yaşamımızı idame ettirirken çeşitli finansal kararlar alma gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Bunu yaparken de karmaşık finansal araçları kullanma mecburiyeti ortaya çıkacaktır. Tasarrufun nasıl yapılacağı, yapılan tasarrufların nasıl yatırıma dönüştürüleceği, kredi kartı kullanma seçeneklerini kıyaslama, en uygun kredinin nereden temin edileceğine, krediyi geri ödeme de en iyi ödeme yöntemini seçmeye kadar birçok finansal kararı etkin biçimde alabilmek için finansal okuryazar olabilmek son derece önem kazanmıştır (Lusardi, 2008: 14).

Dünyada yaşanmış ve yaşanmakta olan krizler ve ekonomik çalkantılar sonucunda finansal güvenliği tehlikeye düşen bireyler için finansal güvenliği en üst seviyede tutmak oldukça önemli bir konu haline gelmiştir. Hızla gelişen finans piyasaları ve karmaşık bir hal alan çeşitli finansal ürünlerin bulunması karşısında etkin kararlar alarak refah düzeyini maksimuma çıkarmak veya yanlış tercihler yaparak ellerinde avuçlarında ne varsa kaybetmek durumunda bulunan bireyler, finansal okuryazarlık düzeylerini arttırarak ekonomik çıkarlarını geliştirebilirler. Bireylerin üstlendikleri riskin farkında olmamaları hatta bu farkında olamama nedeniyle de bu riskleri yönetmeleri güç bir hal almış, bu yüzden de finansal riskleri başarıyla yönetmeleri çok önemli bir konu olmuştur. Bu yüzden toplumun her kesiminin finansal okuryazar olma gereği ortadır (Temizel, 2010).

Finansal okuryazarlık sadece finans alanında bir bilgi sahibi olunması değildir, var olan bu bilgileri uygulamaya dökabilmektir. Yani finansal okuryazar olan kişiler tasarrufunu nasıl yapacağını bilmeli, finansal hizmetler sunan satıcıyla fikir alışverişinde bulunabilmeli ya da bütçe yapabilmelidir.

Finansal okuryazarlık seviyesi düşük kalan bireyler yalnızca kendine sorun yaratmazlar aynı zamanda finansal sorunlara da sebebiyet verirler. Öyle ki toplumsal açıdan büyük öneme sahip tasarruf yapma alışkanlığının olmaması, iflas ve haciz gibi olayların artması gibi sorunlar finans sektörünü sekteye uğrayacaktır (Reyes, 2006: 82).

ABD’de finansal okuryazarlık konusunda rapor hazırlayan ve ABD Başkanına sunan bir komite, kişilerin finansal okuryazar olabilmesi için şu kavramlar hakkında bilgi sahibi olması ve bazı yetenekleri taşıması gerektiğini belirtmektedir (Bayram, 2010: 14):

- Sermaye piyasası sistemi ve finansal kurumlar
- Nakit akım yönetimi ve sürekliliği sağlama
- Kaynaklar ve öncelikleri göz önüne alarak harcama planı yapma
- Acil durumlar için fon oluşturma ve nedenleri
- Ev sahibi olma ve ev kiralama karar süreci
- Çeşitli finansal riskleri tanıma ve tanımlama
- Hırsızlık ya da finansal sahtekarlık gibi durumlardan korunma

- Temel yatırım araçları, risk ve getiri ilişkisi, doğru zamanda doğru nedenlerle yatırım yapma
- Bireysel emeklilik ve emeklilik planlama
- Ölüm, sakatlık gibi beklenmedik durumlara ilişkin plan ve sigorta.

Finansal okuryazar, yatırımlarda çeşitlendirmeye gitmeyi ve bu sayede finansal riskleri en aza indireceğini bilecek, harcamalarında kaynaklarını göz önüne alarak öncelikli harcamalar yapacak, risk ve getiri ilişkisini bilecek ve yatırım kararını bu etkileri göz önüne alarak yapacaktır. Ayrıca finansal okuryazar yukarıda da belirtildiği gibi acil durum fonu oluşturacak, sigorta ve emeklilik gibi konularda planlamalar yapabilecektir.

Ayrıca finansal okuryazar, banka hesaplarını dengede tutabilecek, bütçe hazırlama konusunda bilgili olacak, gelecek dönemler için tasarruf yapabilecek, borç yönetimini bilecek ve en az borçlanma yoluna nasıl gidebileceğinin kararını etkin bir şekilde alabilecektir (Marcolinve Abraham, 2006).

Yapılan araştırmalara bakıldığında finansal okuryazar bireylerin birçok ortak noktasının olduğu gözlemlenmiştir (Hilgert ve Hogarth, 2002: 48). Bunlar;

- Finansal okuryazar olan birey tasarruf, yatırım, vergi, tüketim, sigorta ve kredi alanında bilgi sahibidir.
- Varlık ve para yönetimine oldukça hakimdir.
- Finansal okuryazar finansal karar alan ve bu kararlar çerçevesinde planlar yapan kişidir.

Ayrıca finansal okuryazar olan bireyler (Gerek ve Kurt, 2011: 61);

- Üretici, tüketici ve yatırımcı olarak kar ve maliyet ile kaynakların sınırlığını değerlendirerek daha bilinçli seçimler yapabilir.
- Her bir yöntemin kar ve zararını tartarak hizmetleri ve kazançları ayırarak değerlendirebilir.
- Bireylerin davranışlarını etkileyen ekonomik güdüleri tanımlayabilir.
- Rekabetin, ticari engellerin, kıtlık ve aşırılık ile üretici tüketici arasındaki etkileşimin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilir.

- Kamu ve özel ekonomi kurumlarının rollerini tanımlayabilir.
- Gelirin temelleri ile dağılımının yanı sıra risk, yatırım, işsizlik, enflasyon, faiz oranlarını anlayabilir.
- Alternatif kamu politikalarının fayda ve zararlarını değerlendirerek tanımlayabilir.
- Girişimciliğin değerini ve ekonomideki küçük ve büyük ölçekli işletmelerin rollerini anlayabilir.

Finansal okuryazar olan kişi varlıklarını ve parasını kullanırken uzun vadeli düşünerek hareket edecek, kısa vadeli hareket etmekten kaçınacaktır. Finansal okuryazar olan bireyler finansal ve iktisadi sistemdeki değişime ayak uydurmalı ve değişen iktisadi ve finansal yapıda kendini geliştirmeyi ve güncellemeyi bırakmamalıdır (Gökmen, 2012).

Finansal okuryazar olan kişiler sigorta ve vergi konularında bilgili, haberdar ve eğitilidir. Finansal okuryazar para ve varlık yönetiminin belli başlı temel düzeyde sayılabilecek konularını kavrayan kişilerdir. Ayrıca finansal okuryazar finansal kararların planını yapan ve bu planı uygulamaya sokan kişilerdir (Cude vd, 2006:103).

Finansal okuryazar olan bireylerin, kredi kartlarına yüklü miktarda borçlanma, borç ödemelerini zamanında yapmama gibi finansal sıkıntılar yaşayabilirler ancak bu kişilerin gelecek için tasarruf yapma, kredi kartı borçlarını zamanında ödeme ve kaynaklarını öncelik sırasına koyarak harcama gibi sağlıklı finansal davranışlar sergileme ihtimalleri daha yüksektir (Chinen ve Endo, 2012:33).

Finansal okuryazarlık seviyesi yüksek olan bireylerin finans alanında uzman olduğu söylenemez. Finansal okuryazar olabilmek, bireyin kendisinin ve ailesinin ihtiyaçlarını karşılayabilecek derecede finansal bilgi ve beceriye sahip olması demektir. Örneğin, bireyin hisse senedi değerlemesini bilmesi gerekmez ancak hisse senedinin ne olduğunu ve hisse senedini tahvil ve bonodan ayıran farkında ne olduğunu bilmesi gerekir(Gökmen,2012:23).

Finansal okuryazar olan bireylerin bazı yetenek, bilgi ve davranışlara sahip olması gerekir. Bunlar (Gökmen,2012:21):

- Paranın idaresini iyi yapmalıdır.
- Finansal piyasanın işleyişini kavrayabilmelidir.
- Kişilerle iyi iletişim içinde olabilmelidir.
- Finansal planlar uygulayabilmelidir.

Bireylerin finansal olarak kendini hazır ve güçlü hissetmesini sağlayacak finansal okuryazarlık, bireyin sosyal hayata katılımını artıracaktır. Araştırmalara bakıldığında finansal okuryazar olan bireylerin bazı davranışları sergileme olasılığı finansal okuryazar olmayan bireylere göre daha fazladır. Bunlar (Capuano ve Ramsay, 2011):

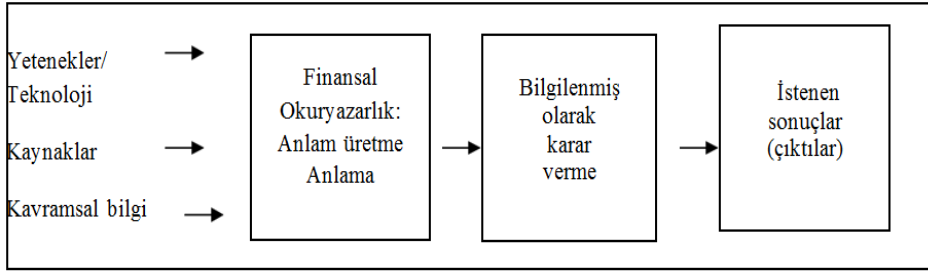
- Daha fazla gelire sahip olmak,
- Daha fazla tasarruf etmek,
- Emeklilik için daha fazla birikim yapmak,
- Borçları iyi yönetmek,
- Akıllıca borç almak,
- Finansal hedefler hususunda daha gerçekçi olmak,
- Yeteneklerini abartmamak,
- Finansal piyasalarda daha aktif olmak,
- Finansal olarak kendine güven duymak,
- İhtiyacına uygun ürünleri daha doğru seçmek,
- Tüketici haklarını bilmek,
- Finansal planlama ve bütçeleme yapmak.

1.1.5. Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesi

Finansal okuryazarlık; bireyin refahı, finans alanında istikrarı sağlama ve finansal piyasalarda işlerinin yönetimi gibi konular açısından oldukça önem arz etmektedir (Taylor ve Wagland, 2013: 70).

Finansal okuryazarlık, sadece bireylerin refah düzeyini değil aynı zaman da bireyin finans güvenliğini de etkilemektedir. Bu nedenle finansal okuryazarlık daima üzerinde durulması gereken önemli bir konudur (Temizel ve Bayram, 2011: 75).

Gelecek dönemlerde yaşanabilecek finansal problemler temel olarak finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Bu problem de devletlerin göz ardı edemeyeceği ve muhakkak üzerinde durması gereken bir konudur. Çünkü finansal okuryazarlığın düşük kalmasının yarattığı problem bireysel olarak kalmayıp makro düzeyde bir sorun yaşanmasına neden olacaktır. Finansal krizlerden yüksek eğitilmiş üst düzey yöneticiler ne de firmalar yatırım kararı alırken riskli yatırımdan tam anlamıyla kaçınmayabilirler. Bundan dolayı finansal okuryazarlık seviyesinin geliştirilmesi finansal piyasaları olumlu yönde etkilerken firmaların yönetimine de katkıda bulunur (Bay vd, 2014: 37).

Kaynak: (Bayram, 2010: 13)

Şekil 1.1. Anlam üretme süreci olarak finansal okuryazarlık

Finansal kavramları algılama, finansal planlar yapma ve finansal karar alma gibi konularda bireyler için olmazsa olmaz konu finansal okuryazarlıktır. Tablo 1.2.'de sekiz soru sorulan ve bu sorulara doğru yanıt veren on beş ülkenin yüzdeler dilimleri gösterilmiştir. Sorulara verilen cevapların oluşturduğu yüzdeler dilimleri, bu ülkelerin finansal okuryazarlık seviyesinin görülmesinde yardımcı olacaktır.

Tablo 1.2. Finansal bilgi sorunlarına verilen doğru cevap oranları

	Bölme	Paranın Zaman Değeri	Ödenen Faiz	Basit Faiz	Basit ve Bileşik Faiz	Risk ve Getiri	Enflasyon	Çeşitlendirme
Macaristan	96%	78%	95%	61%	46%	86%	91%	61%
Estonya	93%	86%	84%	64%	31%	72%	85%	57%
Almanya	84%	61%	88%	64%	47%	79%	87%	60%
İrlanda	93%	58%	88%	76%	29%	84%	88%	47%
Çek Cumhuriyeti	93%	80%	88%	60%	32%	81%	70%	54%
İngiltere	76%	61%	90%	61%	37%	77%	94%	55%
Malezya	93%	62%	93%	54%	30%	82%	74%	43%
Polonya	91%	77%	85%	60%	27%	48%	80%	55%
İngiliz Virgin Adaları	84%	74%	60%	63%	20%	83%	87%	41%
Ermenistan	86%	83%	87%	53%	18%	67%	57%	59%
Türkiye	87%	37%	84%	43%	19%	87%	77%	69%
Arnavutluk	89%	61%		40%	10%	77%	81%	63%
Peru	90%	63%		40%	14%	69%	86%	51%
Norveç	61%	87%	61%	75%	54%	18%	68%	51%
Güney Afrika	79%	49%	65%	44%	21%	73%	78%	48%

Kaynak: (TEB,2015: 4)

Tablo 1.2.'ye bakıldığında ülkelerin genelinde “bölme” ve “ödenen faiz” sorularına doğru cevap verme oranının yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle Macaristan (%96), İrlanda (%93) ve Çek Cumhuriyeti (%93) gibi ülkelerde “bölme” ve “faiz oranlarına” verilen sorularda doğru cevap oranının yüksek olduğu görülmektedir. “Paranın zaman değeri” sorusuna verilen doğru cevap oranlarına bakıldığında ise Norveç (%87) ve Estonya (%86) da bu oranın yüksek olduğu görülmektedir. Burada Türkiye (%37) ve Güney Afrika (%49) ülkelerinin “paranın zaman değeri” konusunda verilen sorulara doğru cevap verme oranının düşük olduğu önemli bir ayrıntıdır. “Basit faiz hesaplama” birçok ülkede %50 üzerinde bir orana ulaşırken, Türkiye (%43), Arnavutluk (%40) ve Peru (%40) da bu oranın %50'nin altında kaldığı görülmektedir. “Enflasyon” hakkındaki soruya doğru yanıt verme oranının en yüksek olduğu ülke İngiltere (%94) olurken en düşük oran Ermenistan (%57) olarak görülmektedir. Ayrıca Norveç (%54) dışında diğer ülkelerin “birleşik faiz” konusunda verilen sorulara doğru cevap verme oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Tablo 1.2.'de çoğu ülke “risk ve getiri” konusunda “çeşitlendirme” konusuna göre daha başarılı olmuştur. Buradan da anlaşılacağı gibi yatırımcıların risk ve getiri ilişkisini bildiği fakat riski

çeşitlendirme konusunda yetersiz olduğu görülmektedir. Tablo 1.2.'nin geneline bakıldığında Türkiye'nin "basit faiz", "bileşik faiz", "paranın zaman değeri" soruları dışındaki sorulara doğru yanıt verilme oranının yüksek olduğu görülmektedir.

Bireylere bazı temel özellikler kazandırılarak finansal okuryazarlığı geliştirmek gerekmektedir. Bunlar (Mason ve Wilson, 2000: 6);

- Sayılara yakın olma ve bilgi teknolojilerini kullanabilme,
- Paranın çeşitli formları olan kredi ve borç kartlarını kullanabilme ve mantığını anlama,
- Finansal bilgi ve önerileri anlayabilme, sorgulayabilme, değerlendirebilme,
- Tüketici hak ve sorumluluklarına ilişkin bilgi sahibi olma,
- Finansal ihtiyaçların çözümünde uygun kanalların risk ve getirilerini hesaplayabilme

Bireylerin emeklilik döneminde rahat bir yaşam sürdürebilmesi için finansal okuryazarlığın geliştirilmesi oldukça önemlidir. Ayrıca bireysel tasarrufların artması da finansal okuryazarlığın geliştirilmesiyle doğrudan alakalıdır (Altıntaş, 2009: 152).

Özellikle Türkiye gibi genç nüfusu fazla olan ülkelerde finansal okuryazarlığın geliştirilmesi, finansal eğitimin genç yaşta verilmesi gelecek dönemlerde bireylerin daha rahat bir yaşam sürmesine yardımcı olacaktır. Bu yüzden finansal okuryazarlığın geliştirilmesi bütün ülkeler için önem arz eden bir konudur. Yani finansal okuryazarlık hem kısa dönemde hem uzun dönemde bireyler için oldukça önemlidir. Uzun dönemde finansal eğitimin yaygınlaştırılması ve genç kuşaklara bu eğitimin verilmesi, genç kuşağı geleceğe hazırlamak için son derece mühimdir. Türkiye de bu eğitim genelde üniversite dönemine kadar verilmemektedir. Üniversitelerde de sadece iktisadi alanda eğitim veren fakülteler de finansal eğitim verildiği görülmektedir. Ülkemiz için de bu yanlışlığın giderilmesi ve bireylere ilkökul eğitiminden hemen sonra finans alanında temel bilgiler verilerek finansal okuryazarlığın geliştirilmesi ülke ekonomisi için oldukça önemlidir.

Finansal okuryazarlık seviyesini yükseltmek için verilecek olan finansal eğitim ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilecektir. Bunun nedeni ülkelerin ihtiyaçları, hangi kitlenin finansal eğitime ihtiyaç duyacağı ve eğitim sonucunda bu eğitimden nasıl bir verim alınacağıdır. Finansal okuryazarlığın geliştirilmesi sadece hükümetten beklenmemeli bunun yanında finansal kuruluşlar aracılığıyla finansal okuryazarlık seviyesi yükseltilmeye çalışılmalıdır. Bu nedenle finansal okuryazarlık eğitimi verirken yaş, cinsiyet veya statü gibi ayrımı olmadan verilmeli ve eğitim kurumları yaygınlaştırılmalıdır. Finansal okuryazarlığı geliştirmek sadece eğitim kuruluşları aracılığıyla değil çeşitli kuruluşlarla da yapılabilir. Bunların en önemlisi medya ve internet sistemidir. Teknolojinin hızla gelişmesi ile bireylerin tv, bilgisayar ve akıllı telefon kullanımları hızla artmaktadır. Bu artışı ulusal veya uluslararası kuruluşlar kendi lehlerine çevirebilmek için yayınlar yapabilir veya internet üzerinden finansal eğitim verebilirler. Ülkeler gazete veya dergi gibi kanallarla bireylere finansal eğitimi nereden ve nasıl alacakları yönünde bilgilendirmede bulunabilirler. Teknoloji sayesinde finansal okuryazarlığın istenilen süreden önce geliştirilmesi gerçekleştirilebilir.

Finansal okuryazarlık arttıkça bireyler daha fazla bilgi talep edeceğinden piyasada şeffaflık artacaktır. Bir toplumda tasarruf yapma alışkanlığını bireylere kazandırmaya yönelik eğitimlerin olmayışı, o ülke açısından finansal piyasaların yeterince gelişmemesine neden olur. Türkiye’de finansal sistemin dışında kalan yetişkinlerin oranı %51 iken bu oran Hollanda’da %0, Almanya’da %3 ve İngiltere’de %9’dur. Dolayısıyla ekonomik büyüme için sistem dışındaki fonlar sisteme kazandırılmalıdır (T.C. Merkez Bankası, 2011: 1). Türk Ekonomi Bankası’nın yapmış olduğu Finansal Okuryazarlık Endeksi Türkiye geneli için 59.8 olarak hesaplanmıştır. Atkinson ve Messy (2012: 40-43)’nin yaptıkları çalışmada diğer ülkelerin ortalama puanı ise 62,3’tür. Bu rakamlara bakıldığında Türkiye için finansal eğitim almak ve bireylerin finansal okuryazarlık seviyesini yükselterek bir farkındalık yaratmak gerekmektedir (Fettahoğlu, 2015: 102).

Tablo 1.3.’de on beş farklı ülkede yapılan ve bireylere üç soru yöneltilen bir tablo gösterilmiştir. Bireylerin bu üç soruya hangi oranda itiraz edecekleri gözlemlenmek istemektedir.

Tablo 1.3. Finansal tutuma ilişkin aşağıdaki ifadelere itiraz eden katılımcıların yüzdesi

	Uzun Vadede Harcamayı Tasarruf Etmeye Yeğlerim.	Bugün İçin Yaşar ve Yarın İçin Pek Endişelenmem	Para Harcamak İçindir.
Peru	64%	72%	45%
Arnavutluk	61%	66%	45%
Norveç	57%		
Macaristan	56%	68%	33%
İngiliz Virgin Adaları	60%	66%	31%
GüneyAfrika	48%	60%	39%
Türkiye	52%	62%	31%
ÇekCumhuriyeti	45%	69%	29%
Almanya	49%	65%	26%
Malezya	47%	57%	26%
İrlanda	38%	54%	30%
İngiltere	35%	50%	29%
Estonya	39%	49%	24%
Polonya	19%	45%	12%
Ermenistan	8%	60%	2%

Kaynak: (TEB, 2015: 5).

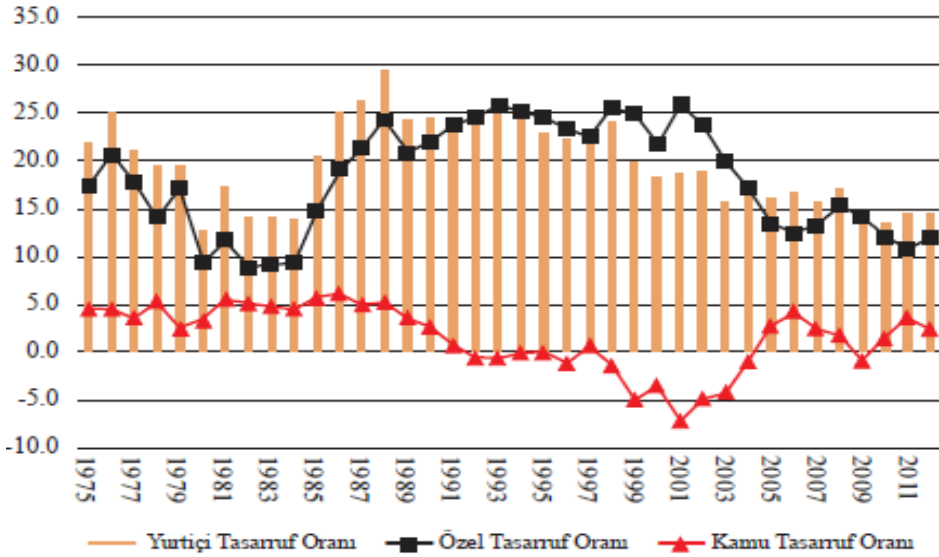
Tablo 1.3.'e bakıldığında “Uzun vadede harcamayı tasarruf etmeye yeğlerim” sorusuna en yüksek oranların Peru (%64) ve Arnavutluk (%61) da olduğunu görülmektedir. Yani Peru ve Arnavutluk da bireylerin tasarruf etmektan tatmin olduğu görülmektedir. Tam tersine Ermenistan (%8) ve Polonya (%19) da bireylerin tasarruf etmektan tatmin olmadıkları görülmektedir. “Para Harcamak İçindir” sorusuna yine benzer bir şekilde Peru (%45) ve Arnavutluk (%45) itiraz etmiştir. Bu da tasarruf bilinci yerleşmiş bu iki ülke için para konusunda daha muhafazakar davrandıklarını açıkça göstermektedir. Tasarruf bilincinin yerleşmediği Ermenistan (%2) ve Polonya (%12) da ise bireyler “Para Harcamak İçindir” ibaresine itiraz etmemiş ve finansal tutumlarındaki kararlılıklarını devam ettirmişlerdir.

Tablo 1.3.'de de görüldüğü üzere finansal okuryazarlık seviyesi gelişmemiş ülkelerde bireylerin tasarruf bilinci yerleşmediği gibi tam tersine gereksiz harcama yapma alışkanlıklarının ilerlediği görülmektedir. Finansal okuryazarlığın geliştirilmesi ile hem ulusal boyutta bu farklılıklar ortadan kalkacak hem de ülkeler arasında yer alan tasarruf oranları farklılıkları en aza indirilmiş olacaktır.

Finansal okuryazarlığın geliştirilmesi ile bireylere tasarruf bilinci aşılanabilir. Bireylerin gelir durumları tasarrufa elverişli olsa bile finansal okuryazar olmayan bireylerde tasarruf yapma alışkanlığı olmadığı için tasarruf düzeyleri düşük kalabilmektedir. Finansal okuryazar olan kişi harcama ve tasarruf arasındaki dengeyi kurabilecek, böylelikle bütçe yapma konusunda daha yeterli bir davranış sergileyebilecektir. Özellikle ülkemizde tasarruf oranının giderek azalması bireyleri daha çok borçlanmaya yöneltmiş ve nüfusun yarısından fazlası borçlu duruma gelmiştir.

Finansal ürün ve hizmetlere talebin olabilmesi için bireylerin bu finansal ürün ve hizmetleri bilmesi ve tanınması gereklidir. Bu sebeple finansal ürün ve hizmetlerin neler olduğunu ne nasıl kullanılabileceği konularında finansal bilginin geliştirilmesi ve bireyleri finansal okuryazar olması oldukça önemlidir. Toplumun tüm kesimleri yerine belirli bir kesime verilecek finansal okuryazarlık eğitiminin daha verimli olacağını savunan görüşlerde bulunmaktadır (Cole vd, 2009:3).

Şekil 1.2 de Türkiye de yıllar itibariyle toplam, kamu ve özel tasarruf oranları gösterilmiştir.

Kaynak: (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 1).

Şekil 1.2. Toplam, özel ve kamu tasarruf oranları, %

Şekil 1.2.'de dikkat çeken, özel sektör tasarruf oranlarının 2001-2011 yılları arasında büyük bir düşüş yaşarken kamu tasarruf oralarının bu yıllar arasında artış göstermesidir.

Tablo 1.4. de yıllar itibariyle hane halkı tasarruf oranları gösterilmiştir. Hane halkı tasarruf oranlarında da 2003-2010 yılları arasında düşüş yaşadığı tablo 1.4 de görülmektedir.

Tablo 1.4. Yıllar itibariyle hane halkı tasarruf oranları

Yıllar	Hane Halkı Tasarruf Oranları (%)
2003	12,7
2004	12,8
2005	6,4
2006	6,4
2007	8,7
2008	4,5
2009	6,8
2010	4,0

Kaynak: (Güler, 2015:21)

Bireylerin finansal okuryazarlık seviyesinin geliştirilmesi ile özellikle ülkemizde bireylere tasarruf alışkanlıkları kazandırılabilir ve bireylerin daha az kredi ihtiyacı duyması sağlanabilir. Ayrıca tasarrufla pozitif yönlü ilişkisi olan yatırımların da tasarruf alışkanlığı kazandırıldığında artacağı da bir gerçektir. Böylelikle ülkemizin en büyük ekonomik sorunlarından olan tasarruf sorununa bir nebze de olsa çözüm getirilecek ve yapılan yatırımlar ile ülke ekonomisinde büyüme ve kalkınma sorunu minimum seviyeye indirilecektir.

Tablo 1.5. Yıllar itibariyle tüketici kredileri miktarı

Yıllar	Tüketici Kredisi (Milyar TL)
2007	142,786
2008	186,549
2009	204,741
2010	236,471
2011	293,819
2012	299,800
2013	345,5

Kaynak: (Güler, 2015: 23)

Tablo 1.5.'de 2007-2013 yılları arasında tüketici kredisi kullanım tutarları gösterilmiştir. Tasarruf oranlarının giderek azalması bireyleri krediye yöneltmiş ve

2013 yılsonu itibariyle kullanılan tüketici kredi tutarı 345 milyar TL'nin üzerine çıkmıştır. Borçluluk oranlarının hızla artmaya başladığı ve borçlanan kişi sayısının ülke nüfusunun yarısından fazla olduğu bilinirken bireylerin finansal okuryazar olması şart görünmektedir. Finansal okuryazarlığın geliştirilmesi ile borçlanmanın nasıl yapılacağı ve ödemenin nasıl gerçekleştirileceği konusunda bireyler finansal bilgiye sahip olacaklardır. Bu sayede borcu borçla kapatma alışkanlığından vazgeçeceklerdir.

Tasarruf oranlarının hızla azaldığı ve borçlanma tutarlarının hızla arttığı ülkemizde muhtemel bir ekonomik kriz yaşanması kaçınılmaz gözükmektedir. Bireylerin neredeyse tüm konularda kredi çekme alışkanlıklarının olması ve geri ödeme konusunda sıkıntılar yaşamasının en önemli sebeplerinden biride finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olmasıdır.

Tablo 1.6.'da 2008-2013 yılları arasında ferdi kredi borcunu ödemeyen kişi sayısı ve kredi kartları borcunu ödemeyen kişilerin sayıları gösterilmiştir.

Tablo 1.6. Yıllar itibari ile ferdi kredi ve kredi kartı borcunu ödemeyen kişi sayıları

Yıllar	Ferdi Kredi Borcunu Ödemeyen Kişi Sayısı	Kredi Kartları Borcunu Ödemeyen Kişi Sayısı	Ferdi Kredi ve Kredi Kartları Borcunu Ödemeyen Kişi Toplamı
2008	99.858	230.117	329.975
2009	190.741	294.547	485.288
2010	133.895	239.890	372.785
2011	204.591	280.759	485.350
2012	385.350	527.298	912.648
2013	397.525	525.314	912.839

Kaynak: (TCMB,2015)

Tablo 1.6.'da 2008 ve 2013 yılları arasında borcunu geri ödemeyen kişi sayısının arttığı görülmektedir. Bireylerin finansal bilgi düzeylerinin düşük olmasından kaynaklanan bu durum hızla artmakta ve bireyler kredi kullanma ve ödeme konusunda bilinçsizce davrandığı görülmektedir.

Olağan borçlanmanın gelir azlığından kaynaklandığı bilinirken, olağan olmayan borçlanmanın finansal okuryazarlık veya finansal eğitim yetersizliğinden kaynaklandığı öne sürülmüştür (Mavrinac vePing, 2004: 146).

1.2. Literatür Taraması

Yapılan birçok araştırmada göstermektedir ki finansal okuryazarlık seviyesinin düşük kalması yalnızca gelişmemiş ülkelerde değil gelişmiş ülkelerde de çok büyük sorunlar yaratmaktadır.

Karmaşıklaşan finans dünyasında bireylerin sağlıklı finansal kararlar verebilmesi finansal okuryazarlık seviyesinin yükselmesiyle sağlanabilir. Bu sebeple farklı ülkelerde bireylerin finansal okuryazarlık seviyesinin ölçülmesi için çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

Daha önce de bahsedildiği üzere finansal okuryazarlığın son derece önemli bir konu olması onu çeşitli araştırmacılar tarafından bir araştırma konusu haline getirmiştir. Bu kısımda dünyada ve Türkiye de konu ile alakalı yapılmış olan bazı çalışmalara ve bunların bulgularına yer verilecektir. Genel anlamda çalışmaların bulguları değerlendirildiğinde ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin öneminin olmadığını, neredeyse tüm ülkelerde finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğu görülmektedir.

ABD’de 14 ayrı kampüste 1800 öğrenciye yönelik olarak uygulanan bir anketin sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin bireysel finans bilgilerinin geliştirilmeye ihtiyacı bulunmaktadır. Tasarruf, kredi, yatırım ve sigorta başlıklarında toplanan sorulara doğru cevap verme oranı %53’te kalmaktadır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin finansal okuryazarlıkları düşük olduğundan kendileri ile ilgili finansal kararlar verebilme yetenekleri kısıtlıdır. Çıkarılan sonuç üniversite öğrencilerinin kişisel finans hakkında bilgi sahibi olmadığıdır. Finansal bilgi yetersizliği finansal karar verme noktasında kabiliyeti sınırlandıran bir etkidir. Son otuz yılda yapılan çalışmaların gösterdiği gibi eğitim sisteminde kişisel finans eğitimi sistematik olarak eksiktir. Finansal eğitim eksikliği Amerikan toplumunda ciddi anlamda finansal bilgisizliği doğurmuştur. Bilgisizlik yüksek maliyetli sonuçlanmıştır. Bireyler finansal gelecekleri hakkında endişelenmişler ve bu durum iş yaşamındaki üretkenliklerine darbe vurmuştur. Bireylerin kendi finansal durumlarını yönetememesi toplumun geneli için bir probleme dönüşmüştür.

Akhan (2010)’da ortaokul öğretmenlerinin finansal okuryazarlık seviyelerini ortaya koymaya çalışmıştır. Ortaokul öğretmenlerinin finansal

okuryazarlık düzeylerini ve bunların demografik özelliklere göre nasıl bir değişiklik gösterdiğini ortaya konulmuştur. Bu sayede ilerde iyi bir yatırımcı, üretici ve tüketici olması arzulanan bireyleri yetiştiren öğretmenlerinde finansal okuryazarlık açığı ortaya çıkarılacak ve iyi bir finansal eğitim aldıktan sonra finansal okuryazarlık seviyeleri yükseltilebilecektir. Öğretmenler bu eğitim sayesinde hem kendileri hem de gelecekte finansal piyasaya etkin olarak yer alacak bireylerin finansal kararlar almasına yardımcı olacaklardır.

Akın vd. (2009) anket çalışması kullanılarak yapılmış olan tüketicilerin kart ve banka seçimlerinde etkili olan faktörleri, kart kullanma alışkanlıklarını, alternatif arama/kart değiştirme maliyetlerini, finansal okuryazarlık seviyelerini ve irrasyonel davranışlarını araştıran çalışmalar incelenecek, bu çalışmaların sonuçları çeşitli tanımlayıcı istatistikler ile desteklenerek özetlenecektir. Böylece her biri tüketicilerin kredi kartı seçimleri ve kullanımları konusunda farklı bir noktaya odaklanmış olan tüm bu çalışmalar bir bütünlük içerisinde incelenmiş olacak ve büyük resmin ortaya çıkmasına katkıda bulunulacaktır. Birinci başlıkta anketin yapılış yöntemi ve örneklem setinin nasıl belirlendiği incelenecek, ikinci başlıkta tüketicilerin banka seçim davranışları, üçüncü başlıkta tüketicilerin kart seçimlerinde etkili olan faktörler, dördüncü başlıkta araştırma ve kart değiştirme davranışları ile karşılaştıkları kart değiştirme maliyetleri, beşinci başlıkta düşük faiz oranı uygulayan kartlara geçme istekleri ve faiz oranı duyarlılıkları, son bölümde ise kart kullanıcılarının karşılaştıkları finansal zorlukları aşmada finansal eğitimin rolü ve bazı irrasyonel tüketici davranışları anket verileri kullanılarak araştırılacaktır.

Akın vd. (2012) tarafından yapılan çalışmada kredi kartı kullanıcıların harcamalarında ne sıklıkla kredi kartı kullandığı ve kredi kartı borçlarını ödemeyen bireylerin memnuniyet derecesini ölçülmüşlerdir. Tüketicilerin finansal okuryazarlık düzeyleri yükseldikçe daha rasyonel davrandıkları ve daha az sorunla karşı karşıya kaldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca finansal eğitimin memnuniyetin en önemli belirleyicisi olduğu ve finansal okuryazarlık seviyesi yüksek olan bireylerin daha etkili finansal kararlar aldığı belirtilmiştir.

Akyol (2010) finansal okuryazarlık çalışmasını Özel Bankacılık çalışanları üzerine yapmıştır. Tasarruf sahibi bireylere nitelikli hizmetler sunmayı hedefleyen bir bankacılık faaliyeti olan Özel Bankacılık, aynı zamanda bireylere finansal danışmanlık hizmeti de sunmaktadır. Banka çalışanlarının bu hizmetleri

sunabilmesi için de yeterli düzeyde finansal okuryazar olabilmeleri şarttır. Akyol (2010) tarafından yapılan çalışmada ulusal ve uluslararası finansal sistemi bilen ve bunların müşteriler için avantaja dönüştüren profesyonellere yönelik bir anket uygulanmıştır. Anket sonuçları bu profesyonellerin finansal okuryazarlık konusunda beklentileri karşılamadığını ortaya koymuştur.

Almenberg ve Widmark'ın (2011) finansal okuryazarlığın hisse senedi sahipliği ile korelasyonu varken, ev sahibi olma ile korelasyonu olmadığını İsveç vatandaşları üzerinde yaptığı bir çalışmasında belirtmişlerdir.

Altıntaş (2008) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada da Türkiye'deki ilköğretim, ortaöğretim ve bazı kamu ve vakıf üniversitelerinin genel eğitim müfredatları incelenerek dikkat çekici bulgular elde edilmiştir. Bu konuda ilgili eğitim kurumlarının müfredatında ayrı bir derse rastlanmadığı gibi başka derslerin içeriklerine entegre edilmiş finansal okuryazarlık konuları da bulunmamaktadır. Araştırmacıya göre üniversite mezunu bir hukukçu, bir öğretmen ya da bir mühendis gencin her ne kadar mesleki donanımı tam olsa da günlük yaşamın gerekli kıldığı finansal hizmet alımı kararlarında ihtiyaç duyacağı bilgi birikiminden yoksun kalmaktadır.

Altındaş (2009) yılında belirlenmiş katkı esaslı emeklilik planı başlığı altında Ankara'da vakıf üniversitelerinde çalışan bazı personeller üzerinde çalışma yapmıştır. Araştırmanın sonucunda araştırmaya konu olan çalışanların neredeyse tamamının emeklilik fonlarının çeşitlerini, içeriklerini veya yatırım fonlarının kuruluş amaçlarına ilişkin bilgi düzeylerinin oldukça düşük olduğu ortaya konulmuştur. Son derece sınırlı bilgilerle finansal kararlar alınması bu sınırlı bilgilerin emeklilik konusunda yapılan planların da sübjektif kalmasına neden olmuştur. Katılımcıların finansal bilgi düzeylerinin düşük olması nedeniyle emeklilik planları alırken sübjektif kararlar dışında herhangi bir sorumluluğu bulunmayan emeklilik araçlarının yönlendirmesiyle de stratejik yatırım kararları verdikleri rahatlıkla iddia edilebilir. Başka bir ifadeyle finansal terimlere yabancı ve finansal okuryazarlığı olmayan, bu nedenle de finansal gelişmeleri sınırlı ölçüde algılayabilen deneyimsiz yatırımcıların, üçüncü şahısların yönlendirilmesinden oldukça etkilendiklerini söylemek mümkündür.

Ansong ve Gyensare (2012), farklı demografik özelliklere göre üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini inceleyememişlerdir. Gana'da

eğitim gören ve hem okuyup hem de çalışan 250 lisans ve lisansüstü öğrenciye anket uygulamışlardır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre yaş, iş deneyimi ve annenin eğitim durumu ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı pozitif ilişkiler bulunmuştur. Ancak babanın eğitim durumu, çalışma yeri ve eğitim seviyesi ile okuryazarlık düzeyi arasında herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Arano vd. (2010) evli çiftler üzerinde risk alma konusunda bir birlerini nasıl etkilediği konusunda bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmaya göre kadınların erkekleri risk almaya yönlendirmesi karşısında erkeklerin riskten kaçınmadığı ve daha fazla risk aldığı ortaya konulurken, erkeklerin kadınları risk almaya yönlendirmesi karşısında kadınların daha az risk almayı tercih ettiği ve riskten kaçındığını ortaya koymuşlardır.

Araz (2012) bireylerin finansal okuryazarlık ve kredi kartı sorunları üzerine bir anket hazırlamış ve bu anketi Türkiye'nin 22 ilinde 2576 kişi üzerinde uygulamıştır. Anket sonuçlarının pek i açıcı olduğunu söylemek mümkün değildir.

Araz ve diğerleri (2012) finansal okuryazarlığın kredi kartı kullanma davranışı üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmalarında, tüketiciler anket verileri kullanarak incelenmiştir. Çalışmada finansal zorluk yaşama olarak belirlenen değişken, tüketicilerin son 12 ayda 2 defadan fazla asgari ödeme oranının altında ödeme yapması olarak tanımlanmıştır. Kişinin finansal okuryazarlık seviyesi ne kadar yüksek olursa olsun, eğer kişi likidite problemi yaşıyorsa, iş kaybı gibi uzun süreli bir gelir kaybına uğramış ise ya da beklenmedik bir gider şoku ile karşılaşmışsa, son 12 ayda 2 defadan fazla asgari ödeme oranının altında ödeme yapmakta ve finansal zorluk yaşamaktadır. Çalışmada devamla yapılan analizlerde finansal okuryazarlığın finansal zorluğa düşen müşterilerin takibe düşmesinin önlenmesinde olumlu bir bir etkiye sahip olduğu ortaya konmuştur. Finansal bilgi ve derinlik düzeyi değişkenleri ile takibe düşme arasında negatif olarak önemli bir ilişki bulunmuştur. Finansal bilgi ve derinlik seviyesi yüksek olan kişilerin takibe daha az frekansla dştikleri sonucuna varılmıştır. Finansal okuryazarlık finansal zorluk yaşamayı nlemezken, finansal zorluğa düşen müşterilerin takibe düşmesini önlemektedir. Bununla birlikte kişiler, ankette sorulan sorularda borçlarını ödememe davranışlarına sebep olarak büyük oranda gelirlerinin harcamalarını karşılayabilecek düzeyde olmamasını yani gelir yetersizliğini göstermişlerdir. Çalışmada bir çeşit irrasyonel harcama davranışı olarak adlandırılan bu değişkenin

etkisinin finansal okuryazarlıkla azaltılabileceği ileri sürülmüştür.

Australian & New Zealand Bank (ANZ) bankası tarafından 2003 ve 2010 yılları arasında Avustralya da finansal okuryazarlık düzeyini ölçmek için bir anket çalışması yapmışlardır. Araştırma sonucuna göre Avustralya nüfusunun finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğu ortaya konmuştur.

Bacova vd. (2013) tarafından Slovakya da 695 üniversite öğrencisi üzerine yapılan anket çalışmasında öğrencilerin finansal bilgi düzeyleri ve finansal okuryazarlık seviyeleri ölçülmüştür. Ankete katılan öğrencilerin %54'ü sorulara doğru yanıt vermiştir. Erkeklerin kadınlara göre finansal okuryazarlık seviyesinin daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca iktisat öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine göre finansal bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu ifade edilmektedir.

Barak (2008) yatırımcı özelliklerinin demografik özelliklerden büyük oranda etkilendiğini belirttiği çalışmasında yaşın yatırımcıların risk ve getiri tercihlerinin önemli bir göstergesi olabileceğini belirtmiştir. Aynı çalışmada bireylerin hayatlarının dört bölüme ayrılabilceği aktarılmıştır. Bu dönemler, biriktirme (gençlik dönemleri ve riskli yatırımların tercih edildiği dönem), serveti sağlama alma (gelirin gideri aştığı, riskli yatırımların yanı sıra düşük riskli yatırım araçlarının da tercih edildiği dönem), harcama (yatırım yapma süresinin azaldığını düşünen yatırımcının daha az riskli yatırımlara yöneldiği dönem) ve ödül dönemi (sahip olduklarını korumak istedikleri dönem) olarak adlandırılmıştır.

Bayram (2010) Anadolu Üniversitesi öğrencilerine yönelik gerçekleştirdiği bir çalışmasın da finansal okuryazarlık kavramının algılanma biçimine ilişkin dikkat çekici bir bulguya rastlanmıştır. Buna göre düzenli para biriktirme, faturaları zamanında ödeme ve finansal kayıtları saklama alışkanlıkları ile sınırlandırılmış bir finansal okuryazarlık algılaması bulunmaktadır. Bağlı bir başka sonuç ise uluslar arası literatür ile uyum göstermektedir. Buna göre finansal okuryazarlık düzeyi düşük olmasına rağmen öğrenciler durumun farkında değildir. Bu sonuçta kavram ile ilgili algının yanlış olması etkilidir.

Bayer vd. (1996) tarafından yapılan çalışmada emeklilik hakkında düzenlenen seminerlere katılan bireylerin gönüllü birikim planlarına katıldığını belirtmişlerdir. Bu sebeple emeklilik üzerine verilen seminerler ie emeklilik planı

yapma ve katılma arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür.

Bernheim vd. (1997) Merrill-Lynch adlı yatırım bankasının orta yaştaki yatırımcılarının hesap hareketlerini kullanarak yapılan çalışmada tasarruf ile finansal okuryazarlık arasında oldukça güçlü bir bağın olduğu ortaya konulmuştur. Finansal okuryazarlık arttıkça bireylerin daha fazla tasarruf ettikleri gözlemlenmiştir. Finansal okuryazarlık seviyesinin yükselmesi, bireylerin finansal kararları üzerinde doğrudan etki etmesi bakımından oldukça önemli olduğunun tespit edilmesi çalışmanın diğer bir önemli noktasıdır.

Beal ve Delpachitra (2003) Avustralya’da Southern Queensland Üniversitesi birinci sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyesini ölçmek için bir çalışma yapmışlardır. Öğrencilere temel kavramlar, finansal ürünler ve piyasalar, sigortacılık, finansal planlama ve karar verme konularını içeren bir anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda birinci sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük olduğu bunun da sebebinin üniversite öncesi finansal okuryazarlık eğitiminin yeterli seviyede verilmemesi olarak ifade edilmiştir.

Borden vd (2008) kredi kartı kullanımına dair öğrencilerin finansal bilgi, tutum ve davranışları üzerine kredi semineri alan öğrencilere, onların sosyo-demografik özelliklerini de göz önünde bulundurarak, ön test ve son test uygulamıştır. Sonuç olarak, öğrencilerin bilgi seviyelerinin artmasıyla kredi kartı kullanımı konusundaki olumlu gelişmeler arasında doğru orantı olduğu gözlemlenmiştir. Kredi kartı kullanımı ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişki üzerine 6520 öğrenci ile yapılan diğer bir çalışmada ise Robb ve Sharpe (2009) beklentilerinin tersi bir sonuçla karşılaşmış ve hipotezlerini ispatlayamamışlardır. Çünkü araştırma sonucunda, daha fazla finansal bilgiye sahip olmakla kredi kartı kullanımı/yönetimi arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır.

Murphy (2013) finansal okuryazarlık ile umutsuzluk kavramını ilk defa bir araştırma konusu yapmış ve bu araştırmasında finansal okuryazarlık seviyesi yüksek olan bireylerin finansal ilerlemelerinin daha kolay olduğu tam tersine finansal okuryazarlık düzeyi düşük olan bireylerin finansal ilerlemelerinin daha zor olduğuna değinmiştir.

Finansal ilerlemesi zor olan bireylerinde umutsuzluğa düştüğü bu sebeple de finansal durumlarının negatif yönlü etkilendiği ifade edilmiştir.

Brown (2011) umutsuzluk ve depresyon duygusu ile emeklilik arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için bir çalışma yapmıştır. Buna göre umutsuzluk ve depresyon bireyleri daha fazla borçlanmaya ittiği bu sebeple de bireylerin emeklilik dönemlerinde daha az servete sahip olduğu belirtilmiştir. Bu sebeple bireylerin finansal eğitim alması onları emeklilik döneminde daha rahat bir yaşam süreceği vurgusu yapılmıştır.

Bucher-Koenen ve Ziegelmeyer'in (2013) 2007-2008 küresel krizinde Alman hane halkının finansal kayıplarını inceledikleri çalışmalarında, finansal okuryazarlık seviyesi düşük olanların riskli varlıklar edinmemeleri sebebiyle, kayıplarının daha az olduğu; buna karşılık değerini kaybeden varlıkları ellerinden çıkarma konusunda daha eğilimli oldukları ve bu yüzden de kayıplarının kalıcı olduğu, piyasa canlandığında, katılımcı olmadıkları görülmektedir.

Cameron vd. (2014) tarafından finansal okuryazarlık ile ilgili faktörlerin incelenmesi amacıyla Yeni Zelandalı üniversite öğrencilerine üzerine bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda Yeni Zelandalı üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerinin oldukça düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışmada finansal okuryazarlıkla ilgili nedensel faktörlerde ortaya konulmuştur. Yapılmış olan çalışmada bireylere uygun finansal okuryazarlık eğitimi verilerek bireylerin finansal karar almaları kolaylaştırılabilir vurgusu yapılmıştır.

Camgöz vd. (2011) fon yöneticilerinin kişilik özellikleri ve demografik özelliklerinin finansal performansın derecesini belirlemede rol oynadığını doğrulamıştır. Çalışma sonuçlarına göre, yüksek finansal performans sergileme ihtimali yaş arttıkça azalmıştır. Ayrıca, genç fon yöneticilerinin hedefe doğru daha güçlü bir yönelime sahip olmasının daha büyük başarılar elde etmelerine olanak sağlayabilecek nedenlerden biri olabileceğini belirtmiştir. Clark ve Strauss (2008) ise araştırmasında yaşlı insanların orta yaşlı insanlara oranla daha az riskten kaçtığına değinmiştir.

Calcagno ve Monticone (2013) tarafından İtalya'da yapılan çalışmada, finansal okuryazarlık seviyesi düşük olan bireylerin riskli varlıklara yatırım yapmaktan kaçındığı, portföy seçimlerini başkalarına delege ettikleri ve bir

danışmana daha az başvurdukları görülmüştür.

Chen ve Volpe (1998) 924 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerini, finansal okuryazarlık ve öğrencilerinin karakteristikleri arasındaki ilişkiyi ve finansal okuryazarlığın öğrencilerin düşüncelerine ve kararlarına olan etkisini araştırmıştır. Katılımcılar soruların yaklaşık %53'ünü doğru cevaplamışlardır. İşletme dışı alanlarda eğitim görenler, kadınlar, üniversitelerin ilk sınıflarındaki öğrenciler, 30 yaşın altındakiler ve tecrübe sahibi olmayanların finansal bilgi düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Yeterli bilgiye sahip olmayan öğrencilerin yanlış düşünce, bunun sonuca da yanlış kararlara meyilli oldukları saptanmıştır. Sonuç olarak üniversite öğrencilerin kişisel finans hakkında bilgili olmadıkları, bunun sonucu olarak da bilgiye dayalı karar almada sorunlar yaşayabilecekleri belirtilmiştir.

Chen-Volpe (2002) tarafından finansal okuryazarlık ve öğrencilerin karakteri ve finansal okuryazarlığının öğrencilerin düşünce ve kararları arasındaki ilişkiyi analiz etmek amacıyla ABD'de 924 üniversite öğrencisi üzerine bir çalışma yapılmıştır. Katılımcıların %53 ankette bulunan sorulara doğru cevap vermiştir. Çalışmada kadınlar, az bilgili öğrenciler, yeni girişli öğrenciler, iş deneyimi az olanlar ve otuz yaş altı kişilerin finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğu ortaya konulmuştur. Sonuç olarak üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Civan ve Cenger (2010) Türkiye'deki rasgele seçilmiş 8 iktisadi ve idari bilimler fakültesi (İİBF) işletme bölümünde okuyan ve finansal yönetim dersini almış öğrenciler üzerinde yapılan anket çalışmasında ilginç sonuçlara ulaşılmıştır. Alınan finansal yönetim dersinin sadece teorik bilgi içermeyip pratik hayatta işlerine yarayacağını düşünenler yaklaşık %47'lik bir paya sahip, öğrencilerin %68'i aldıkları eğitimin gelişen teknolojiye ayak uyduracak düzeyde olduğu görüşünü dile getirmiştir. Katılımcıların %56,5'lik bir kısmı staj (uygulamayı) tercih ederken, %25,7'si vaka metodu uygulamasına ağırlık verilmesinin gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Bu durum teori ve uygulamanın öğrencilere birlikte verilmesi halinde dersten alınan verimi artıracaklarını ortaya koymaktadır. Araştırmanın diğer bir sonucu öğrencilerin %80'i işletme bölümünde zorunlu olan finansal yönetim dersinin seçmeli olsaydı dahi dersi tercih edeceklerini ifade etmişlerdir.

Clark ve Strauss (2008) tarafından yapılan çalışmada demografik faktörlerin finansal okuryazarlık üzerinde etkili olduğu özellikle sosyo-demografik özelliklerin yatırım tercihlerinde risk algısına etki ettiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca erkeklerin kadınlara oranla daha fazla risk aldıklarını ifade etmişlerdir.

Collins'in (2012) tarafından ABD'de yapılan bir çalışmada finansal okuryazarlık seviyesi yüksek olan bireylerin vergi ve yatırım sigortası gibi konularda daha fazla finansal tavsiye alma eğiliminde olurken kredi veya borç ile alakalı konularda tavsiye almadıkları ortaya konulmuştur.

Cude vd. (2006) tarafından üniversite öğrencilerinin finansal bilgi düzeylerini ölçmek için bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğu ve finansal sosyalleşmede anne-babanın oldukça önemli bir katkıda bulunduğu ortaya konmuştur.

Cleek ve Pearson (1985) tarafından ABD'de yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre; erkeklerin %28,7'sinin, kadınların ise %32,9'unun boşanma nedeninin finansal problemlerden kaynaklandığını ortaya koymuşlardır.

Crain (2013) 435 üniversite ders kataloğunu incelemiş, 308 üniversitenin değişik fakültelerinde finansal okuryazarlıkla ilgili bir dersin katalogda yer aldığını ancak sadece 37 üniversitede tüm öğrencilerin alabileceği seçmeli bir finansal okuryazarlık dersinin bulunduğunu belirtmiştir.

Delavande vd. (2008) finansal bilgi edinmeyi inceleyen, zenginlik ile finansal okuryazarlık edinimi arasında bir bağ oluşturan ve beşeri sermaye yatırımının bir türü olan basit bir teorik çerçeve önermişlerdir. Bu çerçeveye göre, finansal bilgi, ortalama varyans sınırındaki maksimum risk seviyesinde yatırımcıların varlıklarının getirisini beklenen oranlardan daha yüksek seviyelerde almasını sağlamaktadır. Böylece yatırımcılar finansal varlıklarına ilişkin yüksek riske göre ayarlanmış indirimden yararlanarak herhangi bir maliyet, zaman ve çaba kaybı olmadan finansal bilgi edinme yoluyla yatırım kararı vermektedirler.

Deuflhard vd. (2013) tarafından finansal okuryazarlığın yatırımların getirileri üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmada, Hollanda'da finansal okuryazarlık seviyesindeki bir standart sapmalı artınca, hane halkının finansal varlığının en önemlisini oluşturan tasarruf mevduatı faiz oranlarında medyan faiz

oranına göre (33 baz puan) %13'lük bir artışın eşlik ettiği görülmüştür.

Disney ve Gathergood (2013) tarafından Birleşik Krallık 'ta yapılan çalışmada tüketici kredisi ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre tüketici kredisi kullanan bireylerin finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğu ve düşük finansal okuryazarlığa sahip bireylerin ise finansal konularda güven eksikliği hissettiği belirtilmiştir.

Dulebohn (2002) tarafından yapılan çalışmada bireylerin yaşlandıkça daha az riskli yatırım seçeneklerini tercih ettiği ve emeklilik yatırımlarının büyük bir kısmını da daha az riskli yatırım seçeneklerine yönlendirdiği ifade edilmiştir.

Dünya Bankası ve SPK işbirliği ile "Türkiye Finansal Yeterlilik Araştırması" yapılmıştır (2012). Dünya Bankası tarafından yürütülmekte olan bu araştırma ile ülkelerin karşılaştırılmasına katkıda bulunulması amaçlanmıştır. Ayrıca araştırma da Türk halkının finansal okuryazarlık, bütçe yönetimi ve borçlanma, finansal planlama, finansal ürün seçimi, finansal tutum, davranış ve eğilimler, katılımcıların sosyoekonomik durumu ve finansal bilgi edinimi ve ihtiyacı gibi finansal yeterlilikleri incelenmiştir. SPK tarafından da desteklenen bu araştırma Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) belirlemiş olduğu 12 farklı bölge, 40 il ve 142 ilçe olmak üzere, 3009 yetişkin üzerinde yüz yüze mülakat tekniği uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar, sorulara doğru cevap verme ile gelir düzeyi arasında doğru bir orantı olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır (SPK, 2012: 1-3).

Dvorak ve Handley (2010) zayıf yapılandırılmış portföylere katkı esaslı emeklilik planının özel yönlerinin ne olduğunu ve katılımcıların bu planlardaki yatırım tercihlerini anlamamalarının sebep olabileceğini belirtmiş ve katılımcılara bu yönlerde bilgi aktararak portföylerdeki yatırımların daha iyi yapılabileceği ifade edilmiştir.

Er vd (2014) tarafından yapılan çalışmada, finansal okuryazarlığın etkisini araştırmak amacıyla İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile Mühendislik Fakültesi öğrencilerini karşılaştırmışlardır. Yapılan araştırmanın sonuçlarına bakılınca, öğrencilerin %16'sının düşük, %30,1'inin orta ve %31,7'sinin ise yüksek seviyede finansal okuryazarlığa sahip oldukları ortaya konulmuştur.

Gaudecker'ın (2013) çalışmasında finansal okuryazarlıkta yüksek skor elde eden hane halkı, yatırımlarından kar elde ederken; medyanın altında kalan ve

kendi kararlarına güvenen hane halkının ortalamada yaklaşık 50 baz puan kaybettikleri saptanmıştır.

Gerek ve Kurt'un (2008) Ulusal Ekonomi Eğitimi Kurumu tarafından hazırlanan Ekonomik Araştırmanın Standartları isimli çoktan seçmeli testi kullanarak yaptıkları çalışmada öğrencilerin bulunduğu fakülte ve okudukları bölümün doğru cevap verme oranlarında en önemli faktör olduğu ifade edilmiştir. Bunun nedeni ise bölümleri gereği ekonomi dersi alanların uzman olarak yetişiyor olmaları olabilir. Bu sebeple ekonomi içerikli derslerin bireylerin finansal okuryazarlığını arttıracığı ortaya konulmuştur.

Gibson vd. (2013) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin kadınlara göre daha yüksek düzeyde finansal bilgi düzeyine sahip olduğu ayrıca erkeklerinde kadınların da yatırım bilgisi konusunda yüksek finansal risk toleransı ile ilişkisi olduğunu gözlemlemiştir.

Gökmen (2012), bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile kaynaklarını daha tasarruflu ve etkin kullanarak ekonomik büyümeye katkı sağlayan tüketiciler olması arasında bir paralellik kurmuştur.

Grable ve Roszkowski (2007) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin kadınlara göre daha fazla finansal risk aldığını ifade etmiştir.

Guiso ve Viviano (2013) tarafından yapılan bir çalışmada, 2007-2008 Küresel Finansal Kriz'inde yüksek finansal okuryazarlık düzeyine sahip büyük İtalyan bankalarının müşterilerini içeren yatırımcıların piyasa zamanlamasında daha iyi oldukları; Lehman Brothers'ın batmasını takip eden çöküşten önce piyasadan çıktıkları görülmüştür. Aynı zamanda, bu kişilerin, normatif modellerin prensiplerine göre ticaret yaptıkları ve aracılardan potansiyel çıkar çatışmalarını belirleyebildikleri tespit edilmiştir.

Guiso ve Japelli (2008) tarafından yapılan çalışmada portföy çeşitlendirmesi ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlar değerlendirildiğinde İtalyan yatırımcıların finansal okuryazarlık seviyesinin düşük kalmasının, portföy çeşitlendirmesine negatif yönlü bir etki yarattığı ortaya çıkarılmıştır.

Hathaway ve Khatiwada (2008) tarafından yapılan çalışmada tüketicilere sunulan finansal eğitim programlarının ne oranda başarılı olduğu üzerinde durulmuştur. Finansal kararlar alınırken finansal eğitimin hangi oranda etki ettiği ifade edilmeye çalışılmıştır. Araştırmacılara göre gelecekteki finansal eğitim programlarının tasarlanmasında dikkate alınması gereken noktalar bulunmaktadır. Bunlardan ilki finansal eğitim verilecek kitlenin dar tutulması yani sayının az tutulması bu sebeple de eğitimin başarı şansının daha iyi ölçüleceği düşünülmektedir. İkincisi ise finansal eğitimin verilecek olan finansal karara yakın bir tarihte verilmesi gerektiğidir. Örneğin bireyin ev alma kararı vereceği bir dönemden önce verilen finansal eğitim bireye daha fazla katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Hilgerth vd (2003) birey davranışıyla finansal bilgi arasındaki ilişkiyi incelemiş, araştırmalarında Amerika'nın çeşitli yerlerinden katılan 1004 kişiye finansal yönetimle ilgili sorular yöneltmişlerdir. Araştırma sonucunda finansal bilginin birikim, yatırım, nakit para ve kredi yönetimiyle istatistiksel olarak anlamlı bir bağa sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca, bireylerin aile, arkadaş veya kişisel deneyimlerinden edimimleri ve medya yoluyla finansal eğitim bilgilerinin artmasıyla finansal davranış skorlarının da arttığı gözlemlenmiştir.

ING Bank Ekonomik Araştırmalar Bölümü(2015) tarafından uluslararası boyutta yapılan çalışmada finansal yetkinlik ve tasarruf konularında iki önemli araştırma gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada katılımcılara finansal okuryazarlık seviyesinin ölçülebilmesi için; faiz oranları, enflasyon, bono-faiz-fiyat ilişkisi, risk-getiri ilişkisi ve konut kredilerinde; vade-faiz ilişkisi ile alakalı beş soru sorulmuştur. Yapılan çalışmanın sonuçlarına bakıldığında; Türkiye, 11 tane Avrupa ülkesi içerisinde sorulan sorulara en çok doğru cevabı veren, aynı zamanda da hiçbir soruya doğru cevap veremeyenlerin en yüksek orana sahip olduğu ülke olarak ilk sırada yerini almıştır.

Jang vd. (2014) tarafından yapılan çalışmada Kore ve ABD üniversite öğrencileri arasında finansal okuryazarlık konusunda karşılaştırmalı bir inceleme yapılmıştır. Çalışmada ABD'de Ulusal Ekonomi Eğitimi Konseyi (The National Council on Economic Education) tarafından geliştirilen 10 başlıkta 50 sorudan oluşan FFFL-HS (Yaşam İçin Mali Uygunluk-Financial Fitness for Life) testi Kore'de üniversite öğrencilerine uygulanmıştır. Çalışma sonuçları Koreli üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık konusunda kazanç elde etme gibi

konulara eğilimli olduğunu göstermiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre; Koreli öğrencilerin ABD’li öğrencilere nispeten bilginin bilişsel düzeyinin daha güçlü olduğu, ancak bilişsel kavrama ve uygulama düzeyi konusunda zayıf oldukları tespit edilmiştir.

Jorgensen (2007) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin finansal bilgi, davranış ve tutum konularında ebeveynlerinin etkisinin hangi oranda olduğu incelenmiştir. Yapılan çalışmanın sonucuna göre; üniversite öğrencilerinin finansal bilgi, davranış ve tutumlarında ebeveynlerinin etkisinin yüksek olduğu ifade edilmiştir.

Jorgensen ve Savla (2010) gençlerin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde ailenin etkisini araştırmış, 420 üniversite öğrencisine anket uygulamışlardır. Hipotezlerini Yapısal Eşitlik Modellemesi ile test eden yazarlar, çalışma sonucunda öğrencilerin finansal tutumları ve davranışları üzerinde ailenin etkisinin olduğunu ancak finansal bilgi düzeyleri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını gözlemlemişlerdir.

Kılıç vd (2015) tarafından Gaziantep Üniversitesinde yapılan çalışmada 12 farklı fakülteden toplam 480 öğrenci üzerine bir anket çalışması yapılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin finansal okuryazarlık başarı düzeyinin %48 olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin en başarısız olduğu bölüm yatırım ile alakalı sorular olurken, en başarılı olduğu bölümse bankacılık alanında sorulan sorular olmuştur.

Kieschnick (2006) tarafından Bermuda’daki öğrenciler üzerine yapılan çalışmada tasarruf davranışları ve finansal bilgi arasındaki ilişki ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre; Bermuda’daki öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin oldukça düşük olduğu ortaya çıkarılmıştır. Öğrencilerin paranın zaman değeri ve hisse senedi konularından haberdar olmadıkları ortaya çıkarılmıştır.

Kimball ve Shumway (2006), yatırımcı entelektüelliği ile piyasa katılımı, yerellik yanılması, çeşitlendirme ve işveren hisse senedi muamması arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışmadaki bulgulara göre, yatırımcı entelektüelliği arttıkça; piyasa katılımı, uluslararası hisselerle yatırım, çeşitlendirme artmakta ancak işveren hisselerine olan eğilim azalmaktadır.

Klapper vd. (2013) tarafından yapılan çalışmada bireylerin finansal okuryazarlık seviyesinin düşük kalmasının Rusya'da ki finansal krizi ne ölçüde etkilediği ifade edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre; borçlanma oranlarının hızla arttığı Rusya da bireylerin %46'sının enflasyonla ilgili basit bir soruyu cevaplandırabilirken sadece %41'inin bileşik faiz kavramından haberdar oldukları veya bildikleri ifade edilmiştir. Ayrıca 2009'daki negatif gelir şokundan finansal okuryazarlık düzeyi yüksek bireylerin en az zararlı kurtuldukları ortaya çıkarılmıştır.

Lee ve Tweedie (1976), finansal bilginin çeşitli yönlerini belirlemek amacıyla araştırmalar yapmışlardır ve finansal farkındalığı önceden tasarlanmış kavramlar kümesine göre ölçmüşlerdir. Burada bireylerin istenilen sonuçları elde etmek için aldıkları kararların, finansal sonuçlarını değerlendirmek amacıyla sahip oldukları bilgileri yorumlamaları gerektiğinden, finansal okuryazarlığın karmaşık bir olgu olarak kavramsallaştırılması gerektiği önerilmiştir. Aynı zamanda finansal farkındalığın finansal okuryazarlığın bir parçası olduğu ve finansal okuryazar olabilmek için finansal farkındalığa ihtiyaç olduğu ileri sürülmüştür.

Loibl ve Hira (2005) tarafından yapılan çalışmada, bireylerin sadece kendi çabalarıyla finansal uygulamaları öğrenebileceği ve bu sayede finansal okuryazarlık seviyelerini yükselteceklerini iddia etmişlerdir. Bu sayede finansal okuryazarlık seviyesi yükselen bireyler kariyerinde pozitif bir etki yaratmış olacaktır.

Jorgensen (2007) İnsanların Finansal okuryazarlık düzeylerine ebeveyn ve akran etkilerini incelemek amacıyla farklı üniversitelerden 1084 katılımcı üzerine çalışarak hazırladığı tezinde, ebeveyn ve akranların finansal tutum ve davranışlar üzerinde etkisi olduğu, fakat finansal bilgiye etkisi olmadığı sonucuna varmıştır.

Louw vd. (2013) tarafından Güney Afrika'da üçüncü sınıf olan 424 üniversite öğrencisi üzerine bir anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışmayla öğrencilerin finansal okuryazarlığa ne ölçüde ihtiyaç duyulduğu saptanmış istenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun finansal konularda ebeveynlerinden destek aldıkları ve finansal konularda ki sorumluluklarını da ebeveynlerine yüklediği gözlemlenmiştir. Öğrencilerin temel finans kavramlar konusunda bilgi düzeylerinin yüksek olduğu görülürken yatırım, finansal planlama, vergi mevzuatı, bankacılık ve hukuki konularda ise finansal bilgi düzeylerinin düşük olduğu

sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple öğrencilerin mevcut finansal bilgilerinin gelecekteki yaşamları için yeterli düzeyde olmadığı sonucuna varılmıştır.

Lusardi (2005) tarafından yapılan çalışmada finansal seminerler ve tasarruf motivasyonu arasındaki ilişki incelenmiş ve finansal seminerlerin bireylerin tasarruf motivasyonunu arttırdığını ifade etmiştir. Hatta finansal eğitim seminerleri alan bireylerin sadece tasarruf motivasyonu değil emeklilik planlaması konusunda da ciddi finansal değişimler yaşadığı bulgularına varılmıştır. (Clark vd., 2006).

Lusardi ve Tufano (2008) finansal okuryazarlığın az olduğunu gözlemlediklerini belirttikleri çalışmalarında araştırmaya konu olan gençlerin üçte birinden daha az bir kısmının faiz oranları, enflasyon ve risk çeşitlendirme hakkında bilgi sahibi olduğunu ayrıca finansal okuryazarlığın sosyodemografik faktörlerle ve aile bilgi seviyesiyle güçlü bir bağlantıya sahip olduğunu belirtmiştir. Özellikle ailesi hisse senedi sahibi ve emeklilik yatırımı yapmış üniversite eğitilmiş bir erkeğin lise eğitilmiş, ailesi çok zengin olmayan bir bayana göre %45 oranında daha fazla bilgiye sahip olduğu belirlenmiştir. Çalışmada finansal okuryazarlığın genç yetişkinlerde önemli ölçüde eksik olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak kadınların minimum finansal okuryazarlığa sahip olduğu ve kadın erkek arasındaki bu farkın diğer demografik faktörler, aile yapısı ve akran karakteristik özellikleri göz önüne alındığında aynı kaldığı gözlemlenmiştir.

Lusardi vd. (2010) tarafından yapılan çalışmada finansal okuryazarlığın sadece sosyo-demografik ve bilişsel yetenekten etkilenmediğini ayrıca aile geçmişinin de finansal okuryazarlık üzerinde etkisinin olduğunu vurgulamıştır. Bu araştırmaya göre, finansal okuryazarlık seviyesi, ailenin servet düzeyine (emeklilik veya özel servet) ve özellikle annenin eğitim düzeyine bağlı olarak değişiklik gösterdiği ifade edilmiştir.

Lusardi vd. (2010) gençler arasında yaptıkları finansal okuryazarlık araştırmasında, finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğunu; genç yetişkinlerin üçte birinden daha azının faiz, enflasyon, risk dağıtımı gibi temel kavramları bildiğini saptamışlardır. Ayrıca, finansal okuryazarlığın sosyo-demografik özellikler ve aile finansal bilgi düzeyi ile ilgili olduğu görülmüştür. Çalışma ile anne babaları hisse senedi ve emeklilik birikimine sahip üniversite

eğitimi almış erkeklerin risk dağıtımı hakkında anne-babaları varlıklı olmayan lise ya da daha dūřuk seviye eğitim almış bayanlara gōre daha bilgili oldukları tespit edilmiştir.

Lusardi ve Tufano (2009) tarafından ABD' de yapılan ve bireylerin borç okuryazarlığı, finansal deneyimler ve bireyin borçluluk dūzeyleri analiz edilmiştir. Araştırmada katılımcılara, bileşik faiz, kredi kartının işleyişi ve ōdeme yōntemlerinde avantajlarının seğimi hakkında sorular sorulmuştur. Araştırmanın sonuğlarına gōre; nūfusun sadece %33'ünün kredi kartı işleyiş sistemini bildiği ve borç okuryazarlığı dūřuk olan bireylerin daha fazla borçlandığı ya da borç yūklерinin daha fazla olduğu bulgusuna varılmıştır.

Lusardi ve Mitchell (2007) finansal okuryazarlığın ōnemli unsurlarından biri olan emekliliğe hazırlık konusuyla ilgili yaptıkları ęalıřmalarında az eğitimi, dūřuk geliri, Afro-Amerikalı ve Latin Amerikalı bireylerin emekliliğe en az hazırlanan gruplar olduklarını gōzlemlemiřtir.

Lusardi (2008) tarafından yapılan ęalıřmada ABD'de dūřuk finansal okuryazarlıđın toplumda yaygın olarak gōrūndūđu ifade edilmiřtir. Őzellikle bazı toplumsal gruplar arasında finansal okuryazarlıđın eksikliđi daha ęok hissedilmektedir. Kadınlar, dūřuk eđitim dūzeyine sahip bireyler ve azınlıklar finansal okuryazarlıđın eksikliđinin daha da belirgin olarak gōrūldūđu gruplardır. Bu eksikliđin giderilmesi ve finansal eđitimlerin verilmesiyle bireylerin finansal alanda daha planlı ve etkin kararlar alacađı da ęalıřmada ortaya konulmuřtur.

Lusardi ve Mitchell (2008)'de Amerika'da kadınlar üzerinde yaptıkları arařtırmada, yařlı kadınların finansal okuryazarlık seviyesinin dūřuk olduđu ve kadınların būyūk bir kısmının emeklilik ięin bir planlarının olmadığı gōrūlmūřtur. ęalıřmada, finansal bilgi ve planlama arasında belirgin bir iliřki gōzlemlenmiřtir ve yūksek finansal okuryazarlığa sahip olan kadınların būyūk olasılıkla bařarılı birer planlayıcı oldukları belirtilmiřtir.

Lusardi ve Mitchell (2009) tarafından ABD' de 50 yař ūzeri bireyler ūzerinde bir anket ęalıřması yapılmıřtır. ęalıřmaya katılan katılımcıların %60'ı risk almamayı tercih ettiklerini ifade etmiřtir. Ayrıca 50 yař ve ūzeri bireylerde finansal okuryazarlık dūzeyinin oldukęa dūřuk olduđu bulgusuna varılmıřtır.

Lusardi ve Mitchell (2011) tarafından yapılan çalışmada, tüm dünyada orta yaşlıların gençlere ve yaşlılara göre, yüksek eğitimlilerin düşük eğitimlilere göre ve erkeklerin kadınlara göre finansal okuryazarlık seviyelerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Lusardi vd. (2012) tarafından yapılan çalışmada 55 yaş ve üzeri gruplarda finansal okuryazarlık düzeyinin oldukça düşük olduğu belirlenmiştir.

Mandell ve Klein (2009) tarafından lise öğrencilerini üzerinde bir çalışma yapılmış ve öğrencilerin finansal davranış ve finansal okuryazarlık eğitimi arasındaki ilişkinin etkisi incelenmiştir. Araştırmada finansal alanda dersi olan öğrencilerle finansal alanda dersi olmayan öğrenciler kıyaslanmış ve finans alanında dersi olan öğrencilerin finansal davranışlarının daha iyi olduğu tespit edilmiştir.

Meier ve Sprenger (2008), 870'den fazla bireye kısa dönemli, ücretsiz kredi danışmanlık ve bilgilendirme hizmeti sunmuşlardır. Bireylerden %55'i bu hizmeti almayı kabul etmiştir. Yazarlar bağımsız bir şekilde hem programa seçilen hem de seçilmeyen bireyler için bu hizmeti kullanıp kullanmayacakları hakkındaki seçimlerini teşvik ederek tasarrufları artırma eğilimlerini ortaya çıkarmışlardır. Sonuçlar göstermiştir ki, kredi danışmanlık programına dâhil olan bireyler bu programa dâhil olmayan bireylere göre gelecekte daha az finansal bilgiye sahip olmak istemektedirler. Bu nedenle bireysel tasarrufları artırma eğilimi gelecekte kimin finansal okuryazar olup kimin olmayacağını gösterebilmektedir.

Millar ve Devonish (2009) araştırmalarında katılımcıların çoğunun emeklilik ve emeklilik planlamasıyla ilgili tavsiye aldıklarını iddia etmelerine rağmen emeklilik planlarını ilgilendiren kararlarını etkileyen çok temel bilgileri dahi bilmedikleri sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca çalışanların iş arkadaşlarından gelen tavsiyelere daha çok güvendiklerini fakat kültürel farklılıklar ve toplumun bireyci ya da kolektif bilince sahip olmasının bu durum üzerinde etkili olabildiğini, bireyci toplumlardan ziyade kolektif toplumlarda bilginin aile, arkadaşlar ve meslektaşlar arasında daha fazla paylaşılmakta olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmanın bir diğer sonucu da, çalışanların büyük bir kısmının özellikle de düşük gelirli olanların emeklilik için ne kadar birikime ihtiyacı olduklarını planlamadıklarını göstermesi olmuştur.

Mendes ve Abreu'nun (2010) tarafından Portekiz de yapılan çalışmada yatırımcıların portföy çeşitlendirmesinin bireyin finansal bilgi ve eğitim düzeyi ile pozitif bir ilişkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Modigliani ve Brumberg (1954) tarafından yapılan çalışmada tasarruf ve tüketim kararlarının bireyin hayatları boyunca elde ettiği gelirle orantılı olduğu ifade edilmiştir. Özellikle gelirleri değişkenlik gösteren küçük esnaf ve çiftçilerin gelirle bağlantılı olarak tasarruflarının da neden daha hızlı bir şekilde arttığını göstermiştir.

Monticone (2011) tarafından yapılan çalışmada eğitim seviyesi yüksek bireylerin kredi puanlarını iyi analiz etme, kredi raporlarını iyi anlama ve finansal alanda daha fazla bilgi düzeyine sahip olduğu ileri sürülmüştür.

Moore (2003) tarafından Washington State Üniversitesi'nde 1423 öğrenci üzerine yapılan ve öğrencilerin finansal davranış, finansal deneyim, finansal bilgi ve borç yönetimi konusunda finansal okuryazarlık seviyeleri ölçülmeye çalışılmıştır.

Nicolini vd. (2013) tarafından dört adet sorudan oluşan bir anket çalışması uygulanmış ve bu anket çalışması dört farklı ülkede (Kanada, İtalya, İngiltere ve ABD) uygulanmıştır. Çalışmanın amacı finansal okuryazarlığın ülke içinde ve ülkeden ülkeye nasıl değişiklik gösterdiğini ortaya çıkarmaktır. Bu sayede bir ülkeyi etkileyen finansal okuryazarlığın diğer ülkelerde de genellenip genellenemeyeceği ortaya çıkarılmış olacaktır. Sonuçlar, ülkeler arasında ulusal ve kültürel önemli farklılıkların, hane halkının bildikleri ve bilmesi gerekenleri kişisel finans açısından önemli olduğunu göstermiştir. Siyasetçilere ülkelerde yaşanan bu farklılıklara göz önüne almaları ve buna göre politika üretmeleri önerilmiştir.

NCEE (2005) tarafından ABD'de yapılan çalışmada gençlerin tasarruf, yatırım ve borç yönetimi konularında finansal okuryazarlık düzeylerinin hangi oranda olduğu ortaya konulmuştur.

OECD nezdinde kurulmuş olan Finansal Eğitime Yönelik Uluslararası İşbirliği (International Network on Financial Education, INFE) (2012), farklı ülkelerden farklı altyapılara sahip insanların finansal okuryazarlık seviyelerini ölçmek için bir anket geliştirmiştir. Anket; bütçeleme, fon yönetimi, kısa ve uzun vadeli finansal kararlar ve finansal ürün seçimiyle alakalı temel sorulardan

oluşmaktadır. Ayrıca anket okuryazarlığı finansal bilgi, davranış ve tutum başlıkları altında üç kategoride incelemektedir. Hazırlanan anket, 4 farklı kıtada 14 farklı ülkeye uygulanmış ve tüm ülkeler için bir finansal bilgi skoru geliştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre araştırmaya dahil edilen ülkelerin bir kısmında yüksek finansal okuryazarlık puanına ulaşan katılımcı sayısı %50'yi geçmemiştir. Ayrıca araştırmaya dahil edilen 14 ülkenin hiçbirinde yüksek finansal okuryazarlık puanının elde eden katılımcı sayısı da %70'i geçmemiştir. Tüm ülkeler için finansal bilgi puanı ortalaması %51, finansal davranış puanı ortalaması %51 ve finansal tutum puanı ortalaması %53 çıkmıştır (Atkinson ve Messy, 2012: 6-12).

OECD tarafından yapılan bu çalışmaya Türkiye dahil edilmemiştir. Ancak Türk Ekonomi Bankası ve Boğaziçi Üniversitesi işbirliği yaparak OECD'nin çalışmasından yola çıkıp Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi geliştirmişlerdir. Bu şekilde Türkiye verileri diğer 14 ülke verileri ile karşılaştırılabilir hale gelmiştir. Buna göre diğer 14 ülke ile karşılaştırıldığında finansal bilgi ve finansal davranış konularında Türkiye ancak 12. ve 14. sıralarda yer alırken, finansal tutum konusunda 7. sırada yer almıştır.

OECD (2005) tarafından İngiltere, Amerika, Japonya, Avustralya ve Avrupa ülkelerinin de aralarında bulunduğu toplam 20 ülkede bir finansal okuryazarlık düzeylerinin ölçülmesi için bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda katılımcılarının çoğunun finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

OECD'nin (2005) ekonomi okuryazarlığı hakkında yaptığı araştırmanın sonuçları aşağıdadır:

- Avustralya'da araştırmaya katılanların %67'si bileşik faizin ne demek olduğunu bildiğini iddia etmesine rağmen sadece %28'i bileşik faizle ilgili sorulan soruyu anlayabilmiştir.
- İngiltere'deki ankete göre insanlar yatırım kararları konusunda yeterli araştırma yapmıyor ya da tavsiye almıyorlar. Sahip oldukları finansal bilgiye ise şans eseri ya bir banka broşürünü okuyarak ya da bankacılarıyla konuşarak ulaşıyorlar.

- Kanada'daki anket sonucuna göre yatırımcılar doğru yatırım ürününü seçmeyi dışıye gitmekten daha stresli buluyor.
- Kore'deki bir lisede yapılan ankete göre öğrenciler finans okuryazarlığı ile ilgili soruların %60'ından daha azına doğru cevap verebildiler. Sorular doğru kredi kartının nasıl seçilip kullanılacağı, emeklilik için tasarruf ve yatırım kararlarının nasıl verileceği, risk kavramı ve sigortayı kullanarak riskten nasıl korunabileceği gibi konuları kapsıyordu.
- Amerika Birleşik Devletleri'ndeki anketin sonucuna göre ise her on çalışandan dört tanesi bireysel emeklilik hesabına ya da birikimine sahip değildir.

Peegs (2000) tarafından emeklilik tasarrufları üzerine yapılan çalışmada kadınların, emeklilik planı için tasarruf yapmayı zorunlu olarak gördüğü hatta az gelirlili kadınların bile birikim yapabilecekleri görülmüştür. Kadınların tasarruf yaparken de çevresinin yönlendirmesi değil kendi ihtiyaçları doğrultusunda tasarruf yaptığı ifade edilmiştir. Ayrıca toplumun kadınlar üzerindeki değer yargısı da kadınların ücretli işe ve emekliliğe büyük oranda etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Potrich vd. (2015) tarafından Brezilya'da cinsiyetin finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde etkisi incelenmek istenmiştir. Yapılan anket sonuçlarına göre; erkeklerin finansal okuryazarlık seviyesinin kadınlardan daha yüksek olduğu ancak finansal bilgi yapısının erkekler için finansal okuryazarlığı etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Rana vd. (2014) tarafından yapılan çalışmada eğitim seviyesi ve gelir durumunun yatırımcı kararlarını etkilediği, eğitim seviyesi ve bilgi araştırma davranışı arttıkça bireylerin daha fazla riskli yatırım yapma eğiliminin arttığı bulgusuna varılmıştır.

Rooij vd. (2011) tarafından yapılan çalışmada bireylerin çoğunun temel düzeyde finansal bilgiye sahip olduğu ancak çok az bir kısmının temel finansal bilgiden fazlasına sahip olduğu ortaya çıkarılmıştır. Katılımcıların birçoğunun bono ve hisse senedi arasındaki farkı bilmediği ifade edilmiştir. Bu araştırmada finansal okuryazarlık seviyesi düşük bireylerin hisse senedi konusunda daha az yatırımı tercih ettiği gözlemlenmiştir. Ayrıca bireylerin borsaya yatırım yapmaktan

çekinmelerinin sebebi ise borsa ve çalışma sistemi hakkında çok az bilgiye sahip olmasından kaynaklandığı olarak ifade edilmiştir.

Rooij vd. (2012) tarafından yapılan çalışmada bireyin yaş, gelir durumu, eğitim seviyesi, risk toleransı, aile yapısı ve tasarruf konusundaki yaklaşımını göz önüne alması ve mal varlığı biriktirme ve finansal okuryazarlık arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu ifade etmiştir.

Rosacker vd. (2009) birinci sınıf işletme öğrencileri üzerinde bir deney yapmış bir dönem boyunca üst düzey muhasebe uzmanları tarafından öğrencilere verilecek olan seminerin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine etkisini ölçmeyi amaçlamışlardır. Bu kapsamda birinci dönem 41, ikinci dönem ise 60 öğrenci analizlere dahil edilmiştir. Bağımsız örneklemli t testi kullanılarak seminer öncesi ve seminer sonrası öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ölçülmüştür. Analiz sonuçlarına göre üst düzey muhasebe uzmanları tarafından verilen seminerlerin her iki öğrenci grubunun finansal okuryazarlık düzeylerini yükselttiği ve bu yükselişin istatistiki olarak anlamlı olduğu gözlemlenmiştir.

Sabri ve Macdonald (2010) tarafından Malezya da üniversite öğrencileri üzerine yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin finansal sorunlar ve tasarruf davranışlarının finansal okuryazarlık ile ilişkisini incelemişlerdir. Çalışmanın sonucuna göre finansal okuryazarlık seviyesi yüksek bireylerin daha az finansal sorunlar yaşadığı ve tasarruf eğilimlerinin de diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sarıgül (2014) tarafından Konya da üç üniversitenin öğrencileri örneklem alanı olarak seçilmiş ve öğrenci karakteristikleri ile finansal okuryazarlık seviyesi arasındaki ilişki ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre; öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyesi oldukça düşük olduğu ifade edilmiş ve öğrencilerin finansal bilgilerini geliştirmeleri tavsiye edilmiştir.

Sermaye Piyasası Kurulu ve Dünya Bankası'nın Türkiye'de 2012 yılında yapmış oldukları finansal yeterlilik anketi sonuçlarına göre, Türk halkının %16'sının basit bölme işlemini yapamadığı ortaya çıkmıştır. Aynı araştırmada basit faiz hesabı yapabilen bireylerin oranı %36 iken bileşik faiz hesaplaması yapabilme oranı sadece %26 çıkmıştır.

Sevim vd. (2012) tarafından yapılan çalışmada ihtiyaç fazlası borç almanın en büyük nedenini finansal bilgi yetersizliğinden kaynaklandığı ifade edilmiştir. Finansal okuryazarlık seviyesi yüksek bireylerin daha az borçlanmayı tercih ettiği, ihtiyaç fazlası borçlanmadan kaçındığı ve borçlansalar bile borç yönetimini iyi yapabildikleri vurgulanmıştır.

Shambare ve Rugimbana (2012) Güney Afrika'da eğitimli bireylerin ve öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik bir çalışma yapmış, basit finansal terimler konusunda bireylerin iyi bir bilgi düzeyine sahip olduğunu ancak genel anlamda Güney Afrika'daki bireylerin finansal okuryazarlık konusunda eğitim almaları gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Sohn vd. (2012) tarafından Güney Kore de ergenlik çağındaki bireylere yapılan ve bu bireylerin finansal tecrübelerinin, finansal sosyalleşme araçlarının ve parasal konulardaki tutumlarının finansal okuryazarlık ile bağlantılı olup olmadığını araştırmışlardır. Banka hesapları olan ve sosyalleşme aracı olarak medyayı seçen bireylerin finansal okuryazarlık seviyesinin yüksek olduğu ifade edilirken bunun yanında orta düzeyde bir harçlık alan ve parayı bir ödül olarak gören ergenlerin de finansal okuryazarlık seviyelerinin yüksek olduğu bulgusuna varılmıştır.

Speelman vd. (2013) düşük riskli yatırım yapmaya yüksek oranda meyil gösteren kadınların bu davranışsal eğilimlerinin eğitimle değiştirilememesi durumunda, emeklilik döneminde yeterli tasarruf yapamamış olma sonucu ile karşı karşıya kalabileceklerini belirtmiştir.

Steen ve MacKenzie (2013) tarafından Avustralya'da yapılan çalışmada, finansal okuryazarlık seviyesi ile evsiz kalma olasılığı arasında negatif bir yönlü ilişkinin olduğu ifade edilmiştir.

Şahin vd. (2010) bireylerin aktif çalışma yıllarında sisteme bireysel katılımları ile emeklilik maaşları arasında doğrudan ilişki olduğunu ve kadınların erkeklere oranla daha düşük gelir elde etmesinin muhtemel olduğunu belirtmiştir. Araştırmacılar, kadınların genellikle düşük gelir elde etmelerinin sebeplerini açıklarken, kadınların işgücüne katılımının daha düşük olması, çocuk sahibi oldukları ve çocuk yetiştirdikleri için erkeklere göre daha az çalışma süresine sahip olmaları, çoğunlukla yarı zamanlı işlerde çalışmaları, erkeklerle aynı işte

çalışmaları durumunda bile erkeklere göre daha az ücret almaları gibi etkenlere değinmişlerdir. Tüm bu etkenler nedeniyle sisteme daha az katılım yapan kadınların aynı zamanda riskten kaçınmaya olan eğilimlerinden dolayı sahip oldukları birikimi çok fazla artıramama durumu ile karşı karşıya kalabildikleri belirtilmiştir.

Şahin (2014) tarafından 127 meslek yüksekokul öğrencisi üzerine bir anket çalışması yapılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre; öğrencilerin sadece %28,3'nün finansal okuryazar olduğu ortaya çıkarılmıştır. Öğrenciler faiz, tahvil ve hisse senedi kavramlarını iyi bildiği saptanırken, aynı öğrencilerin yatırım tercihleri sırasıyla döviz, hisse senedi ve mevduat gibi yatırım araçları olduğu ifade edilmiştir.

Tamimi ve Kalli (2009) tarafından Birleşik Arap Emirliklerinde 600 bireysel yatırımcı üzerine bir anket çalışması uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre yatırımcıların finansal okuryazarlık seviyesi oldukça düşük çıkmıştır. Finansal okuryazarlık seviyesinin eğitim seviyesi, gelir düzeyi ve iş ortamı aktivitelerinden etkilendiği bulgularına varılmıştır. İleri düzey eğitime sahip, gelir düzeyi yüksek olan, yatırım ve bankacılık alanında çalışan bireylerin diğer bireylere göre finansal okuryazarlık seviyelerinin yüksek olduğu ifade edilmiştir. Çalışmanın bir diğer sonucu da finansal okuryazarlık ile yaş arasında bir ilişkinin olmadığı yönündedir. Çalışmada finansal okuryazarlık ve cinsiyet arasında bir ilişkinin var olduğu da tespit edilmiştir. Erkeklerin kadınlara oranla finansal okuryazarlık seviyelerinin yüksek olduğu çalışmanın bulguları arasındadır. Ayrıca yatırım kararlarının bireyin finansal okuryazarlık seviyesinden etkilendiği yani bireyin yatırım kararları alırken finansal bilgi düzeyinin oldukça önemli olduğu ifade edilmiştir. Son olarak çalışmada önemli bir konu da dini bulguların da yatırım kararlarını etkilediği yönünde bulgulara ulaşılmıştır.

Temizel (2010) Türkiye'de mavi yakalı çalışanlara yönelik olarak finansal okuryazarlık düzeyini belirlemeyi hedefleyen bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın hedef kitlesini oluşturan mavi yakalı çalışanlar olaylara son derece gerçekçi yaklaşmaktadır. Günlük yaşamlarını kolaylaştıracak, yaşam kalitelerini yükseltecek bilgi ve uygulamalara duyarlıdır. Buna karşılık kendilerine bu konuda yardımcı olacak kurumsal düzenlemelere erişim konusunda yetersiz kalmaktadırlar. Erişimin ticari organizasyonlara bırakılması, bilgilerin tek yönlü olma riskini gündeme getirmektedir. Bu konuda kamunun liderliğinde ve

gözetiminde ancak özel sektör kuruluşları, tercihen finans endüstrisi kurumları eliyle yürütülecek finansal okuryazarlık programlarına katılanların elde edeceği başarıların, bu tür programların en önemli teşvikçisi olacağı öngörülmektedir.

Temizel ve Bayram (2011) tarafından Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde 433 öğrenci üzerinin finansal okuryazarlık seviyesini belirlemek üzere bir anket çalışması uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre; bireylerin finansal durumlarını yönetmede kendilerini olduğundan daha başarılı gördükleri gözlemlenmiştir. Öğrencilerin finansal gelişmeleri medya ve internet aracılığıyla takip ettikleri gözlemlenmiştir. Öğrencilerin temel finansal bilgi eğitimini aileden aldığı ifade edilmiştir. Sonuçlar değerlendirildiği de üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğu ve biran önce finansal eğitim alarak finansal okuryazarlık seviyelerini yükseltme gerekliliği ifade edilmiştir. Bu sebeple araştırmacılar, bireylerin finansal okuryazarlık seviyelerini geliştirebilecekleri proje ve eğitim önerilerine değinmişlerdir.

The Economist, (2008) çalışmasında küresel ekonomik kriz sonrası Amerika Birleşik Devletleri'nde mortgage kredisi alarak ev sahibi olanların büyük çoğunluğunun, faizlerin artması durumunda ödemelerinin de artacağı konusunda bilgisiz olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç finansal okuryazarlık düzeyi düşüklüğünün yalnızca gelişmekte olan ülkelerin değil, gelişmiş ülkelerin de sorunu olduğu görüşünü desteklemektedir.

Tversky ve Kahneman (1981) tarafından yapılan çalışmada bireylerin riskten kaçındıkları, karar alırken çeşitli seçenekleri değerlendirdikleri ifade edilmiştir. Riskten kaçınma ancak derin bir korku kaybıyla aşılmıştır.

Mercan vd. (2012) tarafından Ulaştırma Bakanlığına bağlı bir şubede çalışanlara yönelik olarak yapılan araştırma sonucunda ankete katılan çalışanların bireysel ekonomi kullanımı boyutunda yüksek düzeyde ekonomi okuryazarı oldukları ortaya çıkmıştır.

Uygur (2012) tarafından ülkemizde tasarruflar üzerine yapılan çalışmada, tasarrufların oldukça önemli olduğu vurgulanmıştır. Yatırım kararları ve ekonomik büyümenin üzerinde tasarrufların oldukça önemli bir etkisinin olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca çalışmada Türkiye de ki cari açığın nedenini tasarruf yetersizliğinden kaynaklandığı ve özellikle artan özel tasarruf açığına değişmiştir.

Van Rooij vd. (2011) tarafından Hollanda da yapılan çalışmada bireylerin piyasaya katılımı ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında; hane halklarının faiz ve enflasyon gibi temel finansal bilgilere hakim olduğu ancak faiz oranı ve tahvil arasındaki ilişkiyi, tahvil ve hisse senedi arasındaki farkı ve risk çeşitlendirmesine ilişkin temel düzeyde bilgilerinin dahi olmadığı gözlemlenmiştir.

Volpe vd. (2002) internet üzerinden e-finans olanaklarından yararlanarak yatırım kararı alan 530 yatırımcı üzerinde uyguladıkları anket ile katılımcıların yatırım bilgi düzeylerini ölçümlemeye çalıştılar.

Volpe vd. (1996) 454 üniversite öğrencisi üzerinde yatırım yönetimine ilişkin bilgi düzeylerini belirlemeye çalıştılar.

Watson ve McNaughton (2007) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin kadınlara göre daha fazla risk aldığı gözlemlenmiştir. Gelir seviyesi, yaş ve eğitim durumu göz önünde bulundurularak yapılan çalışmada kadınların erkeklere göre yatırım kararlarını alırken daha tutucu olduğu gözlemlenmiştir.

William (2007) finansal okuryazar olan yetenekli tüketicilerin piyasaları daha etkin bir biçimde araştırdığını, firmaları daha dikkatli bir şekilde gözlemlendiğini, tedarikçileri daha verimli bir şekilde seçtiğini ve piyasadaki sahtekâr, kabiliyetsiz ve tüketici ihtiyaçlarını karşılayamayan firmaları piyasa dışına çıkarmada daha başarılı olduklarını belirtmiştir.

Yılmaz ve Lyons (2010) cinsiyetin finansal okuryazarlık üzerine etkilerini incelemek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada evli kadınların risk almayı sevmedikleri ve emeklilik planı yaparken de daha az riskli yatırımları tercih ettiği gözlemlenmiştir. Bir diğer risk sevmeyenler grubunun ise yaşlı erkekler olduğu sonucuna varılmıştır. Evli kadınlarının karakterlerinin eşlerinin yatırım kararlarına etki ettiğini gösteren çok fazla kanıt rastlanmadığı da ifade edilmiştir.

Yoong (2010) tarafından bireylerin hisse senedi bilgisinin hisse senedini elde tutma eğilimi üzerinde ne oranda etkili olduğunu araştırmış ve bireylerin hisse senedi yatırımının düşük olmasının sebebinin hisse senedi yatırım bilgisinin eksik olduğundan kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Freddie Mac firması tarafından 12 000 yetişkin üzerinde yapılan bir araştırmada, finansal bilgi birikimi ile finansal davranışlar/tercihler arasındaki ilişkiler değerlendirilmiş ve sorumlu finansal davranışların en büyük ve tek göstergesinin, bireyin sahip olduğu finansal bilgi birikimi olduğu ileri sürülmüştür (Courchrane ve Zorn, 2005).

Australian Institute of Family Studies'in raporuna göre gelir ve iş konusundaki endişeler aile içinde stres ve gerilime neden olmakta, bu durumun farkına varmayan evli çiftler için finansal problemler ciddi bir boşanma nedeni olabilir (Wolcott ve Hughes,1999: 10).

Genel olarak yapılan çalışmalarda finansal okuryazarlık bilgisinin düşük düzeyde olmasının nedeni, bireylerin eğitim yaşamları boyunca finans konusunda yeterince eğitim almamış olmaları olarak ifade edilmiştir (Crain, 2013: 2).

Tablo 1.7.'de yapılan çalışmaları özetlemek amacıyla bazı ülkelerin finansal okuryazarlık düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 1.7. Seçilmiş ülkelerle ilgili yapılan çalışmaların zet sonuçları

Seçilmiş lkeler	Bu ülkelerle ilgili Yapılan çalışmaların zet Sonuçları
Avustralya	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.
ABD	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin genel olarak düşük olduğunu göstermektedir.
Türkiye	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin çok düşük olduğunu göstermektedir.
Avusturya	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir.
Kanada	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir.
İngiltere	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin genel olarak düşük olduğunu göstermektedir.
Hollanda	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir.
Yeni Zelanda	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir.
Malezya	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir.
İtalya	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin genel olarak düşük olduğunu göstermektedir.
Rusya	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin genel olarak düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 1.7. Seçilmiş ülkelerle ilgili yapılan çalışmaların özet sonuçları (devamı)

Seçilmiş Ülkeler	Bu Ülkelerle İlgili Yapılan Çalışmaların Özet Sonuçları
İrlanda	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir.
Almanya	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir.
Çek Cumhuriyeti	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin genel olarak düşük olduğunu göstermektedir.
Japonya	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin genel olarak düşük olduğunu göstermektedir.
Singapur	Yapılan araştırmalar ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir.

Kaynak: (Gökmen, 2012).

Yapılan literatür taramalarına bakıldığında Türkiye’de finansal okuryazarlık düzeyi ile ilgili yapılan çalışma yok denecek kadar azdır. Buda ülkemizde finansal bilgi düzeyinin ölçülmesi ve bir an evvel finansal eğitim programları düzenlenerek bireylerin finansal okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesinin oldukça önemli olduğunu göstermektedir.

2. FİNANSAL EĞİTİM-FİNANSAL OKURYAZARLIK İLİŞKİSİ VE DÜNYADA VE TÜRKİYEDE FİNANSAL OKURYAZARLIK FAALİYETLERİ

2.1. Finansal Eğitim

2.1.1. Finansal Eğitim Kavramı

OECD'ye göre finansal eğitim, bireylerin finansal ürün ve kavramları anlaması, finansal riskten kaçınma ve finansal fırsatlardan yararlanma yeteneğini geliştirmeye yönelik bir süreçtir. Küreselleşmeyle birlikte finansal piyasaların bütünleşmesi, karmaşıklaşması ve finansal yeniklerin artması bireylerin alacakları finansal kararlar da daha fazla bilgiye gereksinim duymasına yol açmaktadır. Bu bağlamda toplumda finansal okuryazarlığın artırılmasında sadece üniversiteler ve eğitim kurumlarına değil, medya ve sivil toplum kuruluşlarına da önemli görevler düşmektedir. Kredi kartı kullanma, mevduat hesabı açtırma, kredi kullanma gibi işlemler bile uygulamada toplum içinde sorunlara yol açarken, yeni teknoloji ve finansal ürünler, yaşanan finansal krizler, finansal kurumlara olan güvenin azalması finansal okuryazarlığa önem verilmesini gerektirmektedir (Bayram, 2010: 15).

Finansal eğitim, finansal kavramlara aşina olunması, finansal ürünler hakkında tercih yapılması ve finansal verilerin analiz edilmesi ve kullanılması gibi konularda tercih yapılmasını içermektedir. Finansal eğitim temel olarak tüketiciyi koruma gibi bir rol üstlenmemektedir ancak bireylerin finansal konulardan haberdar olmasını sağlayabilir. Özellikle para kullanımının önemini anlamada finansal eğitim oldukça önemli bir yere sahiptir.

Ölçme ve değerlendirme finansal okuryazarlık eğitimi programları için oldukça önemlidir. Finansal eğitim programını uygulamadan önce ve sonra bireylerin finansal davranışlarının nasıl değiştiğini ve bu finansal eğitimin amacına ne oranda ulaştığını saptamak, finansal eğitimin başarısı için mühim bir konudur. Özellikle finansal okuryazarlık seviyesi düşük olan gruplara uygulanacak olan finansal eğitim programından önce ve sonra bunu saptamak programın başarı düzeyini ortaya çıkaracaktır. Bu sayede yoksul gruplara uygulanacak olan finansal eğitim programı sayesinde bireylerin ekonomiye katılım süreçlerinin hangi oranda arttığı görülecektir. Finansal hizmet ve ürünlerin arz edildiği bir piyasada bu

finansal ürün ve hizmetleri talep edenlerin de olması bir gereksinimdir. Finansal eğitim; bireylerin etkin ve etkili kararlar almasını sağlayacak ve onları finansal okuryazar yapacak bir eğitimidir. Finansal piyasada krizler yaşanmasında finansal ürünleri olduğundan farklı olarak göstermek bir sebepken diğer bir sebepten bireylerin finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olmasındandır. Bu nedenle çeşitli ülkelerde finansal eğitim merkezleri kurulmuş ve çalışmalar yapılmıştır. Bu merkezler ve çalışmalar arasında İngiltere de Para Yönetim Kurulu (Money Management Council), Amerika’da Finansal Okuryazarlık Merkezi (Financial LiteracyCentre) ve Kanada’ da Start Right Coalitionfor Financial Literacy gibi eğitim programları yer almaktadır (Mason ve Wilson, 2000: 5).

2.1.2. Finansal Eğitimin İşlevi ve Amacı

Finansal eğitim programının temel amacı, bireylerin finansal konulardaki farkındalık seviyesini yükseltmek ve bu sayede bireylerin finansal davranışlarına yön vermektir. Fakat bu amaçları gerçekleştirme de bir takım sıkıntılar yaşanmaktadır. Yapılan finansal eğitim programlarının nasıl çalışacağı, hangi amaçlara hizmet edeceği veya eğitim bittikten sonra bireye katkısının ne olacağı bir tartışma konusudur. Örneğin internet sitelerinden edinilen broşürleri okuyanların bundan ne algıladığı veya buradan aldığı bilgiyi davranışlarına nasıl yansıttığının takibini yapmak son derece zor bir işlemdir. Finansal eğitim programlarının başarısını etkileyen belli başlı faktörlerden söz etmek mümkündür. Bunlar bireysel finans, finans psikolojisi ve davranışsal finansdır. (OECD, 2005: 91-92).

Finansal okuryazarlık eğitim programları son dönemde başta gelişmiş ülkeler olmak üzere çeşitlenerek artmaktadır. Bu eğitim programlarında önem verilen birincil hedef kitle çocuklar ve genç yetişkinler olmaktadır. Bunun nedeni olarak ise, bugünün çocuklarının yarın birer yetişkin olarak ekonomi içinde yer almalarıdır. Finansal okuryazarlığın neden gerekli olduğu üzerine çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Bu araştırmaların belirlediği ortak sonuçlar içinde finansal dağıtım kanallarının çoğalması, finansal piyasalarda yaşanan deregülasyon, yeni finansal ürünlerin gelişmesi ve bu ürünlerin gelişme dinamikleri ve son olarak da finansal piyasalarda giderek artan miktarda enformasyon ve bilginin yer alması olarak belirtilebilir (Bayram, 2010: 21-22).

Finansal eğitimin amacı sadece bireylerin finansal terimleri algılaması, finansal uygulamalara erişebilmesi veya finansal farkındalık yaratmak değildir. Aynı zaman da uzun vadede planlar yapmasını ve yaptığı bu planları uygulamaya koymasına yardımcı olacak programlar oluşturmaktır. Böylelikle finansal tüketicilere risk ve getiri farkındalığı yaratarak finansal piyasaların daha sağlıklı çalışmasına aracılık eder.

Finansal eğitim ve başarı ilişkili doğru orantılı bir ilişkidir. Yani finansal eğitim arttıkça başarıda beraberinde artacaktır. Bu başarının artmasıyla bireylerde bir takım değişiklikler beklenmektedir. Bunlar (Gökmen, 2012: 21):

- Bireyin finansal kararlar alırken kısa vadeli planlar ya da ani kararlar almak yerine uzun vadeli planlar yapmayı tercih etmeli ve aynı zamanda uygulamalıdır.
- Bireyin kredi kullanmadan önce geri ödeme koşullarını iyi değerlendirmeden kredi çekmesi alışkanlığını değiştirmesi gerekir.
- Birey finansal araçları öğrenme eğilimine girmeli ve bu sayede her türlü ihtiyacı için kredi kullanma alışkanlığından vazgeçmelidir.
- Birey tasarruf alışkanlığı kazanmalı böylelikle tüm kazancını harcama davranışından vazgeçmelidir.
- Birey borcu borç ile kapatma alışkanlığı terk etmeli ve borcunu kapatma konusunda mantıklı tutum geliştirmelidir.
- Bireyin kredi kullanmadan önce geri ödeme koşullarını iyi değerlendirmeden kredi çekmesi alışkanlığını değiştirmesi gerekir.
- Birey finansal araçları öğrenme eğilimine girmeli ve bu sayede her türlü ihtiyacı için kredi kullanma alışkanlığından vazgeçmelidir.
- Birey tasarruf alışkanlığı kazanmalı böylelikle tüm kazancını harcama davranışından vazgeçmelidir.
- Birey borcu borç ile kapatma alışkanlığı terk etmeli ve borcunu kapatma konusunda mantıklı tutum geliştirmelidir.

Varlıklı olmak ile finansal okuryazar olmak arasında da doğru orantı olduğunu söylemek mümkündür. Fakat eğitim ile finansal okuryazarlık arasında sistematik bir ilişkidir bahsetmek pek mümkün değildir. Buradan da

anlaşılabileceği gibi varlıklı insanların finansal eğitime ihtiyaç duyabileceği görülmektedir (Cole vd, 2009: 11).

Finansal eğitimin başarı düzeyini artırmak için çalışan Hathaway ve Khatiwada, finansal eğitimin bireylerin finansal kararlarını ne oranda etkilediğini veya etkilemediğini araştırmışlardır. Araştırmada gelecek dönemde açılacak olan programlarda bazı dikkat edilmesi gereken noktalar vardır. Bunlardan ilki finansal karar vermeden önce finansal eğitimin verilmesi diğeri ise eğitim verilecek olan hedef kitlenin küçük bir gruptan oluşturulmaya çalışılmasıdır (Hathaway ve Khatiwada, 2008:19-20).

Finansal eğitim programını öğrencilere bulunduğu okullarda, öğrencilerin kapasitelerinde göre verilebilir. Fakat bununla beraber finansal eğitim konusunda medyada kampanyalar, dergiler, kitaplar vb. araçlar gibi alternatif kaynaklarda kullanılmalıdır. Bunların yanında konferanslar düzenlenebilir ve eğitim panelleri yapılabilir. OECD, finansal eğitim programı için önemli sayılabilecek üç başlık tayin etmiştir. Bunlar: banka harici paraları sistemin içine alma, emeklilik planı için tasarruf ve yatırım yapma ve borç yönetimidir (OECD, 2005: 10-14).

2.1.3. Finansal Eğitimin Önemi ve Faydaları

Finansal eğitim bireylerin finansal ürün ve hizmetlerin kullanılması, plan yapılması ve karar alınması gibi konularda yardımcı olmak için verilen eğitimidir. Bu eğitimi alan bireyler finans alanında birer uzman olmazlar ancak yaşamları boyunca kendileri ve aileleri için ihtiyaç duyacakları finansal kararları tek başlarına alabilirler. Tüketim, tasarruf veya yatırım yaparken almış olduğu finansal eğitim sayesinde belirli bir finansal bilgiye ulaşılır. Bu bilgiler finansal ürün ve hizmetlerin seçiminde bireylere yardımcı olur.

“Eğitim” kavramının içeriği gereği, finansal eğitim alan bir yatırımcı sadece yatırım araçlarının ne olduğunu öğrenmez aynı zamanda öğrendiğini bu bilgiyi kavrar, değerlendirir ve kullanır. Finansal eğitim almamış bireyler bilgiler sunulsa bile bilgilerin icap ettiği davranışları sergileyemeyeceklerdir. Oysa finansal eğitim almış bireyler bilgilerin önemini ve etkisini kavrayacak, değerlendirecek ve önlemlerini alabileceklerdir. Bireylerin yaşamları boyunca elde ettikleri gelirleri etkili bir şekilde değerlendirmeleri oldukça önemlidir. Bireylerin almış olduğu hatalı kararlar yaşamları boyunca elde ettikleri gelirleri veya

borçlanılarak sağlanılan kaynakları yok etmelerine sebep olabilir. Bu sebeple bireye verilecek finansal eğitim sayesinde alınacak kararlar yaşamları boyunca refah düzeylerinin yüksek olmasını sağlayacaktır (Özçam, 2006: 2).

Finansal eğitim, bireylerin finansal fırsatlardan yararlanması, finansal riskten kaçınması, finansal ürün ve kavramları anlaması ve finansal fırsatlardan yararlanma konularını içeren bir süreçtir. Küreselleşen dünyada finansal piyasalar içe içe geçmiş ve bütünleşmiş durumdadır. Finansal piyasaların karmaşıklığı ve finansal piyasalarda da yaşanan yenilikler bireylerin alması gerek finansal kararlarda bilgiye ihtiyaç duymasına neden olmuştur. Bu nedenle sadece üniversitelerde değil, finansal okuryazarlığı geliştirmek için, sivil toplum kuruluşlarına ve medyaya da çeşitli görevler düşmektedir. Standart işlemlerden olan mevduat hesabı açtırma, kredi çekme veya kredi kartı kullanma gibi uygulamalarda bile sorun yaşanırken gelişen teknoloji, finansal ürünlerin çeşitlenmesi, yaşanan finansal krizler ve finansal alandaki kurumlara olan güvenin azalması finansal okuryazarlığa dolayısıyla finansal eğitime daha çok önem verilmesini gerektirmektedir (Bayram,2010: 15).

Finansal eğitim yaş ve gelir durumları ayırt etmeksizin tüm bireylere katkı sağlayabilmektedir. Finansal eğitim, finansal risk ve getiri arasındaki ilişkinin bilinmesine, bütçeleme yoluyla gelir ve gider dengesinin kurulmasına, ailelerin ileriki yaşamlarında tasarruf ve yatırım yapabilmesine, ailelerin çocuklarının iyi bir eğitim almasına ve finansal kararlar alınmasına yardımcı olur. Tüketiciler ihtiyaçlarının nasıl gidereceğinin bilincinde olacak bu sayede ekonominin etkin bir şekilde çalışmasına yardımcı olacaklardır. Böylece finansal piyasalarda rekabet artacak bu sayede piyasaya yeni hizmet ve ürünlerin sunulmasını kolaylaşacaktır. Konuk sektöründe yaşanan kriz sonrasında Amerika da mortgage kredisi olarak konut sahibi olan bireylerin çoğunun faizlerin artmasıyla ödemelerinin de artacağı konusunda bilgi düzeylerinin çok düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sebeple finansal cehalet olarak adlandırılan finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olması, sadece gelişmemiş ülkeler açısından değil gelişmiş ülkeler açısından da büyük bir sorundur. Amerika'da yapılan araştırmalar, kredi kartı borcu olan bireylerin borcunu ödemediği takdirde karşılaşacakları faiz tutarı konusunda bilgisinin olmadığı ortaya çıkarılmıştır (The Economist, 2008).

Finansal eğitimin gerekliliği ise Şunlardır(OECD, 2005: 10):

- DeđiŐik finansal ũrũnlerin (tahvil, bono gibi) finansal piyasa ićinde karmaŐık bir yapıda gŕrnrnesi tũketicilerin kararsız kalmalarına neden olmaktadır.
- GeliŐen teknoloji ile daha da ćeŐitlenen finansal ũrũnlere ulaŐımın kolay bir hal alması, yatırım kararı alırken zorluklar oluŐurmaktadır.
- Ortalama insan ŕmrũnũn uzaması ve bireylerin hayatlarının sonuna kadar nereyse her an para ile ić iće olması.
- ćeŐitlenen emeklilik sistemleri (bireysel emeklilik gibi) rahat bir emeklilik sũrmek isteyen bireylerin primlerini deđerlendirmek istemeleri.
- Özellikle dũŐũk gelirdi ve eğitim seviyesi dũŐũk bireylerin finansal piyasaları olumsuz olarak etkilemesi

Finansal eğitim alan bireyler yukarıda sayılan olumsuzlukları giderebilirler. Finansal eğitim, tũketicilerin daha iyi karar vermelerini, bireylerin finansal eriŐim sahibi olmasını ve standart dıŐı uygulamalardan sakınmalarını, alternatif hizmetlerin maliyetleri hakkında bilgilendirilmeleri gibi konularda bireylere yardımcı olur. Bu sayede bireyler daha fazla tasarruf yapabilecek ve yapılan bu tasarrufu iŐsizlik ve kriz dŕnemlerinde kullanabileceklerdir. Ayrıca finansal eğitim alan bireyler uzun vadede emeklilik planları yapabilecek ve ev sahibi olma konusunda planlar gerćekleŐtireceklerdir.

Yapılan araŐtırmalara bakındığında yatırım yapma konusunda eğitim almıŐ yada yatırım eğitimi hakkında dokũmanlar temin ederek bilgi almıŐ bireylerin yaklaŐık %40-%50'sinin, emeklilik ićin dũŐũndũkleri yatırım planında değerliklik gŕsterdiđi gŕzlemlenmiŐtir (Blau ve Vanderhei, 2000: 85).

Diğer taraftan finansal eğitim almış kişilerin varlık getirilerine dair bilgilerini geliŐtirdiđi ve belirlenmiş katkı esaslı emeklilik planlarının detaylarını ŕncekinden farklı olarak daha ayrıntılı ve iyi algılamaları konusunda bireylere yardımcı olur (Maki, 2001: 2).

Ayrıca ćalıŐanlarına finansal eđitim vererek onları geleceđe hazırlayan iŐverenler bu sayede onlara daha iyi bir hayat kalitesi sũrdũrmeleri ićin yardımcı

olmaktadırlar. Bu sayede geleceği konusunda endişeleri azalan personeller daha etkin ve verimli çalışmaya başlamışlardır.

Günümüzde yaşanan finansal gelişmeler ve artan finansal ihtiyaçlar beraberinde finansal eğitimin önemini de arttırmıştır. Finansal eğitimin neden önemli bir hale geldiğini görebilmemiz adına birkaç neden sıralamak mümkündür. Bunlar : (Aktaş, 2011):

- Finansal enstrümanlarda yaşanan gelişmeler
- Ürün çeşitliliğinin artması, ürünlerin daha karmaşık hale gelmesi
- Çapraz ürün satışlarının artmasının beraberinde getirdiği bilgi ihtiyacı
- Finansal enstrümanların henüz yeterince bilinmeyen bir alan olması
- Finansal piyasaların daha karmaşık hale gelmesi
- Finansal yatırım araçlarına olan ilginin artması
- Bireyler tarafından finansal yatırım araçlarının kullanımının artması
- Kredi, emeklilik ve sigorta gibi ürünlerde bireysel sorumluluğun artması
- Yaşam süresinin uzaması, geleceğe dönük planlama yapılması gerekliliği

Türkiye de bireylere finansal eğitim verilerek yastık altı yapılan paraların finansal piyasalara aktarılması sağlanabilir. Bireylere verilen finansal eğitim ile yastık altı paraların bankalara yatırılmasına öncülük edilebilir. Bu sayede bireyler bankaların sunduğu çeşitli uygulamalardan yararlanabilecek ve finansal sistemin gelişmesine katkıda bulunabileceklerdir.

Piyasa şartlarını iyi bilen ve yorumlayan finansal eğitim almış tüketiciler, dış değişkenlere zamanında ve kontrollü bir tepki vererek piyasada oluşabilecek sıkıntıları en aza indireceklerdir (OECD,2005: 35).

Bireyler yapılan finansal eğitim sayesinde uzun dönemde finansal davranışlarını ve finansal okuryazarlığını arttıracaklardır. Finansal eğitimin zorunlu hale getirilmesi ve küçük yaşlarda bu eğitimin verilmesi daha verimli olacaktır. (Peng, 2008: 45). Küçük yaşlarda verilmesi planlanan finansal eğitim aile içinde başlayabileceği gibi, eğitim kurumlarında ve iş hayatında da devam etmelidir. Finansal eğitimin bireylerin davranışlarını ve kararlarını nasıl etkilediğini belirlemek de en az finansal eğitim vermek kadar önemlidir. Özellikle düşük gelirli bireyler finansal eğitim işlevsel bir rol üstlenebilir. Finansal eğitim bu sebeple farklı hedef kitlelere ve farklı eğitim düzeylerinde verilmesi

gerekmektedir çünkü küçük yaşlardaki çocuklardan tutunda düşük gelirli bireylere kadar her grup farklı finansal amaçlara hizmet edebilir. Bu sebeple bireysel etkenlerde göz önüne alınarak çeşitli öğretim metotları ile finansal eğitim içerikleri oluşturmak ve sunmak oldukça önemlidir (Klein, 2007: 209).

Schug ve Hagedorn (2005) yaptıkları çalışmalarında finansal eğitim programlarının öğrencilerin yatırım yapma, biriktirme ve harcama ile ilgili davranışlarını pozitif yönlü etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Küçük yaşlarda bireylere bu eğitim verilerek alınan başarının elbette yetişkinler üzerinde de başarılı olup olmayacağı verilen eğitim sonucunda değerlendirilmelidir. Her yaş ve gruba farklı finansal eğitim metotlarıyla yetişkinlerin de yatırım, harcama ve biriktirme konusunda bilgilendirilmesi sağlanabilir.

Kayıt dışı finansal sistemin önüne geçmek için de finansal eğitim verilmesi oldukça önemlidir. Böylelikle kayıt dışı finansal sisteminin finansal kurumlara, topluma ve bireye verdiği zararları minimuma indirilebilir. Bu sayede finansal kurumlar kayıt dışı sisteme karşı güçlenecek ve kayıt dışı sistemden yaratmış olduğu mağduriyet ortadan kaldırılmış olacaktır. Toplumsal birlik ve barışın maksimuma çıkarılması da kayıt dışı ekonominin verdiği zararın minimuma indirilmesi ile sağlanabilir (Gökmen,2012: 49).

Yatırımcılar için de finansal eğitim son derece önemlidir. Finansal eğitim alan yatırımcılar risk ve getiri arasındaki ilişkiyi kavrayacak, paranın zaman değeri konusuna hakim olacak ve temel finansal konular hakkında görüş bildirip kararlar alabilecektir. Bunların yanı sıra vergi, teşvik, risk çeşitlendirmesi ve portföy yönetimi gibi konularda bilgilenmiş olacaklardır.

2.2. Dünyada ve Türkiye’de Finansal Eğitim Faaliyetleri

Ekonomik sisteme etkisi oldukça yüksek olan finansal eğitim tüm dünyada hızla önem kazanan bir konu haline gelmiştir. Finansal eğitim kavramının önemi arttıkça ulusal ve uluslararası çalışmalarda beraberinde artış göstermiştir. Ülkelerin demografik, kültürel ve sosyal yapılarındaki farklılık her ülke için aynı finansal eğitimin verilmesini engellemektedir. Bu sebeple ulusal ve uluslararası alanda verilen eğitim programlarında bu faktörler dikkate alınarak eğitim verilmektedir. Bu da farklı finansal eğitim stratejilerinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Tablo 2.1. Seçilen ülkelerin 2002-2012 yılları arası İGE değerleri ortalaması

Sıralama	Ülkeler	Ortalama (2002-2012 Yılları)
1	Avusturalya	0,930
2	ABD	0,916
3	Hollanda	0,914
4	İrlanda	0,911
5	Kanada	0,910
6	Yeni Zelanda	0,909
7	Almanya	0,909
8	İngiltere	0,903
9	Japonya	0,898
10	Avusturya	0,887
11	İtalya	0,884
12	Singapur	0,882
13	Çek Cumhuriyeti	0,860
14	Rusya	0,775
15	Malezya	0,770
16	Türkiye	0,729

Kaynak: (Kaderli vd, 2016: 103).

Tablo 2.1. de 2002-2012 yılları arasında bazı ülkelerin insani gelişme değerlerinin ortalaması görülmektedir. Tablo 2.1.' de en yüksek orana sahip ülkenin Avusturalya olduğu görülürken, en düşük orana sahip ülkenin Türkiye olduğu görülmektedir.

Ulusal ve uluslararası alandaki yapılan çalışmalar tablo “1.7. Seçilmiş Ülkelerle İlgili Yapılan Çalışmaların Özet Sonuçları” ve tablo “ 2.1. Seçilen Ülkelerin 2002-2012 Yılları Arası İGE Değerleri Ortalaması” tabloları da ele alınarak incelenmiştir.

Finansal eğitim ile ilgili dünyada yapılan çalışmaları, uluslararası ve ulusal eğitim çalışmaları olarak iki başlık altında incelemek mümkündür.

2.2.1. Uluslararası Kuruluşların Finansal Eğitim Faaliyetleri

2.2.1.1. Dünya Bankası

Finansal okuryazarlıkla ilgili yürütülen birçok çalışmayı destekleyen kuruluşların en başında Dünya Bankası gelmektedir. Dünya Bankası, Tüketicinin Korunması ve Finansal Okuryazarlık adlı küresel programı 2010'da düzenlemiştir.

Programa özel sektör ve kamu kurumları birlikte katılmışlardır. Program finansal hizmetin üç çeşidi üzerinde odaklanılmıştır. Bunlar; kredi, ödeme sistemleri ve tasarruftur. Bunlar için ayrı ayrı olarak tüketicinin eğitiminin artırılması ve tüketici haklarının korunması yolları aranmaktadır. Küresel program dört alana odaklanmaktadır. Bunlar (Güler, 2015: 40).

- Tüketicilerin en iyi alışverişi yapabilmeleri için, finansal bilgiyi anlaşılır ve karşılaştırılabilir yapmak
- Zararlı ve yıkıcı ticari uygulamaların yasaklanması yolu ile iş uygulamaları geliştirmek
- Finansal kurumlar bir hata yaptığında tüketicilere hızlı ve kolay bir şekilde tazminat almak için bir yol düzenlemek
- Finansal hizmetleri güvenle kullanabilmeleri için tüketicilere yardım etmektir.

Dünya genelinde finansal okuryazarlık ve tüketicinin korunması konularında yasal altyapının hazırlanması için, Dünya Bankası 2005'ten beri finansal okuryazarlık konusunda çok önemli çalışmalarda bulunan kuruluşların başında gelmektedir.

Ülkeler bazında yapılan araştırmalara bakıldığında finansal ürünler ve hizmetlere ilişkin bilgi düzeyinin ve açıklamaların yeterli olmadığı, finansal tüketicinin korunmasına ilişkin altyapının yeterli olmadığı, finansal okuryazarlığın beklenen seviyelerin altında kaldığı ve müşteri şikayetlerinin çözülmesinde eksiklikler yaşandığı tespit edilmiştir (Gökmen, 2012: 85).

Money Matters: A Financial Literacy Training Programme adıyla Dünya Bankası tarafından organize edilen finansal eğitim programı mevcut olup, bu program tasarruf, bütçe, sermaye piyasaları, finansal kavramlar, emeklilik planları gibi konularda bilgiler sunmaktadır (Altıntaş, 2008:103-104).

Finansal erişime ilişkin çalışmalar, dünyanın yoksul bölgelerinde Yoksullara Yardım Amaçlı Danışma Grubu (ConsultativeGroup to Assist the Poor - CGAP) adlı Dünya Bankası adına finansal erişim konusunda çalışan bir araştırma merkeziyle çalışmaktadır. Bu çalışmalarla ortaya çıkan "Finansal Erişim 2010" (Financial Access 2010) başlıklı rapor, finansal erişim istatistiklerini dünyaya

sunan önemli bir çalışmadır. Ayrıca şubesiz bankacılık, mobil bankacılık, mikrofinans gibi konularla Dünya Bankası tarafından çalışmalar da yapılmaktadır (TCMB,2011:90).

2.2.1.2. Ekonomik işbirliği ve kalkınma örgütü (OECD)

OECD, finansal eğitim ve okuryazarlık konusunda birçok faaliyette bulunan ve kapsamlı çalışmalar yapan uluslararası kuruluşlarından birisidir. 1961 yılında kurulan OECD'nin temel amacı, ülkelerin ekonomik ve sosyal durumlarını geliştirecek politikaları desteklemek ve uygulamaktır. OECD, finans alanında eğitim araştırmalarına öncülük etmekte, ayrıca internet sitesi aracılığıyla akademik düzeyde çok önemli veri ve bilgi kaynağı sunmaktadır (Satoğlu, 2014:100).

Finansal eğitim faaliyetleri alanında önde gelen kuruluşlardan biri olan OECD tarafından 2003 yılında üye ve bazı üye olmayan ülkelerin finansal eğitim programları incelenmeye başlanmıştır. Mevcut eğitim programlarının verimliliği projenin birinci aşamasını oluştururken, finansal okuryazarlığın arttırılabilmesi için ne tür stratejilerin geliştirilmesi konusunda öngörülerde bulunulmuştur. İkinci aşamada ise kılavuzlar yayınlanarak bireylere ve düzenleyicilere yardımcı olmak planlanmıştır. Bu aşamada bazı ülkelere tüketimcilerin finansal okuryazarlık düzeyinin ölçülmesinde yer almaktadır. OECD tarafından düzenlenen finansal eğitim programı üç ana öge üzerinde şekillenmektedir. Uluslararası farkındalığı ve işbirliğinin arttırılması, dünya genelinde finansal eğitim gelişmeleri üzerine temel düzeyde uluslararası analitik araştırma ve çalışmaların ilerlemesi ve finansal eğitim ve farkındalık üzerine standart koruyucu faaliyetlerdir (Gökmen, 2012: 82-83).

Özellikle akademik düzeyde veri ve bilgi kaynağı OECD web sitesi aracılığı ile sunulmaktadır. Web sitesinin içeriğinde, üye ülkelerde uygulanan finansal eğitim projelerinin ayrıntılarından, üye ülkelerin hükümetlerine finansal eğitim konusunda verilen tavsiyelerden, konuya ilişkin araştırma makalelerine, finansal eğitim hizmeti verme ilkelerine kadar çok geniş bir alanda konu başlıkları yer almaktadır (Bayazıt Hayta, 2011: 280).

OECD'nin 2003'te Finansal Eğitim Projesi kapsamında finansal eğitim konusunda başlattığı, bazı üye olmayan ülkelerdeki ve üye ülkelerdeki finansal eğitim programları incelemeye alınmıştır. Projenin ilk aşamasında, finansal

okuryazarlığın iletilmesi için strateji önerilerinin oluşturulması ve mevcut eğitim programlarının etkinliği değerlendirilmesi hedeflenmiştir. İkinci aşamada, çeşitli ülkelerde tüketicilerin finansal okuryazarlıklarının ölçülmesi, düzenleyicilere ve bireylere yardımcı olabilecek kılavuzların yayımlanması planlanmıştır (Gökmen,2012:82).

OECD, düzenlediği konferans, toplantı ve seminerler ile farklı coğrafyadaki toplumlara finansal okuryazarlık kavramını yaymaya çalışırken yayımladığı makale ve çalışmalarla da konuyla ilgili akademik ve politika adımları oluşturmaya yönelik bilgi sağlamayı amaçlamaktadır. Örneğin, OECD'nin "Uluslararası Finansal Eğitim Ağı" (International Network on Financial Education-INFE) birimi üzerinden çeşitli ülkelerde gerçekleştirdiği anketler, ülke toplumların finansal kavramlara olan yakınlığı, mali karar ve davranışlarının uygunluğu gibi konulardaki performansını ölçmeyi hedeflemektedir. Böylece, finansal okuryazarlık ile ilgili tüm tarafların ortak bir alanda görüş alışverişinde bulunabileceği ve tecrübelerini birbirlerine aktarabileceği sanal bir platform hizmete sunulmuştur (Satoğlu, 2014:100).

Ayrıca, gençlerin finansal okuryazarlığını ölçmeye yönelik ilk uluslararası girişim, 15 yaşındaki gençlerin finansal okuryazarlıklarını ölçmek üzere kurulan OECD Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı PİSA (Programme for International Student Assessment), ile ortaya konuşmuştur. OECD finansal eğitim projesi için üç temel faktör söz konusudur. Bunlar (Gökmen,2012:82):

- Dünya genelinde finansal eğitim gelişmeleri üzerine temel uluslararası araştırma ve çalışmaların yayımlanması
- Finansal eğitim ve farkındalık üzerine standart koruyucu faaliyetler
- Uluslararası iş birliğinin ve farkındalığın artırılması

Finansal eğitimin okul çağında başlaması, insanların finansal konularda hayatlarının mümkün olan en erken aşamasında eğitilmeleri gerektiği; OECD tarafından yayımlanan "Finansal Eğitim ve Farkındalık için İlkeler ve İyi Uygulama" başlıklı kitapçıkta ifade edilmektedir (OECD, 2009:12).

OECD tarafından oluşturulan ilkeler, finansal okuryazarlığı bir yaşam becerisi olarak ilerlemesini sağlayan, ulusal koşulları dikkate alan, finansal okuryazarlık konusunda genel farkındalığı artıran, finansal eğitim almak ve

vermek isteyenleri belirleyen ve bunlar arasında işbirliği yapan, gereksiz kaynak kullanımının önüne geçen bir ulusal stratejinin belirlenmesi yönündedir.

OECD, 2003'te üyeleri tarafından dile getirilen düşük finansal eğitim düzeyinin olumsuz etkilerine dair endişeler neticesinde finansal eğitim konusunda çalışmalarına başlamıştır. Zaman içinde çalışmalarını genişleten OECD finansal eğitim başlığı altında, analitik araştırma ve analiz yayınları, ilkeler ve standartlar oluşturma ve uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi olmak üzere üç temel alanda çalışmalarını yürütmektedir.

2005 yılında OECD tarafından finansal okuryazarlık seviyesini yükseltmek (Improving Financial Literacy: Analysis of Issues and Policies) ve 2008 yılında özel emeklilik ve sigorta konularında farkındalığı artırmak için (Improving Financial Education and Awareness on Insurance and Private Pensions) önem arz edecek kitaplar yayınlamıştır.

Ayrıca, OECD'nin uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi kapsamında iki önemli uygulaması vardır. Bunlardan biri, 2008 yılında kurulan "International Gateway on Financial Education" başlıklı internet sitesidir (www.financial-education.org). Bir diğer önemli oluşum ise finansal eğitim konusunda uzman kamu çalışanlarından oluşan INFE (International Network on Financial Education) adlı uluslararası gruptur. 2008 yılında kurulan ve yılda iki kez toplanan INFE'nin 68 ülkeden 135'i aşkın üyesi vardır (Satoğlu, 2014:102).

2.2.1.3. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Finans Kuruluşu (CYFI)

Uluslararası Çocuk ve Gençlik Finans Kuruluşu (Child & Youth Finance International - CYFI) gençlere ve çocuklara bireysel yeteneklerini, güçlendirmek için finansal eğitim ve erişimi kullanarak her yıl zirveler gerçekleştirerek, değişik ülkelerden farklı yaş grubundan çocuk ve gençleri, araştırma, finans, çocuk hakları ve ekonomi gibi alanlarda dünyaca ünlü kişilerle buluşturmaktadır (<http://childfinanceinternational.org/>).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu, OECD, UNESCO, Avrupa Kooperatif Bankaları Birliği, UNICEF, University of Buffalo, The Wharton School, Arap Bankalar Birliği ve bunların yanı sıra 500'e yakın uluslararası sivil toplum kuruluşunun ve şirketin kuruluşunun stratejik ortakları arasında bulunduğu CYFI, "Çocuklar ve Gençler için Finansal Eğitim" ve "Finansal Erişim" konularında

düzenlediği zirvelerinin ilkini, 24 Nisan 2012 tarihinde Amsterdam'da gerçekleştirmiştir. 2015 yılı itibariyle 100 ülkede 100 milyon çocuğa ulaşabilmeyi amaçlayan kuruluşun merkezi Hollanda'dadır.

CYFI zirvelerinin İkincisi, Sermaye Piyasası Kurulu'nun ev sahipliği, Borsa İstanbul'un ana sponsorluğu, İstanbul Takas ve Saklama Bankası (Takasbank), T.C. Merkez Bankası, Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB), Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK)'nın katkılarıyla 2013 yılının Mayıs ayında İstanbul da gerçekleştirilmiştir (Boryad Dergisi, 2013:52-53).

2.2.1.4. Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Örgütü (IOSCO)

1999 yılında meydana getirilen bir çalışma grubu örgütün finansal eğitim alanındaki çalışmalarını yürütülmektedir. Bu grup tarafından 2001 yılında hazırlanan raporda, yatırım araçlarının kontrolü ve etkin kullanımı ile finansal eğitimin kaideleri belirlenmiş ve üye ülkelerle bunlar paylaşılmıştır. Bu rapora göre; (Satoğlu, 2014: 118).

- Finansal eğitim programları, düzenleyici ve denetleyici kurumların yatırımcıların korunmasına yönelik faaliyetlerinde önemli rol oynamaktadır.
- Eğitimler, yatırım araçlarının türlerine, yatırımcıların bilgisi ve tecrübelerine göre uygun yöntemlerle ve araçlarla verilebilir.
- Toplumdaki her kesime aynı eğitimin verilmesi, bireysel yatırımcıların farklı eğitim ve bilgi düzeylerine sahip olması nedeniyle uygun değildir.
- Eğitim programlarının içeriğinde yatırım tavsiyeleri bulunmamalı, yatırımcılar yönlendirilmemelidir. Finansal eğitimi düzenleyen kurumlar, danışmanlık ile eğitimin farkına dikkat etmelidir.
- Eğitim sırasında, düzenleyici kurumlar bağımsız olmalı, özellikle piyasa katılımcıları ve/veya aracı kurumlar ile işbirliği içinde yürütülen programlarda herhangi bir ürün ve hizmet ile ilgili onaylayıcı açıklamalardan kaçınılmalıdır

2.2.1.5. Uluslararası Yatırımcı Eğitim Forumu (IFIE)

Dünya genelinde finansal eğitim programlarının etkinliğini arttırmak, yatırımcıyı eğitime yönlendirme, teşvik etme ve mevcut programların gelişimini desteklemesini sağlamak için 2005 yılında Avustralya, Kanada, Japonya, Kore, İngiltere ve ABD'nin kurucu üyeliğinde kurulmuştur. Üyelerin eğitim faaliyetleri, konuyla alakalı akademik çalışma ve makaleleri, farklı ülkelerdeki eğitim programlarını, üyeleri arasında düzenlenen anketleri web sitesinde yayınlayan ve kar amacı gütmeyen bir kurumdur olan IFIE. Bundan dolayı bu kurum bu alanda ülkeler ve üyeler arasında bilgi akışını sağlayan önemli bir merkezdir.

Burada hedef, bireylerin sadece finansal bilgi seviyelerinin yükseltilmesi değil, gerekli bilgiye erişip kullanabilmesi, finansal durumunu değerlendirip iyileştirebilmek için planlar yapabilmesi, finansal hizmetler piyasasına daha fazla katılım için gereken bilgi donanımına sahip olmalarını sağlaması ve finansal piyasalardaki tehlikelerden kendini korumasını sağlamaktır (Taşçı,2011: 95-96).

Dünyada finansal okuryazarlık konusunda başta gelişmiş ülkeler olmak üzere yoğun ilgi gösterilmektedir. Finansal olarak bilinçli kişilerin, kendilerinin olduğu kadar toplumun da menfaatlerine hizmet edeceği düşüncesi, bu tür ülkelerde kamu ve özel sektörün birlikte hareket etmesini sağlamaktadır. Bunların haricinde dünya genelinde bu konunun önemi Dünya Bankası, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, Avrupa Birliği gibi kuruluşlar tarafından yoğun faaliyetlerde bulunmaktadır (Altıntaş, 2008: 159).

Finansal okuryazarlık, İngiltere, Japonya ve ABD gibi gelişmiş ülkelerden ziyade Türkiye'nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkelerde piyasanın ve ekonominin sağlıklı bir şekilde büyümesine katkıda bulunmaya yönelik olarak geliştirilen ve yürütülen stratejik ve alternatif çalışma alanlarından biridir. Genel olarak ülke uygulamalarında öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin yükseltilebilmesi için sadece yazı doküman alınarak eğitim almaları değil online oyunlar, internet siteleri ve okul dışı aktiviteler gibi yöntemlerin de benimsendiği görülmektedir. (Taşçı,2011:98).

Dünya genelinde finansal okuryazarlık seviyesinin düşüklüğü yapılan araştırmalarla ortaya çıkmaktadır. Bu konuda başta ABD olmak üzere, farklı ülkelerde de çalışmalara yapılmaktadır.

2.2.1.6. Avrupa Komisyonu

Avrupa Komisyonu, bireylerin finansal okuryazarlık seviyelerini yükseltebilmek adına birçok girişimde bulunmakta ve eğitimler düzenlemektedir. Avrupa komisyonunun finansal okuryazarlığı geliştirmek adına yürüttüğü faaliyetlerin amacı, finansal ürünleri anlamalarını, insanların paralarını yönetebilmelerini ve finansal ürünler arasında doğru tercih yapabilmelerini sağlamaktır (Figueira, 2007: 1).

Avrupa Komisyonu tarafından oluşturulan “Finansal Eğitim Uzman Grubu” Avrupa Birliğinde finansal eğitim ile ilgili çalışmaların merkezinde durumundadır. Avrupa Komisyonu tarafından 2007 yılında üyelerin talepleri üzerine Avrupa Birliği tüketicilerinin finansal eğitimi için bir konferans düzenlenmiştir. Bu amaçla yayınlanan bir tebliğ ile finansal eğitimin bireylere, toplumlara ve ekonomilere olan faydalarına dikkat çekilmiştir. Daha sonra bu alandaki çalışmaları yürütmek üzere 2008 yılında Finansal Eğitim Uzman Grubu oluşturulmuştur (Özgüler, 2013: 38).

Son yıllarda dünyada ve ülkemizde yaşanan gelişmeler bireylerin finansal okuryazar olmalarının önemini bir kez daha göstermiştir. Özellikle Avrupa da bu konu hakkında yapılan çalışmalar ve eğitim faaliyetlerinin daha çok olduğu görülmektedir. Beklenen yaşam sürelerinin uzaması ve sosyal güvenlik imkanlarının azalması Avrupa da finansal eğitiminin daha önemli bir konu haline gelmesini sağlamıştır.

Yeni ürünlerde daha fazla hareketlilik görülmesi, bilginin artması, finansal ürün yelpazesinin genişlemesi, yeni dağıtım yollarının kullanılması gibi unsurlar finansal araçların daha da karmaşıklaşmasına sebep olmuştur.

Bu sebeplerden dolayı Avrupa Birliği Komisyonu da finansal eğitim konusunda eğitilmek zorunda kalmıştır. Bu doğrultuda Komisyon tarafından gelecekte önlem alınması gereken konuların arasında finansal eğitim yer almıştır. Bu konuyla ilgili tüketicilerin bilgili olarak yatırım yapması amacı ve finansal araçları anlama yetisi olarak Komisyon tarafından “finansal okuryazarlık” terimi kullanılmaktadır.

Avrupa Komisyonu, “Yetişkinler için çevrimiçi tüketici eğitimi araçları” (development of on-lineconsumereducationtoolsforadults-Dolceta) ismiyle 2003

yılında bir internet sitesi (www.dolceta.eu) açmıştır. Bu sitede öğretmenlerin finansal okuryazarlık seviyesinin yükseltilebilmesi amacıyla Nisan 2010'da ayrı bir bölüm açılmıştır. Bölümde; tasarruf/yatırım, harcama, koruma/sigorta ve borçlanma ismiyle dört ana tema bulunmaktadır. Öğretmenler için bu sitede eğitim-öğretim araçları da sağlanmaktadır (Gökmen, 2012: 89).

Toplumda başta çocuklar ve gençler olmak üzere tamamının para, yatırım, tasarruf ve emeklilik gibi konularda bilgi sahibi olması ve kaynaklarını buna göre yönlendirmesi finansal eğitim programları hedeflendiği görülmektedir. Finansal eğitim programlarının banka hesapları, krediler, bütçe, emeklilik gibi konulara ağırlık vermekte olduğu görülmektedir (Ekşit ve Ertan, 2011:108).

Finansal eğitim girişimleri kapsamında Avrupa Birliği, veri tabanı oluşturmuş ve finansal eğitim alanında uzmanlardan oluşan bir grup kurmuştur. 30 Nisan 2008 yılında kurulan ve uzman kişilerden oluşan grubun adı Finansal Eğitim Uzmanı Grubu EGFE (Expert Group on Financial Education)'dur. EGFE finansal eğitim konusunda en iyi uygulamaların ve fikir alış verişinin yapılmasını sağlamaktadır. Ocak 2009 da Avrupa Finansal Eğitim Veri Tabanı EDFE (European Database for Financial Education) kurulmuştur. Finansal eğitim konusunda elektronik bir kütüphane vazifesi gören bir kuruluştur EDFE (Gökmen, 2012: 89).

Avrupa Birliğinin finansal eğitime verdiği değeri, Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan Finansal Eğitim Bildirisi (Communication on Financial Education) ile görmekteyiz. Üye ülkeleri finansal eğitimde ilerlemeleri konusunda Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Parlamentosu tarafından yönlendirme yapılmaktadır.

Avrupa Birliği (AB) komisyonu, yatırımcılar tarafından karşılaşılan sorunları şu üç başlık altında toplamaktadır. Bunlar: (Satoğlu, 2014: 89).

- Bireyler finansal konuları anlamakta güçlük çekmektedir: Artık günümüzde çok sayıda birey finansal konular ile ilgili temel bilgilerden yoksun olduğunun bilincine varmaktadır. Bu durum onların finansal hizmet sağlayıcılarla etkileşime geçip en iyi koşullarda hizmet alabilme kapasitelerini de etkilemektedir.

- Bireyler finansal konulardaki bilgi düzeylerinin abartmaktadır: Bireyler finansal eğitim konusunda yeterli bilgiye sahip olduklarını zannettiklerinden, bu durumun farkına varmalarını sağlamak gerekir. Yapılan araştırmalarda, bireylerin finansal konularda yeterli bilgiye sahip olmadıkları halde kendilerine çok güvendikleri ortaya çıkmıştır.
- Pek çok kişi geleceğini planlamak ya da ihtiyacına uygun ürünü seçmek bilincine sahip değildir: Bireyler hayatları süresince kişisel durumlarını etkileyen olaylarla karşılaşmakta ve bunun sonucunda finansal kararlar vermek durumunda kalmaktadırlar. Bu kararlar kişilerin hayat şartlarını ve sosyo-ekonomik durumlarını etkilediğinden bireyler, yaşlarına ve eğitim düzeylerine uygun finansal bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar

Yetişkinler, üniversite öğrencileri, öğretmenler ve tüketicileri hedef alan program, bütçe, yatırım, tasarruf, banka hesapları, emeklilik, kredi gibi konular üzerinde durulmakta ve internet üzerinden verdiği hizmetleri broşür ve el kitabı gibi kaynaklarla desteklemektedir.

Romanya dışında tüm Avrupa Birliği ülkelerinin erişim skorları Türkiye'nin üzerindedir. Yüzde 90 olan OECD ortalaması, birçok OECD ülkesinde erişim seviyesi yüzde 95'in üzerindedir. Gelişmekte olan ülkeler ortalaması ise yüzde 26'dır. Türkiye, gelişmiş ülkeler ve aday olduğu AB ülkelerinin seviye olarak oldukça altındayken, dünya sıralamasının üstündedir. Bu da Türkiye'nin bu konuda daha çok çalışması gerektiğini göstermektedir (TCMB,2011 :19).

Finansal eğitim konusunda dünyada faaliyet gösteren diğer belli başlı organizasyonları sıralamak mümkündür. Bunlar (Satoğlu, 2014: 104):

- Internet Üzerinden Finansal Eğitim ile ilgili Yayınlar (Eurofinas E-Publication on Financial Education): Tüketici kredisi sektörünü hedef alan program, banka hesapları ve parasal temeller, hane halkı bütçesi, tasarruf ve yatırımlar, kredi ve borçlar konularını ele almakta ve internet üzerinden verdiği hizmetleri el kitabı ve broşür gibi yazılı kaynaklarla desteklemektedir
- Avrupa Tüketici Günlüğü (European Consumer Diary/TheEuropaDiary): Daha çok 15-18 yaş grubu öğrenciler olmak üzere genç yetişkinleri hedef

alan program, banka hesapları ve parasal temeller, sigorta, risk, kredi gibi konuları ele almaktadır

- PFEEF-Personal Finance Employee Education Foundation (Çalışanların Eğitimi için Bireysel Finansman Kuruluşu)
- IFIE-International Forum for Investor Education (Yatırımcı Eğitimi için Uluslararası Forum)
- GFLEC-Global Financial Literacy Excellence Centre (Küresel Finansal Okuryazarlık Merkezi)
- AARP-American Association of Retired Persons (Amerikalı Emekliler Birliği)
- ICI-Investment Company Institute (Yatırım Şirketleri Enstitüsü)
- IPT-Investor Protection Trust (Yatırımcı Koruma Vakfı)
- FLEC-Financial Literacy and Education Commission (Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu)

2.2.2. Ulusal Kuruluşların Finansal Eğitim Faaliyetler

2.2.2.1. ABD

Amerika Birleşik Devletleri finansal okuryazarlık konusunda en fazla araştırma yapılan ülkedir. Yapılan araştırmalar sonucunda ABD’de finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle gençlerin finansal okuryazarlık düzeylerinin oldukça düşük olduğu görülmüştür. Sonuçlar birçok öğrencinin, tasarruf, harcama, yatırım gibi temel finansal konularda yeterli düzeyde finansal bilgiye sahip olmadığı göstermektedir (Gökmen, 2012: 56).

ABD’de finansal okuryazarlık üzerine hükümet destekli faaliyet gösteren “Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu”, harcama, gelir, yatırım, tasarruf ve borçlanma gibi konularda bireylerin ve toplumun finansal alanda bilgi seviyelerini arttırmaya amaçlamaktadır. ABD’de faaliyet gösteren ve finans kuruluşu CapitalOne tarafından desteklenen ‘Junior Achievement Finance Park’ (Gençlik Başarısı Finans Parkı) öğrencilerin eğlenerek finansal bilgi seviyelerinin yükselmesini sağlamaktadır. ABD’de üniversiteler ve bunların işbirliği ve düşünce ve araştırma kuruluşları tarafından finansal eğitim programları sık sık düzenlenmektedir (Gökmen, 2012: 56).

ABD Finansal Yeterlilik Araştırması (National Financial Capability Survey) sonuçlarına göre, Amerikalıların finansal okuryazarlık düzeyleri düşük seviyelerdedir. Araştırmaya katılanların finansal yeterlilikleri dört alanda incelenmiştir. Bunlar (Satoğlu, 2014: 80):

- Geçimini sağlamak
- Geleceği planlamak
- Finansal ürünleri yönetmek
- Finansal bilgi ve karar vermek

Araştırmada Amerikalıların finansal yeterlilikleriyle ilgili şu sonuçlar elde edilmiştir (Satoğlu, 2014: 81):

- Katılımcıların hemen hemen yarısı aylık giderlerini karşılamada ve faturalarını ödemede güçlük çekmektedir.
- Katılımcıların çoğunluğu zor günler, çocuklarının üniversite eğitimi, kendi emeklilikleri gibi olaylar için plan yapmamakta ve birikimde bulunmamaktadırlar.
- Finansal tüketicilerin çok az bir bölümü, finansal ürünler hakkında bilgi sahibidir.
- Birçok yetişkin, finansal işler konusunda kendini yetkin zannetmekte, bununla beraber, gereksiz masraf gerektiren finansal davranışlarda bulunmaktadırlar.

Kişiler finansal olarak yüksek beceriye ve fazla bilgiye sahip olduğuna inanır. Ancak bu konuda yapılan araştırmalar bunun tersi bir durumu ortaya koymaktadır. Kişilerin kolay finansal hesaplamaları yapamadıkları, finansla ilgili temel kavram ve piyasaları da anlayamadıkları yapılan araştırmalarla ortaya çıkmaktadır.

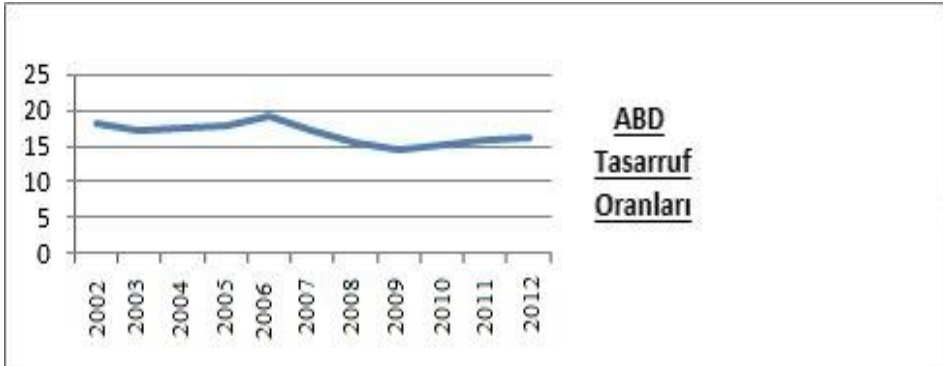
Finansal okuryazarlık düzeyinin cinsiyet farklılıklarında ne türlü farklı olduğu üzerinde üniversite öğrencileri arasında yapılan araştırma sonuçlarında, erkeklerin kadınlara oranla finansal bilgisinin daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Finansal okuryazarlık üzerine eğitim ve tecrübenin de önemli bir etki göstermektedir. Öğrencilerin finansal bilgilerinin çoğunu okul dışındaki

kanallardan, özellikle ailelerinden aldıkları görülmüştür (Gökmen, 2012: 58).

ABD’de yapılan bir çalışmada daha yaşlı , evli ve daha yüksek gelire sahip bireylerin finansal okuryazarlık seviyelerinin daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca finansal kararlar vermede kadınların erkeklere oranla daha az risk içeren yatırım tercih ettikleri ve kadınların erkeklere oranla daha az finansal bilgiye sahip olduğu görülmüştür (Temizel,2011:33-34).

Dolayısıyla, en azından hayatın erken dönemlerinde finansal okuryazarlık ile cinsiyet ve eğitim arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Bu durum finansal davranışlara da yansımaktadır. Finansal bilgisi fazla olanların, emeklilik planları yaptığı, finansal olarak bilgisi az olanların ise hisse senetleri piyasalarına yatırım yapmadıkları görülmüştür.

Ocak 2008’de ABD’de Başkanın talimatıyla kurulan ve Amerikan Hazinesi’ne bağlı olarak faaliyet gösteren Finansal Okuryazarlık Danışma Konseyi, “Finansal Eğitim” ismiyle bir program başlatmıştır. Programda MoneyMath adıyla bir ders verilerek 7-9. sınıf öğrencilerinin finansal bilgi düzeyleri yükseltmek hedeflenmiştir. Ayrıca ortaöğretim öğrencileri için "National Financial Literacy Challenge” adıyla on-line bir test ve internet siteleri yer almaktadır (Taşçı, 2011: 97).

Kaynak: (Kaderli vd, 2016: 105).

Şekil 2.1. ABD’nin tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu

Tablo 2.1.’de ABD’nin insani gelişme düzeyi yüksek olduğu görülürken, bir çok araştırmada finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğu görülmüştür. Tablo 1.7.’e bakıldığında finansal okuryazarlık seviyesi düşük olan ABD’nin

tasarruf konusunda da bilinç düzeyinin düşük olduğu görülmektedir. Şekil 2.1. de de görüldüğü üzere 2002 ve 2012 yılları arasında ABD’de ki tasarruf oranı aşağı yönlü bir eğilim göstermiştir. Özellikle 2008 mortgage krizinde tasarruf oranı en düşük oranda kaldığı görülmektedir (Kaderli vd, 2016: 105).

ABD’de finansal okuryazarlık konusu oldukça ciddiye alınan bir konudur. O denli ki Nisan 2011 finansal okuryazarlık ayı olarak ilan edilmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri 1995 yılında finansal okuryazarlık ile ilgili resmi çalışmaları başlatmıştır. Finansal eğitim faaliyetleri konusunda önde gelen ülkelerden olan ABD bu durumu finansal okuryazarlık konusuna büyük önem vermesinden kaynaklanmaktadır. Özellikle 2008 mortgage krizinden sonra yapılan akademik çalışmalarda Amerikalıların mortgage kredisi seçiminde bilinçsizce kararlar verdiklerinin görülmesiyle birlikte finansal eğitim çalışmaları yoğunluk kazanmıştır. Ülkede kamu kurumları ve özel kuruluşlar tarafından finansal eğitim programları yürütülmektedir. ABD ‘de ki belli başlı kuruluşlar şunlardır:

2.2.2.1.1. Başkan’ın Finansal Yeterlilik Danışma Konseyi

15 üyesi bulunan Konsey 29 Ocak 2010’da kurulmuştur. Konseyin kurulma amacı Amerika vatandaşlarının finansal bilgi seviyesini arttırarak etkin kararlar alabilmesi, finansal konuları algılayabilmesi ve bunların sonucunda da bireylerin finansal refahlarının arttırılması olarak ifade edilmektedir. Okul, ev ve işyerleri Konseyin finansal eğitim faaliyetlerinin odaklandığı 3 temel alandır (PACFC, 2013:5) .

ABD Başkanına finansal alanda önerilerde bulunarak ABD de finansal istikrarı sağlamayı amaçlayan Finansal Yeterlilik Danışma Konseyi finansal yeterlilik çalışmaları kapsamında üç alan belirlemiştir (Gökmen, 2012: 90).

- Gençler için finansal eğitim ve yeterlilik programları
- Düşük ve orta gelirli aileler için finansal yeterlilik ve erişim
- İş yerinde finansal yeterlilik

2.2.2.1.2. Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu (FLEC)

Ailelerin ve bireylerin finansal refahlarını arttırmayı amaçlayan Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu (FLEC) 2006 yılında Finansal Okuryazarlık İçin Ulusal Strateji başlıklı bir rapor yayınlamıştır. Yayınlanan strateji 2011 yılında daha da geliştirilmiştir. 2011 yılında yayınlanan bu stratejinin dört temel amacı bulunmaktadır. Bunlar (FLEC, 2011: 3):

- Etkin finansal eğitime erişimi ve farkındalığı arttırmak
- Temel finansal yetkinlikleri belirlemek ve bütünleştirmek
- Finansal eğitim altyapısını geliştirmek
- Etkin uygulamaları belirlemek, iletirmek ve paylaşmak

Komisyon ayrıca finansal okuryazarlık konusu üzerine üç aşamalı bir konferans düzenlemiştir. Birinci aşaması 2007 yılında Yerli Amerikalı nüfus üzerinde yapılan Konferansın, ikinci aşaması yine 2007 yılında yapılmış ve Amerikalı ve Pasifikye yaşayan toplumlar üzerine odaklanılmıştır. Konferansın üçüncü aşaması 2008 yılının Mart ayında yapılmış ve Afrikalı ve Amerikalı toplum üzerinde yoğunlaşmıştır (Gökmen, 2012: 91).

2.2.2.1.3. Amerika Tasarruf Eğitimi Konseyi (ASEC)

Tasarruf konusundaki çalışmalarda ABD’de Federal Hükümet ile beraber hareket etmektedirler. 1998 yılında emeklilik tasarrufları konulu ulusal zirveyi yürütmüştür. Emeklilik tasarruflu konulu bu zirvenin 2002 yılında yapılan zirvenin finansmanın Amerika Tasarruf Eğitimi Konseyince gerçekleştirilmiştir. ASEC, 1998 yılında Amerikalıları finansal güvenlik konusunda teşvik etmek amacıyla gerçekleştirilen ‘Tasarruf ve Yatırım ile ilgili Gerçekler’ adlı kampanyada Sermaye Piyasası Kurulu’na destek olmuştur. Ayrıca Konsey 2003 yılında ‘Gelecek için Tasarruf Etmek’ konulu ulusal eğitim kampanyasında Sosyal Güvenlik Kurumu ile işbirliği yapmış, 2005 yılında ise Beyaz Saray’da düzenlenen Finansal Okuryazarlık Zirvesine öncülük etmiştir (ASEC, 2005: 4)

2.2.2.1.4. Amerikan Merkez Bankası (Federal Reserve Bank - FED)

Amerikan Merkez Bankası (Federal Reserve Bank-FED) üzerinde durduğu ve oldukça önemli bir konu olarak gördüğü finansal okuryazarlık konusunda

oldukça kapsamlı araştırmalar yapmaktadır. FED hem sivil toplum kuruluşları ile birlikte yürütülen çalışmalarla hemde kendi bünyesinde oluşturulan internet siteleri aracılığıyla kamuoyuna finansal eğitim hizmetleri sunmakta ve bireylerin finansal bilgi düzeylerini yükseltmesine olanak sunmaktadır (Bayazit Hayta, 2011: 285).

2.2.2.1.5. Amerika Sermaye Piyasası Kurulu (Securities Exchange Commission-SEC)

1934 yılında kurulan Amerika Sermaye Piyasası Kurulu (Securities Exchange Commission-SEC), piyasaya ve yatırımcılara daha güvenilir bilgi desteği sunmak, Sermaye piyasalarında yatırımcı güvenliğinin sağlanması ve adil bir işlem altyapısı oluşturmak amacıyla kurulmuştur. 1929 yılında yaşanan ekonomik buhranın yarattığı yıkıcı etkinin yaralarını sarmak ve yatırımcıların sermaye piyasalarında etkin bir şekilde faaliyette bulunmalarının sağlanmasını hedefleyen bir kuruluştur (Satoğlu, 2014: 85).

2.2.2.1.6. Finans Sektörü Düzenleme Kurulu (Financial Industry Regulatory Authority - FINRA)

Finans Sektörü Düzenleme Kurulu (Financial Industry Regulatory Authority - FINRA) ABD’de kurulan ve kar amacı gütmeyen bir kuruluş olan FINRA sermaye piyasası şirketlerinin çalışma sistemini düzenlemek amacıyla NASDAQ Stock Market ve New York Stock Exchange (NYSE) tarafından Temmuz 2007 yılında kurulmuştur. FINRA, etkili bir piyasa altyapısının oluşturulması, etkin piyasa düzenlemeleri ve teknoloji odaklı hizmetleriyle bireysel yatırımcıların korunmasını hedeflemektedir (Altıntaş, 2008: 119).

2.2.2.1.7. Jumpstart Koalisyonu

Jumpstart Koalisyonu (Jumpstart Coalition) liseden mezun olduklarında gerekli finansal bilgiye sahip olmalarını amaçlayan ve kar amacı gütmeyen bir kuruluştur (Gökmen, 2012: 93).

ABD’de 1997 yılında lise oğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyini ołme ile başlayan Koalisyon, 2000-2008 yılları arasında iki yılda bir lise oğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyini ołmek üzere 45 dakikalık bir sınava tabi tutmaktadır. Sınavda oğrencilerin genel anlamda başarısız oldukları

gözlemlenmiştir. 2008 yılında Koalisyon finansal okuryazarlık düzeyini belirlemek amacıyla üniversite öğrencileri üzerinden çalışmalar yapmaya başlamıştır (Cude vd, 2006).

2.2.2.1.8. Finansal Eğitim Ulusal Vakfı (National Endowment for Financial Education - NEFE)

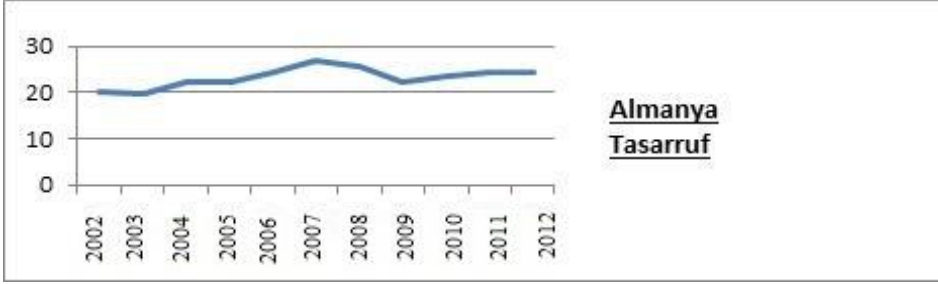
Finansal Eğitim Ulusal Vakfı (NEFE), ABD de finansal okuryazarlığa büyük önem vermekte ve birçok eğitimciyi bir araya getirerek bireylerin finansal okuryazar olabilmelerini sağlamak amacıyla çalışmalarda bulunmaktadır. Yapılan çalışmaları herhangi bir kar amacı gütmeyen sadece ABD’de finansal okuryazarlık oranını arttırmak amacıyla yapmaktadırlar (Altıntaş, 2008: 105-106).

2.2.2.1.9. Ulusal Ekonomik Eğitim Konseyi (National Council on Economic Education - NCEE)

Ulusal Ekonomik Eğitim Konseyi, finansal okuryazarlığın yükseltilmesinin eğitimcilerden başladığına inanmakta bu sebeple de çeşitli finansal eğitim faaliyetlerini eğitimciler üzerinde gerçekleştirmektedir. Bu sayede finansal okuryazar olan eğitimcilerin, öğrencilerine de finansal bilgi aktarımını daha sağlıklı vereceklerini düşünmektedirler. Sadece öğrencilere yapılan finansal eğitim çalışmaları da mevcuttur (Altıntaş, 2008: 105-106).

2.2.2.2. Almanya

Avrupa Birliği içerisinde finansal eğitim konusunda İngiltere’den sonra Almanya, aktif ikinci ülke durumundadır. Tüketicinin genel finans bilgisi sağlanmasına yönelik bu konuda internet sitesi bulunmaktadır. Gençlerin ekonomiye ilgili olması ve ekonomik konuları anlaşılır hale getirmek amacıyla birçok program sunulup, öğrencilerin finans hakkında tecrübelenmesi için ulusal çapta yarışmalar düzenlenmektedir (Ekşit ve Ertan, 2011:106).

Kaynak: (Kaderli vd, 2016: 116).

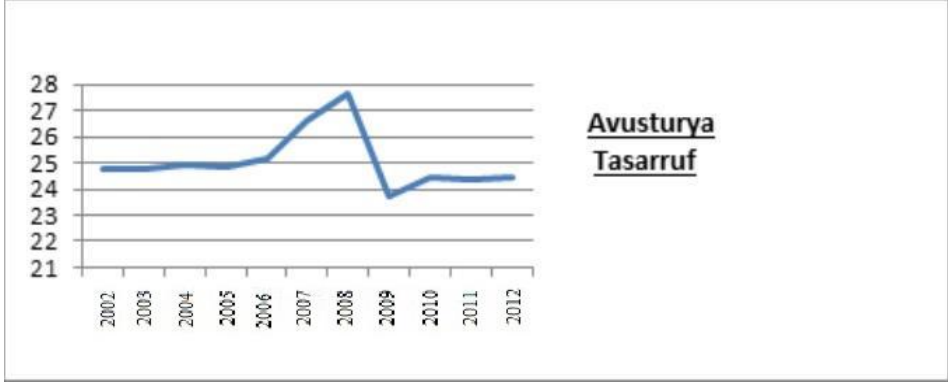
Şekil 2.2. Almanya'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu

Şekil 2.2. ve tablo 2.1. beraber değerlendirildiğinde Almanya da insani gelişmişlik düzeyi ile tasarruf oranları arasında bir paralellik olduğu görülmektedir. İnsani gelişmişlik düzeyi çok yüksek olan Almanya da tasarruf oranların da yüksek olduğu görülmektedir. Alman vatandaşlarının finansal okuryazarlık seviyesinin yüksek olması tasarruf oranlarına da yansımış ve tasarruf oranlarının da pozitif yönlü artmasını sağlamıştır. 2008 krizi Almanya üzerinde etkili olmuş ve 2008 yılında tasarruf oranlarında düşüş yaşanmıştır. Bunun dışında 2002-2012 yılları arasında tasarruf oranlarında hızlı bir artış yaşandığı görülmektedir (Kaderli vd, 2016: 116).

Almanya'da yapılan ve finansal okuryazarlık düzeyinin ölçülmesi amaçlanan araştırmada, kadınların finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olduğu, genel anlamda finansal okuryazarlık düzeyinin orta seviyede olduğu ve Almanya'nın batısında yaşayan eğitim seviyesi düşük ve az gelirli bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin Almanya'nın doğusunda yaşayan eğitim seviyesi düşük ve az gelirli bireylere göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Koenen ve Lusardi, 2011:19.).

2.2.2.3. Avusturya

Avrupa Birliği içinde finansal eğitim konusunda en aktif üçüncü ülke durumunda olup, öğrencilere eğitim verilmesi için çeşitli programlar uygulanmaktadır. Viyana Borsası bu kapsamda çeşitli finansal konular hakkında faaliyetler yapılmaktadır (Ekşit ve Ertan, 2011:106).

Kaynak: (Kaderli vd, 2016: 107).

Şekil 2.3. Avusturya'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu

Tablo 2.1. de Avusturya'nın insani gelişmişlik değerleri ortalamasının yüksek olduğu görülmektedir. Şekil 2.3.'e bakıldığında finansal okuryazarlık seviyesi yüksek olan Avusturya da tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasında yatay bir eğilim gösterdiği görülmektedir (Kaderli vd, 2016: 107).

Tablo 2.3. de de görüldüğü üzere finansal okuryazarlık seviyesi yüksek olan bireyler 2008 krizinden etkilenmiş ve bu sebeple tasarruf oranlarında o yıl düşme yaşanmıştır.

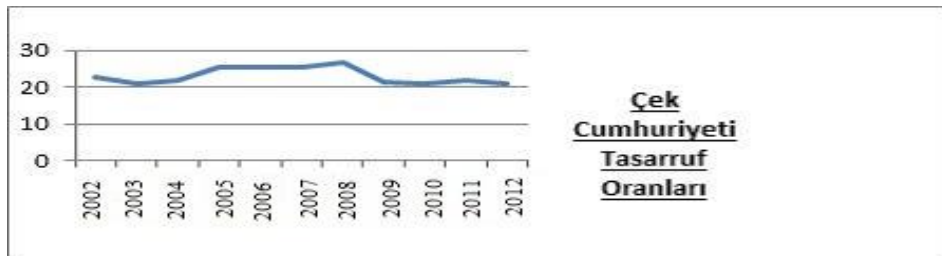
Finansal okuryazarlık üzerine Avusturya'da yapılan araştırmada katılımcıların, finansal açıdan geleceği planlamak, para yönetimi, finansal planlama yapmak ve finansal kararlar almak konusunda finansal yeterlilikleri ölçülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların, %80'i faturalarını hemen ödemekte, %43'ü düzenli olarak tasarruf etmekte, %90'ı ise hesaplarını dikkatli bir şekilde takip etmekte ve %66'sının banka ürünleri hakkında bilgisi bulunmaktadır. Bunların yanında katılımcıların çoğunun emeklilik konusunda birikim yapmanın gerekliliğine inandığı görülmektedir. Ayrıca 2009 yılında Avusturya Merkez Bankası 14-19 yaşları arasındaki gençler için bilgilendirici bir set ve okullar için eğitim materyalleri hazırlamıştır (Capuano ve Ramsay,2011:213-214).

2.2.2.4. Bulgaristan

Bulgaristan’da lise öğrencilerine yönelik Eğitim ve Kültür Bakanlığı ile Finansal Hizmetler Komisyonu ile beraber düzenlediği “Öğrenciler için Finans” programında; finansal sektörden kişiler tarafından öğrencilere sigortacılık, sermaye piyasaları gibi konularda seminerler vermekte, finans kurumları ziyaret edilmektedir. Verilen seminer sonunda öğrencilere öğrendikleri ile ilgili okullarında bir sunum yapmaları istenmektedir(Taşçı,2011:97).

2.2.2.5. Çek Cumhuriyeti

2005 yılında ulusal strateji oluşturmak isteyen Çek Cumhuriyeti bu konuda finansal eğitim çalışmaları başlatmıştır. Finansal eğitim ulusal strateji çerçevesinde Hazine Müsteşarlığı başkanlığında, Milli Eğitim Bakanlığı ve Çek Merkez Bankası bu sorumluluğu paylaşmaktadırlar. 2005 yılında tüketicinin korunmasında, finansal eğitim kavramının önemli bir konu olduğu tanımlanırken; 2006 yılında Hazine Müsteşarlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı, Çek Merkez Bankası ve ilgili diğer kurumların katılımıyla “Finansal Eğitim Çalışma Grubu” oluşturulmuştur. 2008 yılında Çek Merkez Bankası’na piyasada tüketicinin korunması amacıyla denetim yapma görevi verilmiştir. 2010 yılında Çek Hükümeti tarafından finansal eğitim için planlanan 5 yıllık ulusal strateji onaylanmıştır (Satoğlu, 2014: 91).

Kaynak: (Kaderli vd, 2016: 117).

Şekil 2.4. Çek Cumhuriyeti’nin tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu

Çek Cumhuriyeti Tablo 2.1. de yer alan insani gelişme değerlerine bakıldığında insani gelişme değerleri ortalamasının yüksek olduğu ülkelerden biridir. Şekil 2.4’e bakıldığında finansal okuryazarlık seviyesi düşük olan Çek Cumhuriyetinde tasarruf oranları da sabit bir eğilim görülmektedir. Tasarruf

oranlarının yüksek olması fakat sabit bir seyir izlemesi bireylerin tasarruf konusunda az da olsa bilince sahip olduğunu göstermektedir (Kaderli vd, 2016:117).

Şekil 2.4. de de görüldüğü üzere Çek Cumhuriyetinin de 2008 krizinden etkilendiği ve tasarruf oranlarında en fazla düşüşün 2008 yılında olduğunu görmek mümkündür.

Çek ailelerin borçluluk oranlarının hızla arttığı, Çek vatandaşlarının piyasayı anlayamadığı ve tüketimle yatırım arasındaki farkı ayırt edemediği, Çek Cumhuriyetinde yapılan araştırmalarda görülmüştür (Gökmen, 2012: 72).

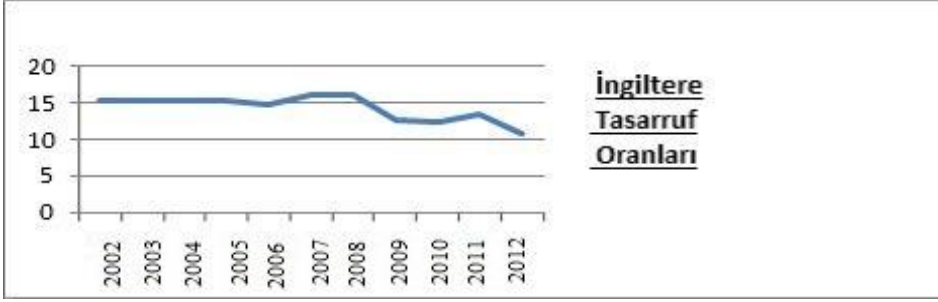
Çek Merkez Bankası, okullarda finansal eğitimi geliştirmek amacıyla 2008 yılında "Financial and Economic Literacy" adında bir kitap hazırlatmıştır, ilkokullarda öğrencilere bütçe, kredi, faiz, enflasyon, mevduat, ipotek gibi kavramlar öğretilirken, ortaöğretim okullarında bireysel emeklilik, hisse senedi, kamu bütçesi gibi konular üzerinde eğitimler verilmektedir (Taşçı,2011:98).

2.2.2.6. Fransa

Fransa'da 1995 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ile Merkez Bankası ortaöğretim öğrencilerine ekonomi ve sosyal bilimler ile teknik bölüm okuyanlara yönelik bir program başlatmıştır. Bu program kapsamında para politikası, bankacılık sistemi, ve para birimlerini içeren konularda yazılı dokümanlar ve videolar hazırlanmıştır (Taşçı,2011:98).

2.2.2.7. İngiltere

İngiltere de Finansal Hizmetler Otoritesi (FSA)'nın desteğiyle ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine dönük finansal eğitim konusunda başarılı kampanyalar planlanmakta ve yürütülmektedir. Yapılan kampanyalar kapsamında okullarda dergi, kitapçık, CD ve broşür gibi eğitim alabilecekleri materyaller dağıtılmakta, finansal eğitim alanında uzmanlarla okullara belirli zaman aralıklarıyla gidilerek öğrencilerin durumları değerlendirilmektedir. Bu kampanya da sadece öğrencilere eğitim verilmeyip öğretmenlere de rehberlik hizmeti sunulmaktadır. İngiltere de bulunan sicil toplum kuruluşlarından PFEG de bu çalışmalara katılmakta ve çalışmaları desteklemektedir (Altaş, 2008: 18).

Kaynak: (Kaderli vd, 2016: 109).

Şekil 2.5. İngiltere'nin tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu

İnsani gelişme değerleri ortalamasının yüksek olduğu İngiltere de finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olması tasarrufları da olumsuz etkilemiştir. Şekil 2.5.'e bakıldığında İngiltere de tasarruf oranları eğiliminin aşağı yönlü hareket ettiğini görülmektedir. Burada da görüldüğü üzere finansal okuryazarlık seviyesi düşük olan İngiliz vatandaşlarının tasarruf konusunda da bilinçsiz hareket ettikleri görülmektedir. (Kaderli vd, 2016:109).

Avrupa Birliği içinde finansal eğitim konusunda en çok çalışan ülkelerden olan İngiltere bile yapılan araştırmalar sonucunda finansal yetersizlik sonucunda kişilerin paraları hakkında yeterliliğe sahip olamadığı ve etkili karar veremediği görülmüştür. İngiltere'de yapılan başka bir araştırmaya göre ise, özdenetimin ve finansal okuryazarlığın eksikliği ile tüketici kredisinin ödenmemesi ve aşırı borçluluk arasında doğru orantı olduğu ortaya çıkmıştır. Özdenetim konusunda problemlili olan tüketiciler, maliyeti yüksek olan kredileri daha fazla kullanmaktadırlar (Gathergood, 2012:24).

2.2.2.8. Avustralya

Avustralya'da finansal okuryazarlık konusunda yapılan araştırmalar sonucunda, birçok kişinin makul seviyede finansal okuryazar olduğu, bireylerin bütçeleme, kredi kullanımı gibi günlük para yönetimi kavramlarını bildikleri halde yatırım, emeklilik gibi karmaşık konularda yeterli bilgilerinin olmadığı, kişilerin finansal konuları öğrenme konusunda istekli oldukları, ayrıca bireylerin finansal konularda neleri bilmediklerini her zaman bilmedikleri ortaya çıkmıştır (Satoğlu, 2014: 95).

Finansal eğitim konusunda başarılı uygulamaları olan Avustralya’da 2005 yılında menkul kıymetler otoritesi ASIC’in sorumlusu olduğu ”Understanding Money” adı altında başlatılan öğrencilere yönelik düzenlenen programlarda, para ve diğer ödeme araçları, fiyat, tasarruf, harcama kavramları, bankalar ve diğer finansal kurumların temel fonksiyonları, finansal planlama, bütçe, faiz ve borçlanma gibi konular yer almaktadır (Taşçı,2011:97).

Avustralya ulusal strateji çalışmalarına 2009 yılı başlarında başlamış olup, bu amaçla bireylerin finansal işlemlere ilişkin bilgi düzeylerini ve davranışlarını nasıl değiştirebileceklerinin belirlenmesi amacıyla bir anket düzenlemiştir.

2.2.2.8.1. Finansal Okuryazarlık Vakfı (FLD)

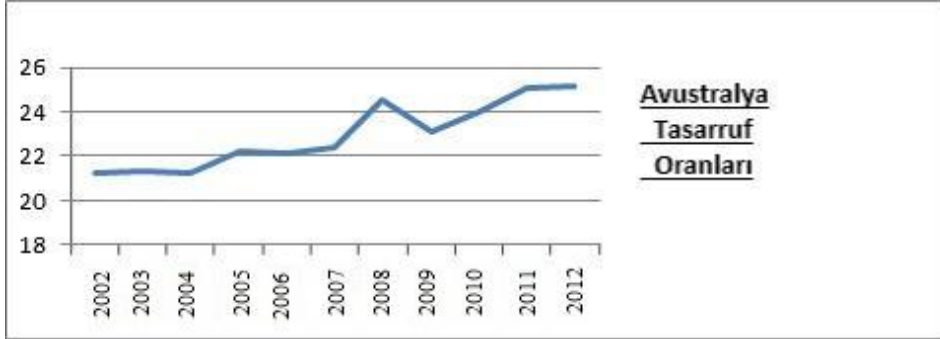
Finansal Okuryazarlık Vakfı (FLD) amaçları; ilkokuldan başlayarak, eğitim müfredatlarına finansal eğitim ile ilgili konuların dahil edilerek çocuk ve gençlerin bilgilendirilmesinin sağlanması, aynı zamanda öğretmenlerin eğitilmesi, mesleki eğitim programları geliştirilerek işyerlerinde eğitimin sağlanması, finansal okuryazarlık düzeyinin ölçülmesi, bu amaca yönelik araştırma programlarının geliştirilmesi, daha ileri bilgi düzeyindeki bireyler ve araçlar arasında iletişimin kurulmasına yönelik web sitesi kurulması, mevcut programların geliştirilmesi, sayılarının artırılması, aksaklıkların belirlenmesi amacı ile finansal eğitim ile ilgili kamu, özel ve toplum kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanması gibi konulardır (Özgüler, 2013: 45).

2006 yılında gençlerin ve yetişkinlerin finansal bilgilerini ölçen bir anket hazırlayan Finansal Okuryazarlık Vakfı, bu anket sonuçlarına göre programlarını düzenlemiştir. Ayrıca Vakıf, öğretmenler, öğretim görevlileri, insan kaynakları uzmanları ve eğitim materyalleri hazırlayanlara hitap eden “Eğitimci Ağı” adlı bir grup oluşturmuştur. Bu grup ile finansal eğitim konusunda bilgilerin yayılması, eğitim materyallerinin geliştirilmesi ve güncellenmesi, önerilerde bulunulması, üyeler arası görüşlerin paylaşılması amaçlanmıştır (TSPAKB, 2008: 19).

2.2.2.8.2. Finansal Bilgi Hizmeti (Financial Information Service — FIS)

Avustralya’da Finansal Bilgi Hizmeti (Financial Information Service-FIS) adlı kuruluş finansal okuryazarlığı artırmak amacıyla, finansal eğitim veren bir kurumdur. Kurumun hedefleri arasında, emeklilik planlaması, finansal konularda

tüketicilerin güvenini artırmak, tasarrufu ve planlamayı teşvik etmek gibi konusunda bireylere yardımcı olmak yer almaktadır (Gökmen, 2012: 100).

Kaynak: (Kaderli vd, 2016: 104).

Şekil 2.6. Avusturya'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu

İnsani gelişme değerlendirme ortalaması en yüksek olan Avusturya da finansal okuryazarlık seviyesinin de yüksek olduğu bunun da tasarruf oranlarına yansıdığı Şekil 2.6. da görülmektedir. Şekil 2.6.'ya bakıldığında tasarruf konusunda bilinçli olan Avusturya'nın 2002-2012 yılları arasında tasarruf oranların da artma olduğu (2008 yılı hariç) görülmektedir (Kaderli vd, 2012: 104).

Avustralya Menkul Kıymet ve Yatırım Komisyonu (Australian Securities and Investments Commission -ASIC) Avustralya'da finansal eğitim ulusal koordinatörlüğünü yürütülmektedir. ASIC, Avustralya Hükümeti bünyesindeki Finansal Okuryazarlık Kurulu ile aylık olarak toplantılar yapmaktadır. Ayrıca ASIC, okullarda finansal okuryazarlık konusu ile ilgili olarak, hükümetin eğitim bölümü yetkilileri, eğitim alanında çalışan sivil toplum örgütleri yetkilileri ve tüketici dernekleri yetkililerinden oluşan bir Ulusal Referans Grubu kurmuştur (TCMB,2011:91).

Avustralya'da yapılmış en kapsamlı finansal okuryazarlık araştırması olan ve 2008'de yapılan Yetişkin Finansal Okuryazarlığı araştırmasına göre, finansal okuryazarlığı en düşük olanlar, 18-24 yaş arasındakiler, 70 yaş üzeri olanlar, kadınlar, az eğitilmiş kişiler, çalışmayanlar veya kalifiye olmayanlar, düşük gelir sahipleri, İngilizce dışında başka dil konuşanlar, Avustralya yerli kökenli insanlardır (Gökmen, 2012: 65).

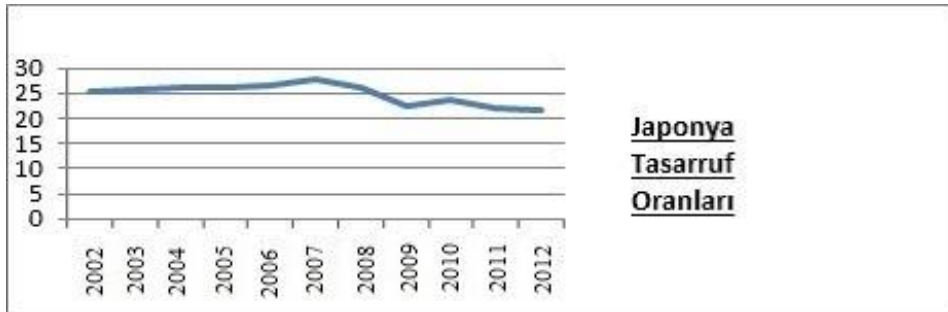
2.2.2.9. Brezilya

Brezilya, temel derslerin arasında finans konularını da müfredata almak için çalışma başlatmıştır. Çalışma sonunda 212.000 okula ve 58 milyon öğrenciye ulaşılması hedeflenmektedir. Projede yayınların, konuyla ilgili bir web sitesinin ve öğretmenlerin eğitimi için gerekli teknik desteğin oluşturulması çalışmaları bulunmaktadır(Taşçı,2011:97).

2.2.2.10. Japonya

Dünyanın en büyük ekonomilerinden birine sahip olan Japonya’da 2000 yılında sermaye piyasası düzenleyici otoritesi Finansal Hizmetler Kurumu (FSA) tarafından hazırlanan raporda finansal eğitimin ulusal ekonominin büyümesindeki önemine dikkat çekilmiş, finansal eğitimin desteklenmesi ve diğer devlet kurumları ile özel kuruluşların da eğitim programlarına katkı sağlaması gerekliliği vurgulanmıştır. 2007 yılında menkul kıymet kanununda değişikliğe gidilmiş, yeni kanun da yatırımcının korunması ve finansal eğitime öncelik veren yaptırımlar yer almıştır (Temizel ve Özgüler, 2011: 11).

Japonya’da Finansal Hizmetler Kurumu (Financial Services Agency-FSA) sermaye piyasası düzenleyicisi olarak, Japonya Ulusal Finansal Eğitim Stratejisi kapsamında özel sektör ve diğer kamu kurumlarıyla işbirliği içinde finansal eğitim faaliyetlerini yürütmektedir.

Kaynak: (Kaderli vd, 2016: 118).

Şekil 2.7. Japonya'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu

Japonya finansal okuryazarlık seviyesi düşük olan ancak insani gelişme değerleri ortalamasının da yüksek olduğu bir ülkedir (tablo 2.1’de görüldüğü

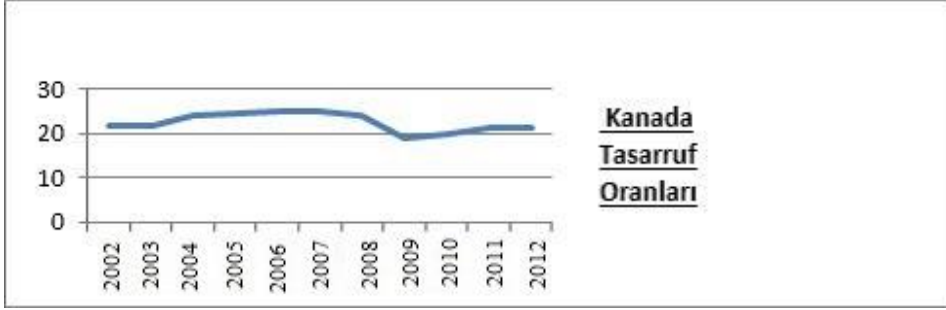
üzere). Şekil 2.7. incelendiğinde Japonya'nın tasarruf konusunda 2002-2012 yılları arasında paralel bazı dönemlerde de aşağı yönlü seyrettiği görülmektedir. Şekil 2.7.'den de anlaşılabilir üzere Japonya halkının tasarruf konusunda bilincinin düşük olduğu görülmektedir (Kaderli vd, 2016: 118).

Genç ve çocuklara yönelik finansal eğitim faaliyetlerini tüm ülke okullarına yayarak artırmaya çalışan Japonya Aracı Kuruluşlar Birliği (Japan Securities Dealers Association- JSDA) öğretmenlerle birlikte çalışmalarını sürdürmektedir. Hazırlanan ders müfredatları ve çalışma kitapları ile eğitim desteklenmektedir. “Menkul Kıymet Bilinirliğinin Yaygınlaşması” adlı projenin öncüsü olan JSDA, proje kapsamında Tokyo Borsası ile birlikte web tabanlı ödüllü borsa oyunu düzenlemektedir. Ayrıca birliğin öncülüğünde Japon borsaları ile birlikte hazırlanan “Menkul Kıymet Yatırım” adlı program 2007 yılından bu yana Açık öğretim Üniversitesi programları arasında yer almaktadır (Temizel ve Özgüler, 2011: 12).

Japonya'da finansal okuryazarlık düzeyinin ölçülmesi için yapılan bir araştırmaya göre, finansal okuryazarlık düzeyinin Japonlarda düşük olduğu görülmüştür. Bunun özellikle gençler, kadınlar, alt gelir grubunda olanlar ve eğitim seviyesi düşük olanlarda daha da düşük olduğu görülmüştür. Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olanların ise emeklilik planı yapma ihtimallerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Sekita, 2011: 2).

2.2.2.11. Kanada

Kanada finansal okuryazarlık konusunda en detaylı ve kapsamlı çalışmaların yapıldığı ülkelerden biridir. 2001 yılında Finansal Tüketici Ajansı'nın kurulduğu Kanada da, aynı kuruluş 2007 yılında finansal okuryazarlık programı başlatmıştır. Bu sayede üniversite öğrencilerine finansal eğitim vermeyi hedeflemişlerdir (Taşçı,2011:97).

Kaynak: (Kaderli vd, 2016:108).

Şekil 2.8. Kanada'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu

Finansal okuryazarlık seviyesinin yüksek olduğu ülkelerden biri olan Kanada aynı zaman da tablo 2.1. de görüldüğü üzere insani gelişmişlik değeri ortalamasının da yüksek olduğu bir ülkedir. Şekil 2.8 incelendiğinde Kanada da tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasında %18 ile %25 arasında dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir (Kaderli vd, 2016:108). 2008 mortgage krizinin Kanada ülkesinde de tasarrufları aşağı çektiği şekil 2.8 de görülmektedir.

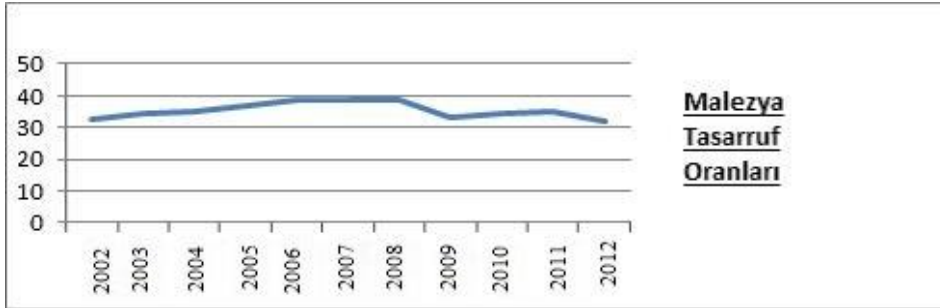
Finansal okuryazarlık seviyesinin ortaya çıkması için Kanada'da yapılan bir araştırmaya göre, aile geliri yüksek olan ve finansal bilgisi olanların finansal okuryazarlık seviyelerinin de yüksek olduğunu görülmektedir. Araştırmanın bir başka sonucuna göre de finansal bilgi bakımından erkekler kadınlara oranla daha iyi durumdadır. Ayrıca günlük finansal sorumlulukları başkasıyla paylaşanlara oranla, tek başına çözenlerin finansal bilgi seviyeleri daha yüksek olduğu görülmüştür.

Kanada'da yapılan başka bir araştırma ise, ülkede yaşayan düşük gelirli birçok kimsenin finansal okuryazarlık düzeylerinin iyi seviyede olduğunu göstermiştir. Bu kişiler, düşük bütçeyle, gelirlerini artırmaya çalışmakta, az miktarda borçlanmakta, bankacılık konusunda da bilgi sahibidirler (Satoğlu, 2014: 97).

2.2.2.12. Malezya

Üniversite öğrencileri üzerinde Malezya'da yapılan bir araştırma, finansal bilgisi çok olan öğrencilerin daha az finansal problem yaşadıklarını ve daha fazla tasarruf ettiği ortaya koymuştur. Başka bir araştırmada ise, öğrencilerin finansal

bilgilerinin ve para yönetimi becerilerinin çok düşük olduğu ortaya çıkmıştır (Gökmen, 2012: 69).

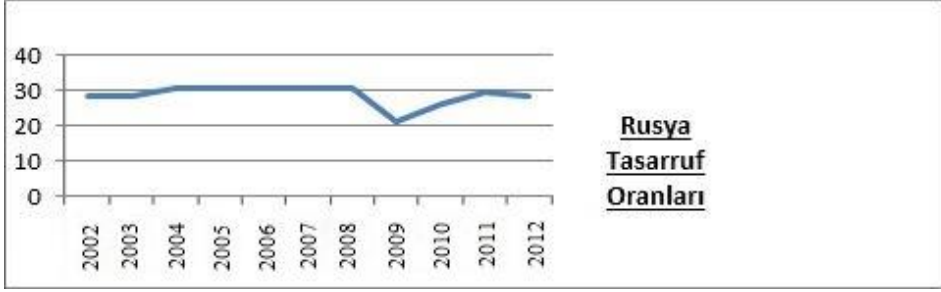
Kaynak: (Kaderli vd, 2016: 112).

Şekil 2.9. Malezya'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu

Tablo 2.1. de ki insani gelişmişlik değeri ortalamasının orta düzeyde olduğu bir ülkedir Malezya. Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan Malezya'da Şekil 2.9. incelendiğinde tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasında dalgalanmalar gösterdiği fakat tasarruf oranlarının diğer ülkelere göre oldukça yüksek olduğu (%30 ve üzeri) görülmektedir (Kaderli vd, 2016: 112).

2.2.2.13. Rusya

Dünya Bankası tarafından 2008 yılında Rusya'nın 40 farklı bölgesinde finansal okuryazarlık üzerine yapılan araştırma sonuçlarına göre, Rusların finansal okuryazarlık düzeylerinin az olduğu, tüketici hakları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Katılımcıların yarısı finansal okuryazarlık düzeylerinin eksik olduğunu kabul ederken, %15'i hatalı finansal kararlar karşısında devletin kurtarıcı rolü oynaması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %75 'i ise gelecek planlaması yapmak amacıyla finansal eğitim alma isteğindedir. Araştırmaya katılan bireyler, özel sektör finansal kurumlarına güven duymadıklarını ifade etmişlerdir (Satoğlu, 2014: 97).

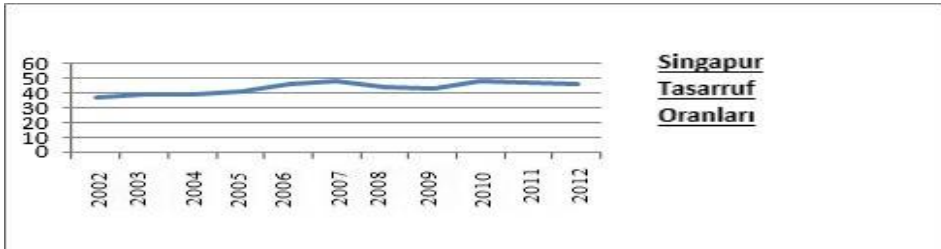
Kaynak: (Kaderli vd, 2016: 114).

Şekil 2.10. Rusya'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu

Finansal okuryazarlık seviyesi düşük olan ülkelerden biri olan Rusya, Tablo 2.1. de yer alan insani gelişmişlik değerleri ortalamasında da orta düzeyde yer alan bir ülkelerdendir. Şekil 2.10 incelendiğinde Rusya'da 2008 yılına kadar paralellik gösteren tasarruf oranında 2008 yılında bir düşüş yaşanmış ve 2008-2012 yılları arasında tekrar %30 seyirlerinde hareket etmiştir (Kaderli vd, 2016: 114).

2.2.2.14. Singapur

Singapur'da finansal okuryazarlık ile ilgili olarak yapılan bir araştırmada kişilerin finansla alakalı davranış ve bilgilerini değerlendirirken; Singapurluların çoğunluğunun bütçe yaptığı, , harcamalarını dikkatle yaptığı, tasarruf ettiği ve kredi kullandığı zaman sorumlu davrandığı ortaya çıkmıştır. Ancak bunları yaparken emeklilik ve gelecek planları konusunda bu denli yeterli bilgi birikiminin olmadığını, hayat sigortası gibi ürünler hakkında yetersiz bilgi sahibi olduğu anlaşılmıştır(Gökmen, 2012: 74).

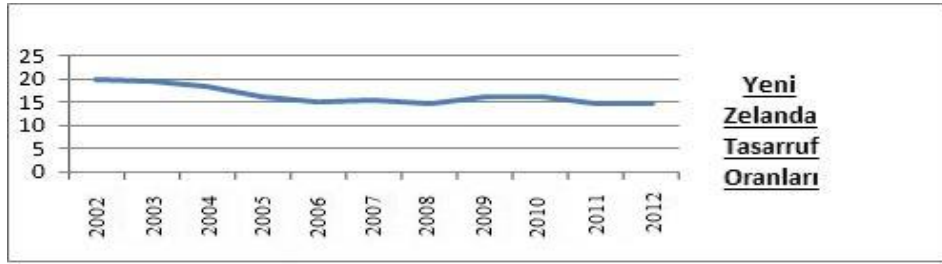
Kaynak: (Kaderli vd, 2016: 119).

Şekil 2.11. Singapur'un tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu

Finansal okuryazarlık seviyesi yüksek olan Singapur da bireylerin Tablo 2.1. de de görüldüğü üzere insani gelişmişlik düzeyi ortalamasının da yüksek olduğu görülmektedir. Şekil 2.11. incelendiğinde 2002-2012 yılları arasında Singapur da tasarruf oranlarında dalgalanmalar gösterse de artış yaşandığı ve bu ülkede tasarruf oranlarının artma çabası içerisinde olduğu ifade edilebilir (Kaderli vd, 2016: 119).

2.2.2.15. Yeni Zelanda

Finansal okuryazarlık seviyesi yüksek olan Yeni Zelanda da gelir seviyesi düşük olanların, yaşlıların ve gençlerin ve herhangi bir ev sahibi olmayanların finansal bilgi seviyelerinin düşük olduğu görülürken evli olanların, 40 yaş ve üzeri bireylerin ve yüksek gelire sahip bireylerin de finansal bilgi seviyenin yüksek olduğu ortaya çıkarılmıştır(Gökmen, 2012: 68).

Kaynak: (Kaderli vd, 2016:111).

Şekil 2.12. Yeni Zelanda'nın tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu

Yeni Zelanda hem finansal okuryazarlık seviyesinin yüksek olduğu hemde insani gelişmişlik değeri ortalamasının yüksek olduğu bir ülkeyken tasarruf oranlarının tam tersine aşağı yönlü bir hareket seyrettiğini Şekil 2.12. de görmek mümkündür (Kadeli vd, 2016:111).

Yapılan bir araştırmalarda Yeni Zelanda da katılımcıların %30'u hisse senedine yapılan yatırımların sabit getirdi yatırımlara göre daha fazla getiri sağlayacağını bilmekte, %20'si ise gayrimenkule yatırım yapıldığında riskin azalacağını zannetmektedir. Aynı ankette katılımcıların %80'i finansal hedefleri olduğunu ifade etmişlerdir (Satoğlu, 2014: 98).

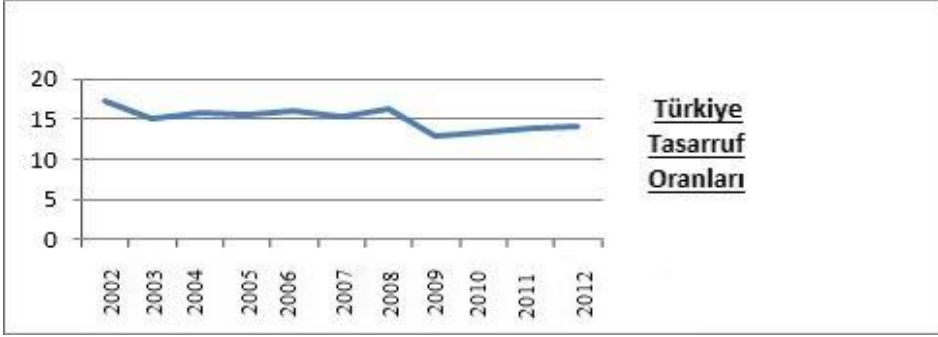
2.2.3. Türkiye’de Finansal Okuryazarlık İle İlgili Faaliyetler

Son yıllarda Türkiye’de finansal okuryazarlığın öneminin anlaşıldığı görülmektedir. Özellikle kişilerin bilinçsiz finansal kararlar alması, bu yanlış kararların kurumların ve ülke ekonomisini etkilemesi finansal okuryazarlık eğitimine ivme kazandırdığı görülmektedir. Türkiye’de finansal okuryazarlık çalışmaları özel kuruluşlar ve devlet kurumları tarafından yürütülmektedir. Devlet ve bağımsız kuruluşların yürüttüğü faaliyetlere izleyen kısımlarda detaylı bir şekilde yer verilmektedir.

Toplumlarda yaygınlık kazanan alışkanlıkları değiştirmek oldukça zorken Türk toplumunda yaygınlık kazanmış bir alışkanlığı değiştirmek ve yeni fikirlerin tartışılması sağlamak mümkündür. Finansal okuryazarlık seviyesi yükseldikçe, bu durum finansal piyasalarda ve ekonomide olumlu bir etki yapacak, bu sayede bireylerin gelir seviyesi yükselecek ve daha fazla tasarruf yapılmasını sağlayacaklardır. Finansal okuryazarlık seviyesi yükseldikçe Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) gibi yasal otoriteler ile yargının iş yükü azalacak ve finansal suçlarda azalış olacak bu sayede ortaya çıkan verimlilik de diğer alanlara yansıtılabilecektir (Sancak,2013: 44).

Yetişkinlerin finansal okuryazarlık düzeyine ilişkin güvenilir istatistik ve bilgi eksikliği Türkiye’de hissedilen en önemli hususlardan birisidir. Ayrıca, çocuklar ve gençler arasında yapılmış herhangi bir araştırma yoktur. Gençlerin ve yetişkinlerin finansal konuların hangisinde eksik bilgiye sahip olduğu ortaya konulursa, ona yönelik olarak bir finansal eğitim programı verilerek verimlilik arttırılacaktır(Altıntaş, 2008: 160).

Makro ekonomik istikrarın sık sık bozulması ve finans piyasalarının sistematik altyapısının oluşturulmasının gecikmesi gibi konular finansal eğitim konusuna yeterince önem verilmemesinin temelinde yatan sebeplerdendir. Ayrıca ekonomik ve siyasi gelişmelerde yaşanan gelişmeler özel ve kamu kuruluşlarının, önem vermesi gereken finansal eğitim konusunun ikinci plana atılmasına sebep olmaktadır (Altıntaş, 2008: 160).

Kaynak: (Kaderli vd, 2016: 106).

Şekil 2.13. Türkiye'nin tasarruf oranlarının 2002-2012 yılları arasındaki durumu

Şekil 2.13. incelendiğinde Türkiye'de tasarruf oranlarının oldukça düşük olduğu ve tasarruf düzeyinin 2002-2012 yılları arasında aşağı yönlü bir hareket seyrettiğini söylemek mümkündür. Özellikle ülkemizde Tablo 1.7. de ifade edildiği üzere finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olması ve Tablo 2.1. de insani gelişmişlik düzeyi ortalamasının düşük olması, tasarruf oranlarının da yıllar itibarıyla düşüş yaşamasına etkiye bulunmuştur.

2001 krizi sonrası alınan ekonomik tedbirlerle mali sistemimizin güçlenmesi, politik istikrarın sağlanması, enflasyonun ve faiz oranlarının düşmesi, sermaye piyasamızın gelişmesi, döviz kurlarında hareketliliğin azalması ve ekonomik büyümede istikrarın sağlanması nedeniyle günümüz şartlarına uyum sağlanması amacıyla Finansal Eğitim Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı çerçevesinde Sermaye Piyasası Kurulu'nun öncülüğünü yaptığı, Borsa İstanbul (BIST) ve Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği (TSPAKB) nin de aktif rol üstlendikleri Yatırımcı Eğitimi Seferberliği ile bu konuda birikim sahiplerini bilinçlendirmek için bir dizi çalışmalar başlatılmıştır (Satoğlu, 2014: 55).

2.2.3.1. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan çalışmalar

Ülkemizde gençlerin daha bilinçli hale gelmesi için lise döneminde başlayacak bir eğitim süreci oldukça önemlidir. Bu süreç mevcut yatırımcılar için bir eğitim ve bilinçlenme programı uzun vadeli olmasıyla öne çıkmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, bu amaçla çeşitli finansal eğitim programları düzenlemektedir.

Mevcut finansal durumlarını güçlendirme kapasitesine sahip bireyler

yetiştirilebilmesi ve finansal okuryazarlık seviyesinin artırılması için finansal eğitimin zorunlu bir ders olarak verilmesi oldukça önemlidir. Bu doğrultuda ilköğretimden itibaren bireylere yatırım ve tasarruf bilincinin aşılması için eğitimlerin verilmesi, bu eğitimlerin çeşitli metaryellerle desteklenmesi ve eğitim verecek bireylerin de yetiştirilmesi için kaynakların sunulması amaçlanmaktadır. Bu sebeple kurumların, özel sektör kuruluşlarının ve piyasadaki düzenleyici otoritelerin Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte planlı ve koordineli bir şekilde hareket etmeleri büyük önem arz etmektedir (Taşçı,2011:95-98).

2.2.3.2. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yapılan çalışmalar

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı finansal okuryazarlık konusunda birey ve ailelere yönelik pratik ve yararlı bilgiler sunmak amacıyla çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 2009 yılında hazırlanan Aile Eğitim Programı, aile yaşamı için temel sayılan eğitim-iletişim, hukuk, iktisat, medya ve sağlık alanlarında hazırlanan modüllerden oluşmaktadır. Programın iktisat alanı modülünde yer alan finansal okuryazarlık modülü ile ailelerin değişik dönem ve düzeydeki ihtiyaçlarını belirlemelerini, harcamalarını denetim altına almalarını, ihtiyaçlarına yönelik finansal ürün ve araçları fark etmelerini, aşırı borçlanma ve finansal dışlanma gibi potansiyel sorunları fark etmelerini ve bu sorunlara karşı önlem almalarını, olası ekonomik darboğaz ya da kriz durumlarına hazırlıksız yakalanmamalarını desteklemek hedeflenmektedir (Güler, 2015: 55-56).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bireylere ve ailelere yönelik pratik ve yararlı bilgiler verilebilmesi için “Finansal Okuryazarlık“ kitabı çıkartmıştır. Adı geçen kitapta, hazırlanan Aile Eğitim Programı kapsamında “Eğitim ailede başlar” ilkesinden hareketle, günümüz gereklerine uygun olarak ailelerin refah düzeylerini arttırmayı hedeflemektedir (Şarlak, 2011).

2.2.3.3. Sermaye Piyasası Kurulu’nun çalışmaları

Sermaye Piyasası Kurulunun Kurumsal İletişim Dairesi’nce sermaye piyasasında fon arzının sağlanabilmesi amacıyla toplumda bir sermaye piyasası kültürünün oluşması, bireylerle kurumların birikimlerini sermaye piyasalarına daha fazla yönlendirmesi amacıyla, sermaye piyasalarında farkındalığın ve güvenin artırılması başka bir ifadeyle finansal okuryazarlığın yükseltilmesine

dönük faaliyetler yürütülmektedir (SPK, 2013: 102).

5 Mart 2012 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, Türkiye Sermaye Piyasası Birliği, Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası A.Ş., Takas ve Saklama Bankası A.Ş., Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş., İstanbul Altın Borsası, Türkiye Kurumsal Yatırımcı Yöneticileri Derneği ve Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu A.Ş'nin (Eğitim Merkezi) taraf olduğu “Sermaye Piyasası Kuruluşları Yatırımcı Seferberliği İşbirliği Protokolü” imzalanmıştır. “Sermaye Piyasası Kuruluşları Yatırımcı Seferberliği İşbirliği Protokolü” ile Türkiye’deki finansal okuryazarlık düzeyinin yanı sıra, sermaye piyasası farkındalığını artırmaya yönelik eğitim ve tanıtım faaliyetlerinde bulunmak, sermayepiyasasının yurtiçi ve yurtdışında tanıtımını yapmak ve bu doğrultuda İstanbul'un uluslararası finans merkezi olması hedefine katkı sağlayacak ortak bir yaklaşım amaçlanmaktadır (Güler, 2015: 52).

Bu protokolde amaçlanan faaliyetler şunlardır (Güler, 2015: 52-53):

- Yatırımcılara yönelik eğitim ve tanıtım faaliyetlerinin SPK'nın koordinasyonunda artarak devam etmesine ve bu faaliyetlerin organizasyonunun ortaklaşa gerçekleştirilmesi,
- Finansal eğitim ve tanıtım çalışmaları kapsamında, ilgili kurum, kuruluş ve tarafların her türlü bilgi ve belgeye kolayca ulaşabilmesini sağlamak amacıyla, kendi faaliyet alanlarına giren konularda birlikte belirlenecek ortak bir şablon altında dokümanlar hazırlanması,
- Söz konusu eğitim/seminerlere ek olarak çeşitli dernek, oda, birlik ve diğer kurum ve kuruluşlar ile bilgilendirme amaçlı birebir görüşmeler yapılması,
- Protokol taraflarının üyelerinin, üyelerinin çalışanlarının ve kendi çalışanlarının finansal eğitim ile ilgili çalışmaları takip etmeleri, ulusal ve uluslararası düzenlemeler hakkında bilgi sahibi olmaları amacıyla yazılı ve görsel dokümanlar temin edilerek, eğitim ve çalıştaylar düzenlenmesi,
- SPK tarafından yatırımcıların temel bilgilere kolayca ulaşabilmesi için hazırlanan www.yatirimyapiyorum.gov.tr internet sitesinin tüm çalışmalarda ortak iletişim platformu olarak kullanılması. “Yatırımcıların Yeni Buluşma Noktası” sloganıyla yola çıkan “Yatırım Yapıyorum” isimli

yatırımcı web sitesi 19 Ocak 2011 tarihinde mevcut ve potansiyel tüm yatırımcıların kullanımına açılmıştır. Burada amaç, insanları bilgilendirmek ve soru sorma ortamına sunmak olarak belirlenmiştir. “Yatırım Yapıyorum” isimli Facebook sayfası da 17 Şubat 2011 tarihinde açılmıştır. Bu sayfa ile mevcut ve potansiyel yatırımcılara ulaşmak, sermaye piyasaları hakkında bilgilendirmelerde bulunmak ve bu sayede finansal farkındalık oluşturmak hedeflenmiştir.

Tasarruf sahiplerini bilinçlendirmek amacıyla Sermaye Piyasası Kurulu web sitesinde çeşitli kitapçıklar yayınlamaktadır. Kurulun yayınladığı kitapçıklarda yatırım yaparken dikkat edilmesi gereken noktalar, yatırım fonları, , sermaye piyasası araçları, menkul kıymet yatırım ortaklıkları, girişim sermayesi yatırım ortaklıkları, gayrimenkul yatırım ortaklıkları, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri, bireysel emeklilik sistemi, halka arz ve FOREX - kaldıraçlı alım satım işlemleri, sermaye piyasası araçlarında kaydileştirme gibi konular ile ilgili bilgiler yer almaktadır (Güler, 2015: 52-53).

Türk halkının yatırım alışkanlıklarını gözlemlediğimizde, geçen yıllara oranla geleneksel yatırım araçlarına yönelme konusunda çok büyük bir değişimin yaşanmadığı görülmektedir. Türk halkının büyük bir kısmının en gözde yatırım aracı olarak emlak, altın ve döviz ön plana çıkmaktadır. Türk halkının bu yatırım araçlarına yönelmesinin en temel nedeni de bu yatırımların uzun dönemde değerini korumasından kaynaklanmaktadır (Bahçuvan, 2011: 33-34).

Son olarak, 2014 yılının Şubat ayında SPK ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında bir işbirliği protokolü imzalanarak finansal eğitimin yaygınlaştırılması ve finansal farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmaların yapılması kararlaştırılmıştır. Bu protokol kapsamında, -18 yaş gruplarındaki çocuk ve gençler ile öğretmenlerin finansal okuryazarlık temel zorunlu eğitimlerini almakta olan 6-18 yaş gruplarındaki çocuk ve gençler ile öğretmenlerin finansal konulardaki temel bilgilerinin geliştirilmesine ve uygulanmasına imkan sağlayacak eğitim araçları ile öğrenci ve öğretmenlerin ilgisini çekmeye yönelik yarışma, oyun ve benzeri uygulamaların geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

2.2.3.4. Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER)

Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER) 2012 yılının Kasım ayında kurulan bir sivil toplum kuruluşudur. Türkiye'nin finansal okuryazarlık konusunda kurulan ilk sivil toplum kuruluşudur. Türkiye de finansal okuryazarlık konusunda bir eko-sistem oluşturmak derneğin başlıca amacıdır. Diğer sivil toplum kuruluşları, özel sekt2r ve devlet ile işbirliği içinde 2lke genelinde finansal okuryazarlık ve finansal erişim farkındalıklarını ve olanaklarını oluşturabilmek için; araştırma, bilinçlendirme, politikalar 2retilmesi ve uygulamalarda destek sağlayabilmektir. Foder'in hedefleri şunlardır (G2ler, 2015: 59):

- Bankacılık dışı n2fusta %10'luk bir artışa katkıda bulunmak,
- Hem bankacılık sisteminin yaygın olarak kullanılmasına, hem de tasarruf oranlarının artırılmasına katkıda bulunmak,
- Finansal okur yazarlığın eğitim m2fredatına dahil edilmesini sağlamak,
- Finansal sisteme dahil olmak ve finansal yatırımlar ile tasarruf konularında kadınların bilinlendirilmelerine yardımcı olmak.

T2rkiye'de ilk kez kadınlara y2nelik finansal okuryazarlığın 2nemine dikkat çeken Foder; İSMEK (İstanbul B2t2kşehir Belediyesi Hayat Boyu 2ęrenme Merkezi), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Para Durumu ve Doğuş Grubu ile ortak y2r2t2len "İstanbul Finans Merkezi Yolunda 20 bin Kadın" projesi kapsamında yer almıştır. (G2ler, 2015 :60):

2.2.3.5. Merkez Bankası ve finansal eğitim faaliyetleri

Teknolojik gelişmeler, finansal liberalizasyon ve k2reselleşmeye bağlı olarak yaşanan finansal krizler nedeniyle, finansal istikrarın sağlanması doğrultusunda finansal eğitim konusu d2nyada ki birçok merkez bankasının politika g2ndeminin ilk sıralarında yerini almıştır (2zg2ler, 2013: 70).

Finansal eğitim kavramının vazgeçilmez parçalarından biridir Merkez Bankaları. 2rneklere bakıldığında, kurumsal olarak sahip oldukları tecr2be, bilgi birikimi, g2venirlik ya da finansal eğitim kavramının finansal istikrar ile yakın ilişkisinden dolayı çeşitli şekillerde ve değişik oranlarda da olsa, finansal eğitim olgusunun mutlaka içinde oldukları g2r2lmektedir (Işık, 2011: 95).

Merkez bankası Türkiye de finansal eğitim konusunda bir farkındalık yaratmak amacıyla Sermaye Piyasası Kurulu ile birlikte “Finansal Eğitim ve Finansal Farkındalık: Zorluklar, Fırsatlar ve Stratejiler” konulu uluslararası bir konferans düzenlenmiştir. Kongrede finansal istikrar ve finansal eğitim ilişkisi, finansal eğitim konusunda uluslararası platformda yapılan çalışmalar, finansal eğitim konusunda küresel finansal krizin yarattığı ivmelenme, karşılaşılan zorluklar, çeşitli ülkelerin tecrübeleri, bunlara yönelik oluşturulan çözüm önerileri ve elde edilen sonuçlar tartışılmıştır. Ayrıca Türkiye’de finansal eğitim konusunda yapılan çalışmalar ile finansal eğitimde kurumlar arasındaki işbirliğinin önemi, finansal eğitim konusunda bir ulusal strateji oluşturmanın ve finansal okuryazarlık seviyesinin ölçülmesi ve değerlendirilmesinin önemi ve toplumun farklı kesimlerine yönelik finansal eğitim programları konuları da tartışılmıştır (TCMB, 2015)

2011 yılının Mart ayında “Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim” kitapçığı yayınlayan Merkez Bankası, kitapçığın dağıtımını da Türkiye de gerçekleştirmiştir. (Güler, 2015: 51).

2.2.3.6. Borsa İstanbul (BIST) ve finansal eğitim faaliyetleri

Finans alanında insan kaynakları oluşturmaya çalışan ve oluşturulan bu insan kaynaklarının etkinliğini ve verimliliğini arttırmak için çalışmalar yürüten Borsa İstanbul; borçlanma araçları piyasası üye temsilci eğitimi, aracı kuruluş çalışanlarına yönelik olarak pay piyasası üye temsilci eğitimi, payları borsada işlem gören şirketlerin çalışanlarına yönelik eğitim programları düzenlemektedir (Özgüler, 2013: 74).

Borsa İstanbul’un Yatırımcı Bilgilendirme Hizmetleri Kurumsal İletişim Müdürlüğü bünyesindeki Yatırımcı Danışma Merkezi 2012 yılında; yazılı, sözlü, faks, e-posta, telefon vasıtasıyla yapılan yatırımcı başvurularının tek merkezde toplanması neticesinde, yatırımcılara hak ve sorumluluklarının, borsa düzenleme ve uygulamalarının, veri ve bilgilerinin tek merkezden etkin bir şekilde aktarılması amacıyla hizmet vermiştir (Güler, 2015: 53).

Gençlerin iş hayatına atılmadan önce vizyon kazanmaları adına Borsa İstanbul tarafından üniversite öğrencilerine her biri iki hafta süren finansal eğitim verilmektedir. Bu sayede gençlere Borsa İstanbul piyasasının nasıl işlediği ve Türk

sermaye piyasası hakkında detaylı bilgiler verilmektedir.

2.2.3.7. Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği ve finansal eğitim faaliyetleri

Birlik tarafından finansal eğitim alanında 5 Kasım 2013 yılında küresel uygulamalar ve stratejilerin ele alındığı “Finansal Eğitimde En İyi Uygulamalar” konulu bir panel düzenlenmiştir. Ayrıca Birlik kurduğu Yatırımcı Eğitimi Platformu ile Türkiye’de finansal okuryazarlık alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve diğer ilgili kurumları bir araya getirmeyi, sürekliliği olan bir bilgi paylaşım alanı oluşturmayı, kurumların birbirlerinin yaptığı çalışmalarından haberdar olmalarını sağlamayı ve işbirliklerini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda 2013 yılında hem özel kuruluşların hem de sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin buluşturmak amacıyla çeşitli toplantılar düzenlenmiştir (TSPB, 2013: 20-21).

2.2.3.8. Türkiye Finansal Erişim, finansal eğitim, finansal tüketicinin korunması stratejisi ve eylem planı

Haziran 2014’de T.C. Başbakanlık Genelgesi olarak yayımlanan Finansal Eğitim Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı’nda bireylerin finansal sistemle ilişkisinde üç temel alan ön plana çıkmaktadır. Bunlar finansal ürün ve hizmetlere erişim, finansal eğitim ve finansal tüketicinin korunmasıdır. Finansal İstikrar Komitesi, bu üç konunun iç içe geçtiğini dikkate alarak, stratejiyi bütüncül bir yaklaşımla ele almış ve ülkemizin önceliklerini dikkate alarak Finansal Eğitim Eylem Planı ile Finansal Tüketicinin Korunması Eylem Planını hazırlamıştır. Strateji hazırlığı sırasında Kalkınma Planları, Orta Vadeli Program ve İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı dikkate alınmış, ülke çapında anketler yapılmış, ulusal ve uluslararası literatür taranmıştır. Strateji hazırlık sürecinde temel amaç ve hedeflerle uyumlu olarak G20 çerçevesinde belirlenen Yenilikçi Finansal Tabana Yayılma temel ilkeleri de dikkate alınmıştır. Strateji kapsamında (Güler, 2015: 56).

- Finansal ürün ve hizmetlerin tüm kesimlere yayılması,
- Finansal sistem dışında kalan kişilerin sisteme dâhil edilmesi,
- Mevcut ürün ve hizmetlerin kalitesinin ve kullanımının artırılması,

- Bilgi ve bilincin artırılması yoluyla finansal ürün ve hizmetlere erişim ile finansal ürün ve hizmetlerin kullanımının artırılması,
- Finansal tüketicinin korunmasına yönelik etkin tedbirlerin alınması hedeflenmektedir.

Stratejinin 2014-2017 yıllarını kapsayan Finansal Eğitim Eylem Planı çerçevesinde finansal eğitimin yaygınlaştırılması ile birlikte, yatırımcı tabanının genişlemesi, kısa vadede bireylerin ekonomik refahının artması, finansal piyasaların büyümesi, finansal sektöre nitelikli işgücü sağlanması ve finansal piyasaların daha etkin çalışması beklenmektedir. Bu sayede orta ve uzun vadede de toplumsal huzurun artması ve ülke ekonomisinin daha istikrarlı olmasını sağlanacaktır (SPK, 2014: 8-9).

2.2.3.9. İstanbul Finans Merkezi projesi ve finansal eğitim

İstanbul Finans Merkezi Projesi hükümet tarafından 2010-2012 yılları arasında geliştirilen ve İstanbul’u bölgesel ve küresel anlamda uluslararası bir finans merkezi yapmayı hedefleyen bir projedir. Bu bağlamda “İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı” hazırlanmış bu sayede İstanbul’un finans merkezi olması yönünde büyük bir planlama gerçekleşmiştir. Hazırlanan “İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planında “ finansal alanda insan kaynaklarının oluşturulması, ilköğretim düzeyinde temel finans derslerinin müfredata eklenmesi, mesleki donanımlar konularında sorumlu kurumların belirlenerek yapılacak faaliyetlerin planlanması, eğitim politikaları gibi ayrıntıların olduğu görülmektedir. (Güler, 2015: 58).

2.2.3.10. Özel bankalar tarafından yürütülen finansal eğitim faaliyetleri

Türkiye de yukarıda sayılan kurum ve kuruluşlar dışında TEB (“TEB Aile Akademisi” projesi adıyla aile bireylerine verilen bir eğitim) , İş Bankası ve İNG Bank (“Turuncu Damla” adlı proje ile bireylere sunulan ücretsiz finansal eğitim programı) gibi birkaç bankada finansal eğitim programları ve seminerler düzenlemektedir. Ayrıca bunların dışında sayıları birkaç adetten oluşan internet sitelerinde de finansal eğitim verilmekte ve bireylerin bu hizmetten ücretsiz yararlanmaları sağlanmaktadır.

3. AYDIN İLİNDE SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLERİN FİNANSAL OKURAZARLIK DÜZEYİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde Aydın ilinde Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlik mesleği ile ilgilenen bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin ortaya koymak amacıyla yürütülen; çalışmanın amacına, önemine, kapsamına, literatüre yapacağı katkılarına, hipotezlerine, varsayımlarına, kısıtlamalarına, yöntemine ve araştırma sonuçlarına ilişkin bulgulara yer verilecektir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışmamızın bu bölümünde günümüzde insanların finansal işlemlerinde vazgeçilmez bir rol üstlenen ve neredeyse bütün mali işlemlerde aktif olarak rol alan Aydındaki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin finansal okuryazarlık düzeyini ölçmek, araştırmanın amacını ifade etmek, araştırmanın önemine vurgu yapmak, kapsamına değinmek, literatüre yapacağı katkılarına, bu konudaki hipotezlerine varsayımlarına, yöntemine ve araştırma sonuçlarına ilişkin bulgulara yer verilecektir.

3.1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmacının Amacı, Aydın ilindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin finansal okuryazarlık düzeylerini ve eğitim, yaş ve cinsiyet durumuna göre hangi grubun finansal okuryazarlık düzeyinin daha yüksek olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Hipotez 1:

H₀: Finansal okuryazarlık ölçeğine katılan Aydın ilindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin finansal okuryazarlık düzeyleri bakımından cinsiyet durumuna göre anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Finansal okuryazarlık ölçeğine katılan Aydın ilindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin finansal okuryazarlık düzeyleri bakımından cinsiyet durumuna göre anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 2:

H₀: Finansal okuryazarlık ölçeğine katılan Aydın ilindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin yaş gruplarına göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Finansal okuryazarlık ölçeğine katılan Aydın ilindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin yaş gruplarına göre finansal okuryazarlık düzeylerinin en az biri farklıdır.

Hipotez 3:

H₀: Finansal okuryazarlık ölçeğine katılan Aydın ilindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin yaş gruplarına göre finansal okuryazarlık düzeyleri göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Finansal okuryazarlık ölçeğine katılan Aydın ilindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin eğitim düzeylerine göre finansal okuryazarlık düzeylerinin en az biri farklıdır.

3.1.2. Araştırmanın Önemi ve Kapsamı

Günümüzde neredeyse tüm bireyler ve şirketler muhasebe kavramıyla doğrudan etkileşim halindedirler. Bireylerin ve şirketlerin mali verilerini oluşturmak ve bunları gizlilik politikası altında saklamak görevini de Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler üstlenmiştir. Bireylerin günlük, aylık ve yıllık tüm mali verilerini takip eden ve bunların beyannamelerini gönderen Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerde, finansal okuryazar olmaları büyük bir önem arz etmektedir. İşletmelerin ve şirketlerin piyasada tutunabilmesi ve büyüebilmesinin en önemli araçlarından biri de, işinde uzmanlaşmış bir Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin varlığıdır. Günümüzde tüm işletmeler ve Şirketler KDV, gelir geçici vergi, Muhtasar beyanname, yıllık gelir vergisi gibi birçok beyannamelerini sadece Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin yetki ve imzası ile gönderilebilmektedir. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin mükelleflerinin karlılık düzeylerini artırmak, yatırım konusunda danışmanlık yapma, şirketlerin gereksiz harcamalar yapmasını engelleyip tasarruf yapabilmesini sağlama gibi bir çok konuda danışmanlık yapabilmeleri için önce kendilerinin bu konulara hakim olması şarttır. Bu sebeple araştırmanın evrimi Aydın ilindeki Serbest Muhasebeci Mali

Müşavirler oluşturmaktadır. Özellikle ülkemizde finansal okuryazarlık üzerine yapılan çalışmaların yok denecek kadar az olması, çalışmanın hem Aydın ili açısından hem de ülkemiz açısından son derece önemli bir hal alması beklenmektedir.

3.2. Araştırmanın Varsayımları

Yapılan Araştırmada:

- Örneklem grubunda Aydın ilinde yalnızca bürosu bulunan SMMM (Serbest Muhasebeci Mali Müşavir) üzerine anket çalışması uygulanmıştır. (Bürosu bulunmayan veya şirket bünyesinde SMMM'lik yapan bireylere anket uygulanmamıştır.)
- Örneklem grubunda yer alan Aydın ilindeki SMMM'in ölçeğe verdiği cevapların doğru olduğu varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılan Aydın ilindeki SMMM'in ankete gönüllülük esasına göre cevapladıkları varsayılmıştır.

3.3. Araştırmanın Kısıtları

- Araştırma maliyet, zaman ve kontrol kısıtları sebebiyle sadece Nisan/2016 ve Ekim/2016 tarihleri arasında Aydın il ve seçilmiş ilçelerinde yapılmıştır.
- Araştırmaya başlanmadan önce Aydın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'ndan gerekli izinler alınmıştır.

3.4. Araştırmanın Yönetimi

Araştırma Aydın ili ve seçilmiş belirli ilçelerinde büro sahibi Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler üzerinde yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak ölçek formu kullanılmış olup bu konuya ilişkin ayrıntılı bilgi aşağıda yer almaktadır.

3.4.1. Evren ve Örneklem

Araştırma evreni, Nisan/2016 – Ekim/2016 tarihleri arasında Aydın ili ve ilçesinde faaliyet gösteren 175 adet Serbest Muhasebeci Mali Müşavirden

oluşmaktadır. Örnekleme oluşturan SMMM ile birebir görüşme yapılmış ve anketlerde bu görüşme esnasında uygulanmıştır.

3.4.2 Veri Toplama Araçları

Araştırmada SMMM'in finansal okuryazarlık düzeylerinin ölçülmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen demografik özelliklerin belirlenmesi amacıyla 3 adet ve finansal okuryazarlığı ölçmek amacıyla da 35 adet soru sorulmuştur. Oluşturulan 35 adet sorunun 29'u likert tipi ölçme yönteminden oluşmaktadır. Bu araştırmada kullanılan ölçek, "1 Kesinlikle Katılmıyorum", "2 Katılmıyorum", "3 Kararsızım", "4 Katılıyorum", "5 Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde 5'li likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir.

Aydın ili ve ilçelerindeki SMMM'lerin finansal okuryazarlık düzeyini ortaya koyabilmek için hazırlanan anket çalışması aşamasında literatür çalışmalarındaki anket soruları da çalışmaya ışık tutmuştur. Ancak anket sorularının birçoğu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Anket soruları oluşturulurken, anket hazırlama konusunda uzmanlaşmış bireylerden akademik camiadan konuyla alakalı öğretim üyelerinden ve 2 adet SMMM'in yardım ve tavsiyeleri dikkate alınmıştır.

3.4.3 Verilerin Analizi

Söz konusu örnekleme elde edilen veriler SPSS 22. HBM paket programına aktarılarak istatistiksel analize tabi tutulmuştur. Araştırma için elde edilen verilerin analizi aşamasında;

- Finansal okuryazarlık ölçeğine katılan bireylerin demografik özelliklerini incelemek için frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır.
- Finansal okuryazarlık ölçeğinin yeterlilik çalışması için Cronbach's Alpha değerine bakılmış ve ölçeğin güvenilirliği incelenmiştir.
- Ölçek toplam puan bazında finansal okuryazarlık düzeylerine ilişkin cinsiyet değişkeni açısından iki önemli farkın önemlilik testi olan T testi kullanılmıştır.
- Ölçek toplam puan bazında finansal okuryazarlık düzeylerine ilişkin eğitim düzeyi yaş grupları değişkenleri açısından tek yönlü varyans analizi kullanılmış ve Anova testi kullanılmıştır.

- Gruplar arası varyansın eşit çıkmaması halinde kullanılacak post – hoc istatistikleri değişiklik göstereceğinden böyle bir durumda kullanılması gereken istatistikler; Games – Howell, Tamhane’s T2, Tamhane’s T3 ve Tukey HSD şeklinde olacağı için, çalışmada yapılan anova analizi sonucunda varyansların eşit olmaması durumunda post – hoc istatistiklerinden Tukey HSD varyansların eşit olması durumunda ise scheffe istatistiği kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2015:52)
- Verilerin analizinde anlamlılık düzeyi 0,5 olarak alınmıştır.

3.5. Araştırmada Elde Edilen Bulgular ve Bu Bulguların Yorumlanması

3.5.1. Katılımcılara İlişkin Genel Bulgular

Frekans Tabloları

Tablo 3.1. Araştırmaya katılanların cinsiyetlerine ilişkin frekans ve yüzde tablosu

		Cinsiyet			
		Frequency	Yüzde(%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Valid	Erkek	110	62,9	62,9	62,9
	Kadın	65	37,1	37,1	100,0
	Total	175	100,0	100,0	

Tablo 3.1. de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 175 kişiden 110’u (%62,9 u) erkek, 65’i (%37,1 i) ise kadındır.

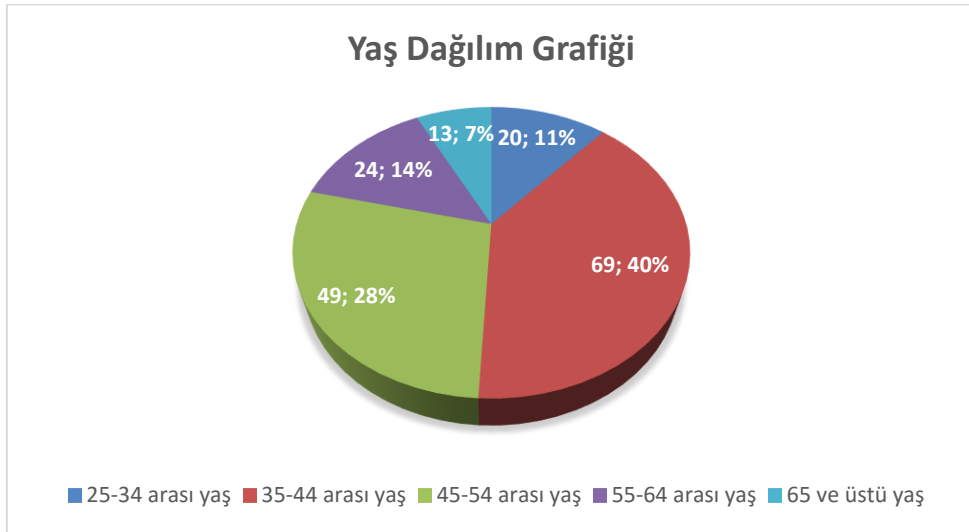

Şekil 3.1. Araştırmaya katılanların cinsiyetlerine ilişkin frekans ve yüzde tablosu

Tablo 3.2. Araştırmaya katılanların yaş durumuna ilişkin frekans ve yüzde tablosu

		Yaş			
		Frekans	Yüzde(%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Valid	25-34 arası yaş	20	11,4	11,4	11,4
	35-44 arası yaş	69	39,4	39,4	50,9
	45-54 arası yaş	49	28,0	28,0	78,9
	55-64 arası yaş	24	13,7	13,7	92,6
	65 ve üstü yaş	13	7,4	7,4	100,0
Total		175	100,0	100,0	

Tablo 3.2. de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 175 kişiden 20'si (%11,4 ü) 25-34 arası yaştan, 69'u (%39,4 ü) 35-44 arası yaştan, 49'u (%28 i) 45-54 arası yaştan, 24'ü (%13,7 si) 55-64 arası yaştan ve 13'ü (%7,4 ü) de 65 ve üstü yaştandır.

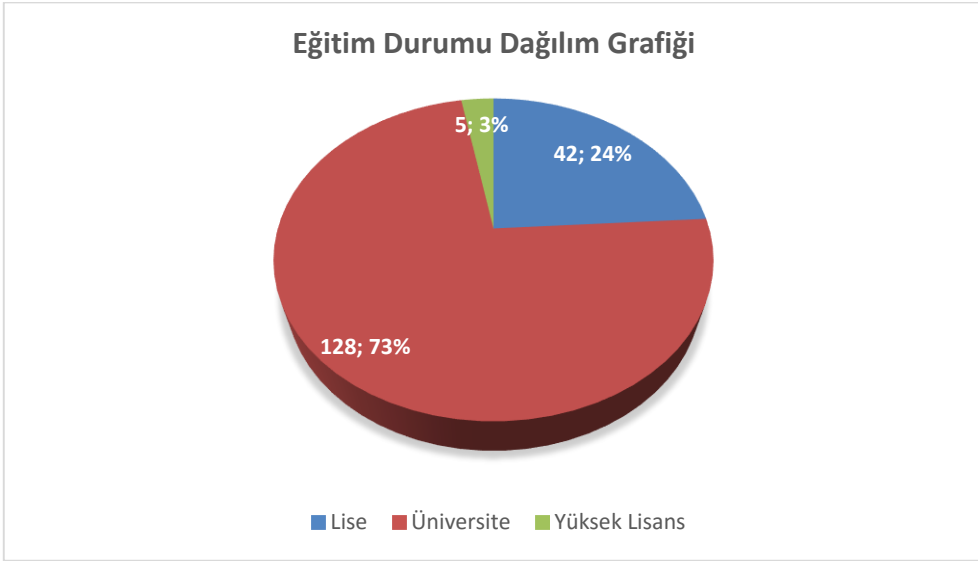

Şekil 3.2. Araştırmaya katılanların yaş durumuna ilişkin frekans ve yüzde tablosu

Tablo 3.3. Araştırmaya katılanların eğitim durumuna ilişkin frekans ve yüzde tablosu

		Eğitim Durumu			
		Frekans (Sıklık)	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Valid	Lise	42	24,0	24,0	24,0
	Üniversite	128	73,1	73,1	97,1
	YL	5	2,9	2,9	100,0
	Total	175	100,0	100,0	

Tablo 3.3. de görülmektedir ki Araştırmaya katılan 175 kişiden 42'si (%24 ü) lise, 128'i (%73,1 i) üniversite ve 5'i (%2,9 u) de yüksek lisans mezunudur.

Şekil 3.3. Araştırmaya katılanların eğitim durumuna ilişkin frekans ve yüzde tablosu

3.5.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Güvenilirlik Analizi

Güvenilirlik Analizi

Tablo 3.4. Ölçeğin tamamı için Cronbach's Alpha katsayısı

Geçerlilik İstatistiği	
Cronbach's Alpha	N of Items
,749	35

Tablo 3.4. de 35 sorudan oluşan ölçek için yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach's Alpha katsayısı 0,749 olarak elde edildiği gösterilmiştir. Bu değer ölçeğin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

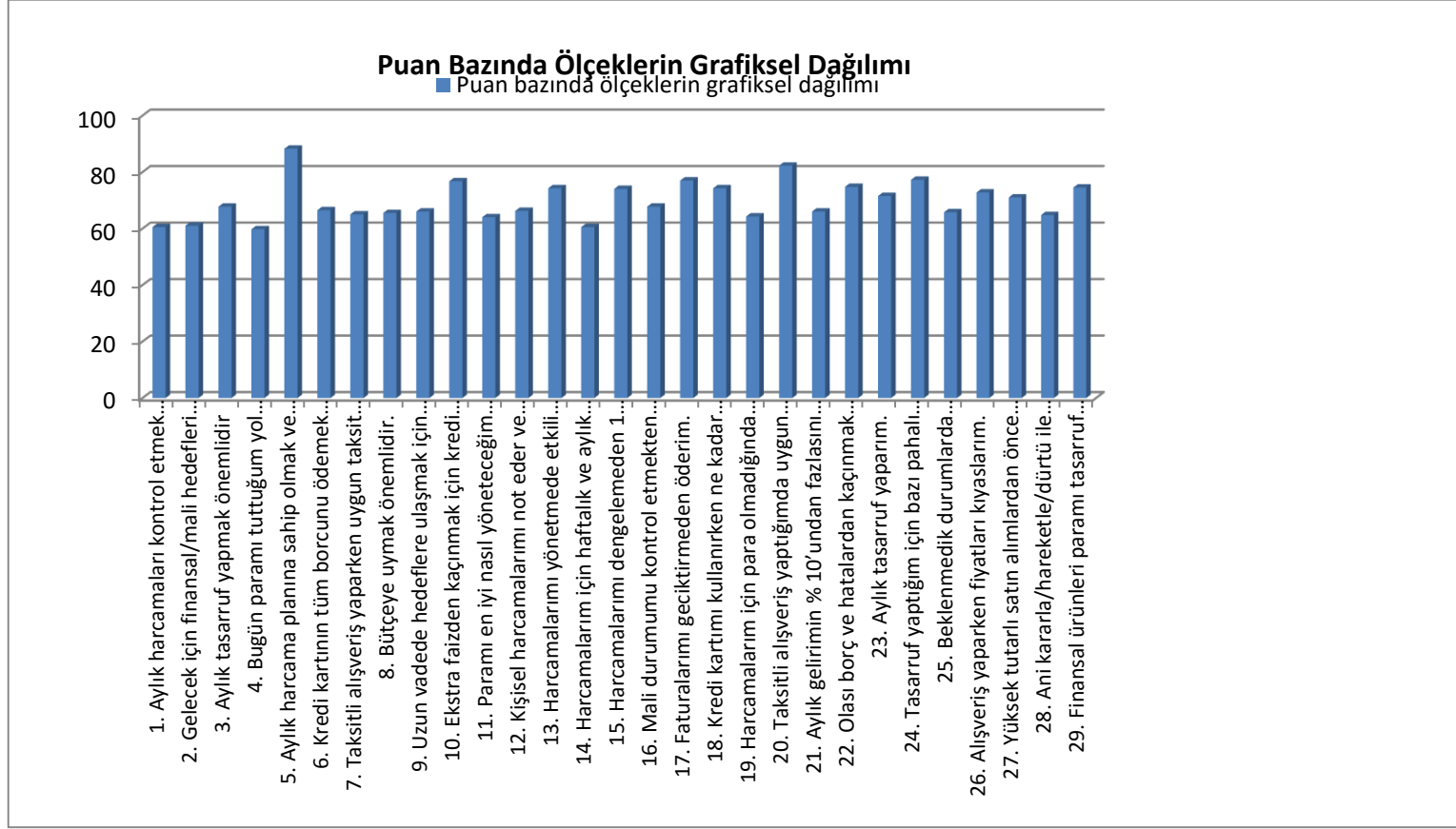
3.5.3. Araştırmada Kullanılan Ölçekteki Sorulardan Elde Edilen Puanların Betimlenmesi Puan Bazında Ölçekler

Tablo 3.5. Araştırmada kullanılan ölçekteki sorulardan elde edilen puanların betimlenmesi

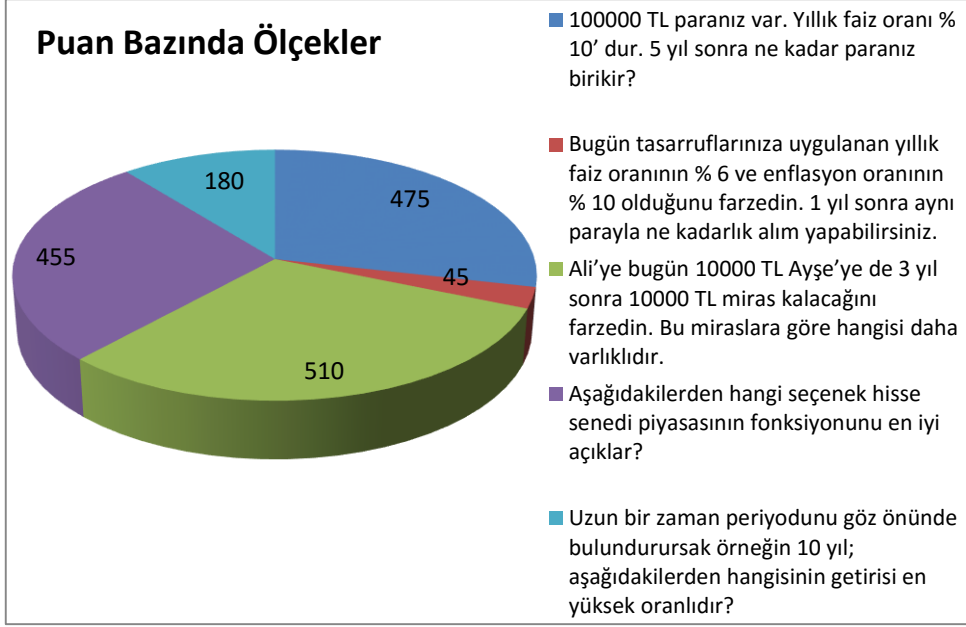
35 Sorudan Elde Edilen Puanların Betimlenmesi				
	N	Top. Puan	Ort. Puan	Std. Sap.
1. Aylık harcamaları kontrol etmek önemlidir.	175	60,50	,3457	,35525
2. Gelecek için finansal/mali hedefleri belirlemek önemlidir	175	61,00	,3486	,35949
3. Aylık tasarruf yapmak önemlidir	175	67,75	,3871	,36324
4. Bugün paramı tuttuğum yol geleceğimi etkileyecektir.	175	59,75	,3414	,35588
5. Aylık harcama planına sahip olmak ve buna uymak önemlidir.	175	88,25	,5043	,32878
6. Kredi kartının tüm borcunu ödemek önemlidir	175	66,50	,3800	,33460
7. Taksitli alışveriş yaparken uygun taksit seçeneklerini karşılaştırmak önemlidir.	175	65,00	,3714	,36638
8. Bütçeye uymak önemlidir.	175	65,50	,3743	,36345
9. Uzun vadede hedeflere ulaşmak için düzenli yatırım yapmak önemlidir.	175	66,00	,3771	,34830
10. Ekstra faizden kaçınmak için kredi kartlarımı tam zamanında öderim.	175	76,75	,4386	,32631
11. Paramı en iyi nasıl yöneteceğim konusunda endişe duyarım.	175	64,00	,3657	,31686
12. Kişisel harcamalarımı not eder ve kontrol ederim.	175	66,25	,3786	,30188
13. Harcamalarımı yönetmede etkili olmak için uzun vadeli finansal hedefler koyarım.	175	74,25	,4243	,32105
14. Harcamalarım için haftalık ve aylık planlara uyarım.	175	60,50	,3457	,30404
15. Harcamalarımı dengelemeden 1 aydan fazla yol alırım	175	74,00	,4229	,28701
16. Mali durumumu kontrol etmekten memnun/tatmin olurum.	175	67,75	,3871	,30755
17. Faturalarımı geciktirmeden öderim.	175	77,00	,4400	,34110
18. Kredi kartımı kullanırken ne kadar harcayacağımı belirlerim.	175	74,25	,4243	,31767
19. Harcamalarım için para olmadığında kredi kartımı ya da ek hesabımı kullanırım.	175	64,25	,3671	,29089
20. Taksitli alışveriş yaptığımda uygun taksit seçeneklerimi kıyaslarım.	175	82,25	,4700	,28522
21. Aylık gelirimin %10'undan fazlasını kredi kartı ödemelerimde kullanırım.	175	66,00	,3771	,30190

Tablo 3.5. Araştırmada kullanılan ölçekteki sorulardan elde edilen puanların betimlenmesi (devamı)

35 Sorudan Elde Edilen Puanların Betimlenmesi				
	N	Top. Puan	Ort. Puan	Std. Sap.
22. Olası borç ve hatalardan kaçınmak için kredi kartımı ve faturalarımı kontrol ederim.	175	74,75	,4271	,29124
23. Aylık tasarruf yaparım.	175	71,50	,4086	,31860
24. Tasarruf yaptığım için bazı pahalı şeyleri alabilirim.	175	77,25	,4414	,27294
25. Beklenmedik durumlarda kullanabilmek için aylık gelirim üç katı mali kaynağım vardır.	175	65,75	,3757	,29346
26. Alışveriş yaparken fiyatları kıyaslarım.	175	72,75	,4157	,32668
27. Yüksek tutarlı satın alımlardan önce mali durumumu analiz ederim.	175	71,00	,4057	,34382
28. Ani kararlar/hareketle/dürtü ile alışveriş yaparım.	175	64,75	,3700	,28723
29. Finansal ürünleri paramı tasarruf etmek ve peşin alışveriş yapmak için satın alırım.	175	74,50	,4257	,28018
30.100000 TL paranız var. Yıllık faiz oranı %10' dur. 5 yıl sonra ne kadar paranız birikir?	175	475,00	2,7143	2,49795
31.Bugün tasarruflarınıza uygulanan yıllık faiz oranının %6 ve enflasyon oranının %10 olduğunu farzedin. 1 yıl sonra aynı parayla ne kadarlık alım yapabilirsiniz.	175	45,00	,2571	1,10752
32.Ali'ye bugün 10000 TL Ayşe'ye de 3 yıl sonra 10000 TL miras kalacağını farzedin. Bu miraslara göre hangisi daha varlıklıdır.	175	510,00	2,9143	2,47251
33.Aşağıdakilerden hangi seçenek hisse senedi piyasasının fonksiyonunu en iyi açıklar?	175	455,00	2,6000	2,50517
34.Uzun bir zaman periyodunu göz önünde bulundurursak örneğin 10 yıl; aşağıdakilerden hangisinin getirisi en yüksek oranlıdır?	175	180,00	1,0286	2,02691
35.Aşağıdaki durumlardan hangisi doğrudur?	175	260,00	1,4857	2,29156

Şekil 3.4. Araştırmada kullanılan ölçekteki sorulardan elde edilen puanların grafikselsel dağılımı

Şekil 3.5. Puan bazında ölçekler

3.5.4. Hipotezler ve Analizleri

H_{1a}: Ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{1b}: Ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar yaşa göre farklılık göstermektedir.

H_{1c}: Ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.

Hipotezleri test etmeden önce verilerin normallik varsayımını sağlayıp sağlamadığını belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov normallik testi yapılmıştır.

H₀: Veriler normal dağılımdan gelmiştir.

H₁: Veriler normal dağılımdan gelmemiştir.

Tablo 3.6. Ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar cinsiyete göre farklılık göstermektedir hipotezinin sınanması

Normallik Testleri							
	Cinsiyet	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Toplam Puan	Erkek	,084	110	,056	,987	110	,359
	Kadın	,076	65	,200*	,985	65	,613

Tablo 3.7. Ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanların yaş durumuna göre farklılık göstermektedir hipotezinin sınanması

Normallik Testleri							
	Yaş	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Toplam Puan	25-34 arası yaş	,172	20	,122	,928	20	,139
	35-44 arası yaş	,091	69	,200*	,979	69	,307
	45-54 arası yaş	,090	49	,200*	,979	49	,536
	55-64 arası yaş	,114	24	,200*	,974	24	,756
	65 ve üstü yaş	,138	13	,200*	,907	13	,166

Tablo 3.8. Ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanların eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir hipotezinin sınanması

Normallik Testleri							
	Eğitim Durumu	Kolmogorov-Smirnova			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Toplam Puan	Lise	,108	42	,200*	,973	42	,420
	Üniversite	,075	128	,075	,987	128	,254
	YL	,261	5	,200*	,857	5	,216

Yapılan Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonucunda tüm değişkenler bakımından (Cinsiyet, Yaş, Eğitim Durumu) elde edilen p-değerleri (Sig.) 0,05 den büyük olduğu için H_0 hipotezi reddedilemez. Verilerin normal dağılımdan geldiğine karar verilir. Veriler normal dağılımdan geldiği için hipotezlerin testinde parametrik yöntemler kullanılmıştır.

H₀: Ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

H₁: Ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar cinsiyete göre farklılık göstermektedir

3.5.4.1. Cinsiyet değişkeni açısından T-Testi

Tablo 3.9. Ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar cinsiyete göre farklılık göstermektedir hipotezine ilişkin T-Testi sonuçlar

Grup İstatistikleri								
	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata			
Toplam Puan	Erkek	110	23,1091	6,28240	,59900			
	Kadın	65	21,5808	6,59028	,81742			
Bağımsız Verilerin Testi								
		Varyans Eşitliği İçin Levene Testi		T Testi				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	MeanDifference	Std. ErrorDifference
Toplam Puan	Varyanslar Eşit ise	,062	,804	1,527	173	,129	1,52832	1,00095
	Varyanslar Eşit Değilse			1,508	129,298	,134	1,52832	1,01340

Yapılan t testi sonucunda elde edilen p değeri (Sig.) 0,05 den büyük olduğu için H_0 hipotezi reddedilemez. Yani ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

H_0 : Ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar yaşa göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar yaşa göre farklılık göstermektedir.

3.5.4.2. Yaş grubu değişkeni açısından Anova

Hipotezlerin test edilmesi amacıyla yaş grubu ikiden fazla olduğu için parametrik yöntemlerden ANOVA (varyans analizi) kullanılmıştır. Ancak öncelikle varyans analizinin en önemli varsayımlarından olan varyansların homojenliği varsayımının sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilmiştir.

Varyansların Homojenliği Testi

Toplam Puan

LeveneStatistic	df1	df2	Sig.
,842	4	170	,500

Elde edilen p-değeri (Sig.) 0,05 den büyük olduğu için varyansların homojenliği varsayımı sağlanmıştır. ANOVA kullanılabilir.

Tek Yönlü

Tablo 3.10. Yaş grupları açısından Anova testi sonuçları

Anova					
Toplam Puan					
	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar içi	27,435	4	6,859	,163	,047
Gruplar Arası	7149,702	170	42,057		
Total	7177,137	174			

Yapılan ANOVA testi sonucunda elde edilen p değeri (Sig.) 0,05 den küçük olduğu için H_0 hipotezi reddedilir. Yani ölçüm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar yaşa göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi yaş gruplarından kaynaklandığını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

3.5.4.3. Yaş değişkenine göre çoklu karşılaştırma

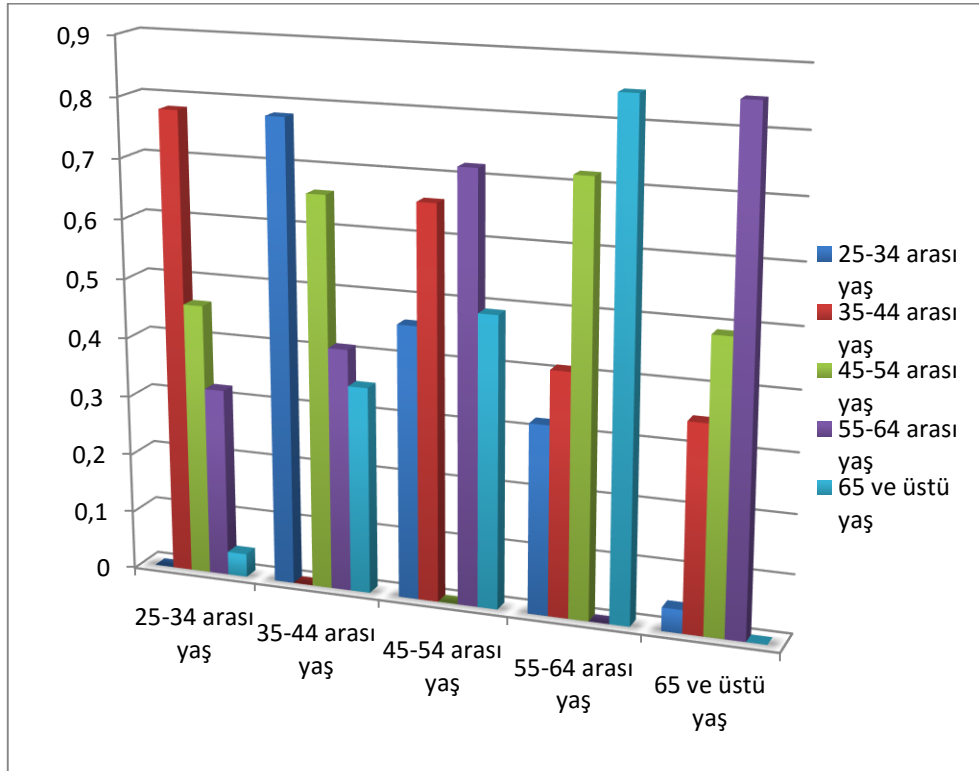
Tablo 3.11. Yaş değişkenine göre çoklu karşılaştırma sonuçları

Çoklu Karşılaştırma						
Bağımlı Değişken: Toplam Puan						
Tukey HSD						
(I) Yaş	(J) Yaş	Ortalama Sapma (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır Bandı	Üst Sınır Bandı
25-34 arası yaş	35-44 arası yaş	-,43841	1,61513	,078	-4,8918	4,0150
	45-54 arası yaş	,16486	1,70675	,046	-4,5411	4,8708
	55-64 arası yaş	,77778	1,88560	,032	-4,4213	5,9769
	65 ve üstü yaş	,75000	2,34518	,004	-5,7163	7,2163
35-44 arası yaş	25-34 arası yaş	,43841	1,61513	,078	-4,0150	4,8918
	45-54 arası yaş	,60326	1,23357	,066	-2,7980	4,0046
	55-64 arası yaş	1,21618	1,47112	,041	-2,8401	5,2725
	65 ve üstü yaş	1,18841	2,02697	,035	-4,4005	6,7773
45-54 arası yaş	25-34 arası yaş	-,16486	1,70675	,046	-4,8708	4,5411
	35-44 arası yaş	-,60326	1,23357	,066	-4,0046	2,7980
	55-64 arası yaş	,61292	1,57116	,072	-3,7192	4,9450

Tablo 3.11. Yaş değişkenine göre çoklu karşılaştırma sonuçları (devamı)

Çoklu Karşılaştırma
Bağımlı Değişken: Toplam Puan
Tukey HSD

(I) Yaş	(J) Yaş	Ortalama Sapma (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır Bandı	Üst Sınır Bandı
	65 ve üstü yaş	,58514	2,10070	,049	-5,2071	6,3774
55-64 arası yaş	25-34 arası yaş	-,77778	1,88560	,032	-5,9769	4,4213
	35-44 arası yaş	-1,21618	1,47112	,041	-5,2725	2,8401
	45-54 arası yaş	-,61292	1,57116	,072	-4,9450	3,7192
	65 ve üstü yaş	-,02778	2,24843	,085	-6,2273	6,1718
65 ve üstü yaş	25-34 arası yaş	-,75000	2,34518	,004	-7,2163	5,7163
	35-44 arası yaş	-1,18841	2,02697	,035	-6,7773	4,4005
	45-54 arası yaş	-,58514	2,10070	,049	-6,3774	5,2071
	55-64 arası yaş	,02778	2,24843	,085	-6,1718	6,2273

Şekil 3.6. Yaş değişkenine göre çoklu karşılaştırma sonuçları

Tablo 3.11 de yapılan çoklu karşılaştırma sonucunda elde edilen p-değerleri (Sig.) incelendiğinde p-değeri 0,05 den küçük olan yaş grupları arasında

anlamli bir farkin olduğu soylenebilir. Bu sonuca g6re en çok farkın 25-34 arası yaş grubu ile 65 ve üstü yaş grubu arasında olduğu soylenebilir. Bunula birlikte 25-34 arası yaş grubu ile 35-44 arası yaş grubu dışındaki tüm yaş grupları ile arasında anlamli bir farkın olduğu soylenebilir. Tablo incelendiğinde yaş grupları birbirine yakın ise aralarında bir farkın olmadığı uzak ise de anlamli bir farkın olduğu g6rlmektedir.

H₀: 6lm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar eğitim düzeyine g6re farklılık g6stermemektedir.

H₁: 6lm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar eğitim düzeyine g6re farklılık g6stermektedir.

3.5.4.4. Eğitim durumu değişkeni açısından Anova

Hipotezlerin test edilmesi amacıyla eğitim düzeyi ikiden fazla olduğu için parametrik y6ntemlerden ANOVA (varyans analizi) kullanılmıştır. Ancak 6ncelikle varyans analizinin en 6nemli varsayımlarından olan varyansların homojenliği varsayımının sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilmiştir.

Varyans Homojenliği

Toplam Puan

LeveneStatistic	df1	df2	Sig.
,810	2	172	,447

Elde edilen p-değeri (Sig.) 0,05 den büyük olduğu için varyansların homojenliği varsayımı sağlanmıştır. ANOVA kullanılabilir.

Tablo 3.12. Eğitim durumu değişkeni açısından Anova sonuçları

Anova

Toplam Puan

	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar İçi	32,375	2	16,187	,390	,038
Gruplar Arası	7144,762	172	41,539		
Total	7177,137	174			

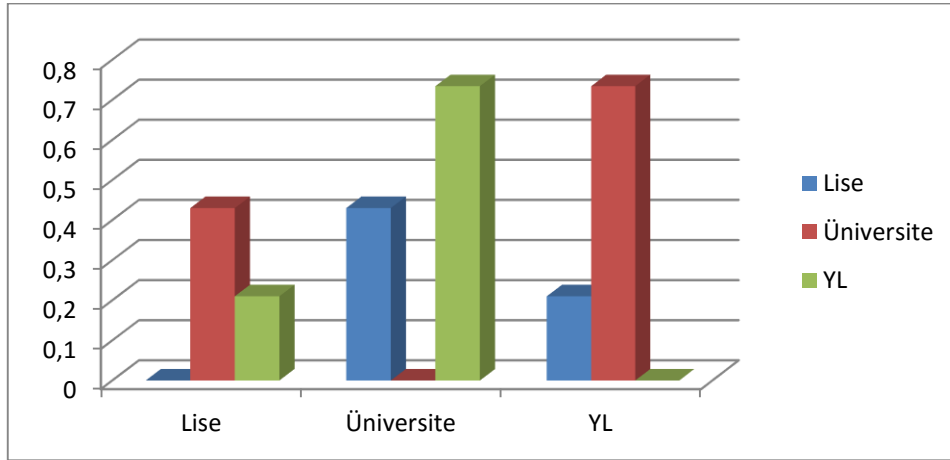
Yapılan ANOVA testi sonucunda elde edilen p değeri (Sig.) 0,05 den küçük olduğu için H₀hipotezi reddedilir. Yani 6lm yapılan 35 sorudan elde edilen puanlar eğitim düzeyine g6re farklılık g6stermektedir.

Bu farklılığın hangi eğitim düzeylerinden kaynaklandığını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

3.5.4.5. Eğitim değişkeni açısından çoklu karşılaştırma

Tablo 3.13. Eğitim değişkeni açısından çoklu karşılaştırma sonuçları

Çoklu Karşılaştırma						
Dependent Variable: Toplam Puan						
Tukey HSD						
(I) Eğitim Durumu	(J) Eğitim Durumu	Ortalama Sapma (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır Bandı	Üst Sınır Bandı
Lise	Üniversite	-,61505	1,14611	,043	-3,3246	2,0946
	YL	1,58690	3,04908	,021	-5,6217	8,7955
Üniversite	Lise	,61505	1,14611	,043	-2,0946	3,3246
	YL	2,20195	2,93809	,734	-4,7442	9,1481
YL	Lise	-1,58690	3,04908	,021	-8,7955	5,6217
	Üniversite	-2,20195	2,93809	,734	-9,1481	4,7442

Şekil 3.7. Eğitim değişkeni açısından çoklu karşılaştırma sonuçlarının grafiksel dağılımı

Yapılan çoklu karşılaştırma sonucunda elde edilen p-değerleri (Sig.) incelendiğinde p-değeri 0,05 den küçük olan eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olduğu söylenebilir. Bu sonuca göre üniversite ve yüksek lisans mezunlarının lise mezunlarından oldukça farklı olduğu görülmektedir. Ancak üniversite mezunları ile yüksek lisans mezunları arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Günümüzde bireylerin çoğu finansal ürün ve hizmetler hakkında yeterli bilgi düzeyine sahip değildir. Bu yetersiz bilgide bireylerin finansal güvenliklerini tehlikeye düşürmekte ve bireyin refah seviyesini aşağı doğru çekmektedir. Bireylerin finansal planlamalar yapmakta zorlandıkları bu sebeple de sağlıklı finansal kararlar alamadıkları görülmektedir. Bireylerin refah seviyelerini yükseltebilmek, finansal güvenliklerini sağlayabilmek ve etkin finansal karar alabilmeleri finansal okuryazarlık düzeylerini yükseltmeleri ile mümkün olabilmektedir.

Ülkemizde son yıllarda yaşama ekonomik gelişmeler yatırımcıları cezbetmiş ve bu sayede yatırım oranlarında bir yükselme yaşanmıştır. Kendi işini kurmak isteyen bireylerin ilk olarak başvurdukları ve danışmanlık hizmeti aldıkları kişiler Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerdir. Sadece ilk kuruluş aşamasında da değil işletmenin faaliyetini yürüttüğü son güne kadar tüm mali taksimi yapma yükümlülüğü de Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin görevidir. Özellikle Limited ve Anonim şirketlerin mali takibini özenle yapan mali müşavirler, bu şirketlerin finansal piyasalardan veya finansal ürün ve hizmetlerden nasıl yararlanacağı ve nelere dikkat edilmesi gerektiği konusunda yardımcı olmaktadır. Tabi bu yardımcı olma vazifesini de finans alanında bilgi sahibi olmadan yapması mümkün değildir. Bu sebeple Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin finansal okuryazar olmaları hem mükellefleri hem de kendileri ve aileleri için bir zorunluluk arz etmektedir.

Bu çalışma ile Aydın ili ve ilçelerindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin finansal okuryazarlık düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Çalışmanın yapılması için Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlerin finansal okuryazarlık düzeyleri ölçülmeye çalışılırken aynı zamanda finansal okuryazarlığın yaş, cinsiyet ve eğitim durumuna göre değişiklik gösterip göstermediği ortaya konmuştur.

Araştırma için oluşturulan “Finansal Okuryazarlık” ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik analizi Cronbach’s alpha katsayısı ile incelenmiştir. Ölçeğin tamamı için yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach’s Alpha katsayısı 0,749 olarak elde edilmiştir. Bu değer ölçeğin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

Ortaya çıkan bu sonuçlar çerçevesinde araştırmacı tarafından geliştirilen ölçeğin yapılan güvenilirlik analizleri sonucunda, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin finansal okuryazarlık seviyelerinin ölçülmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırma kapsamında verilere uygulanan bağımsız örneklem T testi ve Anova analizleri doğrultusunda aşağıda sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Finansal okuryazarlık ölçeğine katılan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin anketin geneline verdikleri toplam puan bazında, cinsiyet durumunun etkisini incelemek amacıyla T testi yapılmıştır. Yapılan T testi sonucunda cinsiyet durumunun finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Çalışmanın bir diğer bölümünde yaş faktörünün Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde etkisinin olup olmadığı üzerinde durulmuştur. Yapılan Anova testi sonucunda yaş grupları arasında anlamlı bir farkın olduğu söylenebilir. Bu sonuca göre en çok farkın 25-34 arası yaş grubu ile 65 ve üstü yaş grubu arasında olduğu söylenebilir. Bununla birlikte 25-34 arası yaş grubu ile 35-44 arası yaş grubu dışındaki tüm yaş grupları ile arasında anlamlı bir farkın olduğu söylenebilir.

Çalışmanın bir diğer bölümünde eğitim düzeylerini finansal okuryazarlık seviyesi üzerinde Serbest Muhasebeci Mali Müşavirleri hangi ölçüde etkilediği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yapılan Anova testi sonucunda eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olduğu ortaya konulmuştur. Bu sonuca göre Üniversite ve Yüksek Lisans mezunlarının Lise mezunlarında oldukça farklı olduğu görülmektedir. Ancak üniversite mezunları ile Yüksek Lisans mezunları arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Yapılan analizlerin sonucuna bakıldığında Aydın ilindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin finansal okuryazarlık düzeylerinin istenilen düzeyde olduğunu söylemek mümkündür. Ancak Lise mezunu ve 65 yaş ve üstü Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin finansal eğitim almaları gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Abreu, M. ve Mendes, V. (2010). Financial Literacy And Portfolio Diversification, *Quantitative Finance*.10(5), 515-528.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2013). Aile Eğitim Programı, Program Kitabı, İstanbul.
- Akin, G. G., Aysan, A. F., Gollu, G. ve Yıldırım, L. (2009). A Nationwide Survey On Credit Card Usage. *Boğaziçi Üniversitesi Department of Economics*, 1-21.
- Aktaş, B. (2011). Finansal Farkındalık ve Finansal Eğitim Hazine Perspektifi. İstanbul: http://www3.tcmb.gov.tr/konferanslar/financial_education/session5/Burhanettin_Aktas_Presentation.pdf
- Akyol, C. (2010). *Finansal Farkındalığın Yatırımcı Tercihlerine Etkileri: Özel Bankacılık Çalışanlarında Finansal Farkındalık Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı.
- Alkaya, A. ve Yağlı, İ. (2015). Finansal Okuryazarlık - Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8(40).
- Almenberg, J. ve Widmark, O. (2011). Numeracy, Financial Literacy and Participation In Asset Markets.
- Al-Tamimi Hussein A. Hassan ve Kalli Al Anood Bin (2009). Financial Literacy and Investment Decisions Of Uae Investors, *The Journal Of Risk Finance*. 10(5), 500-516.
- Altıntaş, K. M. (2008). Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Eğitimin Önemi. İstanbul: Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları.
- Altıntaş, K. M. (2009). Belirlenmiş Katkı Esaslı Emeklilik Planlarında Finansal Eğitimin Önemi: Katılımcıların Finansal Okur Yazarlığı Çerçevesinde Alternatif Bir Yatırım Eğitimi Modeli. *Zkü Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 151-176.

- Amato, P. R. ve Previti, D. (2003). People. S Reasons For Divorcing: Gender, Social Class, The Life Course And Adjustment. *Journal Of Family Issues*.24(5), 602-626.
- American Savings Education Council (Asec). (2005).To Make Savings And Retirement Planning A Priority For All Americans.
- Ansong, A. ve Gyensare, M. A. (2012).Determinant Of University Working Students' Financial Literacy At The University Of Cape Coast, Ghana. *International Journal Of Business And Management*. 7(9), 126-133.
- Arano, K., Parker, C ve Terry, R. (2010). Gender-Based Risk Aversion And Retirement Asset Allocation. *Economic Inquiry*. 48 (1), 147-155.
- Araz, T. ve Yıldırım, L. (2012). Financial Literacy And Credit Card Arrears. *Boğaziçi Üniversitesi Çalışma Makalesi*.
- Aren, S., Dinç Aydemir, S. ve Uçar, R.A. (2014). Bireysel Emeklilik Fon Tercihlerini Etkileyen Unsurlar Üzerine Bir Çalışma. 18. Finans Sempozyumu.
- Atkinson, A. ve Messy, F. A. (2012). Measuring Financial Literacy: Results Of The Oecd / International Network On Financial Education (Infe) Pilot Study. *Oecd Working Papers On Finance, Insurance And Private Pensions*, No 15, Oecd Publishing.
- Bačová M., Čonková M. ve Bričova Z. (2013). Financial Literacy Of Students In Slovak Republic, *The 7th International Days Of Statistics And Economics*. 19(21), 51-60.
- Bahçuvan, S. (2011). Okuryazar Olmalıyım. *Boryab Dergisi*. 43.
- Barak, O. (2008). *Davranışsal Finans* (1.Basım) Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bay, C., Catusus, B. ve Johed, G. (2014). Situating Financial Literacy. *Critical Perspectives On Accounting*. 25, 36-45.

- Bayar, P. J., Bernheim, B. D ve Scholz J. K. (1996). The Effects Of Financial Education In The Workplace: Evidence From A Survey Of Employers Nber Working Paper Series. 5655.
- Bayrakdaroğlu, A. ve Őan, F.B. (2015). Bireylerin Hisse Senedi Piyasasına Katılım Eğilimlerine Etki Eden Ekonomik Olmayan Faktörler Üzerine Ampirik Bir Araştırma. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 5(2), 507-530.
- Bayram, S.S. (2010). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Baysa, E. (2015). Finansal Okuryazarlık ve Banka Müşteri Segmentasyonları Üzerine Bir Uygulama. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bernheim, D. B., Daniel, M. G. ve Dean M. M. (July, 1997). Education And Saving: The Long-Term Effects Of High School Financial Curriculum Mandates. Nber (National Bureau Of Economic Research), Working Paper. 6085
- Bihari S. C. ve Shukla S. (2012). Financial Literacy: Mutual Funds. Scms Journal Of Indian Management.
- Blau, G. ve Jack L. V. (2000). Employer Involvement In Defined Contribution Investment Education. *Benefits Quarterly*, Fourth Quarter. 16(4). 80-89.
- Borden, L. M., Lee, Sun-A., Serido, J. ve Dawn C. (2008). Changing College Students' Financial Knowledge, Attitudes, And Behavior Through Seminar Participation. *Journal Of Family And Economic Issues*. 29(1),23-40.
- Boryad Dergisi .(2013). Hedef Finansal Farkındalık. 51.

- Bönte, W. ve Filipiak, U. (2012). Financial Literacy, Information Flows, And Caste Affiliation: Empirical Evidence From India". *Journal Of Banking & Finance*. 36(12), 3399-3414.
- Brown, S. M. (2011). Debt And Negative Net Worth Among Near Retirees. Phd Dissertation, Utah State University. All Graduate Theses And Dissertations Paper. 941.
- Bucher-Koenen, T. ve Ziegelmeyer, M. (2013). Once Burned, Twice Shy? Financial Literacy And Wealth Losses During The Financial Crisis. *Review Of Finance*. Fortcoming.19.
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (Genişletilmiş 21. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Calcagno, R. ve Monticone, C. (2011). Financial Literacy And The Demand For Financial Advice, *Journal Of Banking & Finance*. 50, 363-380.
- Cameron, M. P., Calderwood, R., Cox, A., Lim, S. ve Yamaoka M. (2014). Factors Associated With Financial Literacy Among High School Students In New Zealand, *International Review Of Economics Education*. 16, 12-21.
- Camgöz, S. M., Karan, M. B. ve Ergeneli, A. (2011). Relationship Between The Big Five Personality And The Financial Performance Of Fund Managers. *Current Topics In Management*. 15, 137-152.
- Capuano, A. ve Ian, R. (2011). What Causes Suboptimal Financial Behaviour? An Exploration Of Financial Literacy, Social Influences And Behavioural Economics. Financial Literacy Project, University Of Melbourne Legal Studies Research Paper.540.
- Chen, H. ve Ronald P. V. (1998). An Analysis Of Personal Financial Literacy Among College Students *Financial Services Review*. 7(2), 107-128.
- Chen, H. ve Ronald P. V. (2002). Gender Differences In Personal Financial Literacy Among College Students. *Financial Services Review*.289-307.

- Chinen, K. ve Endo, H. (2012). Effects Of Attitude And Background On Personal Financial Ability: A Student Survey In The United States. *International Journal Of Management*.29(1)
- Chlouba, T., Simkova, M. ve Nemcova, Z. (2011).Application For Education Of Financial Literacy. *Procedia - Social And Behavioral Sciences*.28, 370-373.
- Civan M. ve Cenger H. (2010). Finansal Yönetim Dersini Almış Öğrencilerin Finans Eğitimi Beklentilerini Ölçmeye Yönelik Yapılan Bir Çalışma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*.46,84-99.
- Clark, G.L. ve Strauss, K. (2008). Individual Pension-Related Risk Propensities: The Effects Of Socio- Demographic Characteristics And A Spousal Pension Entitlement On Risk Attitudes. *Ageing And Society*, 28 (6), 847-874.
- Collins, J. (2012). Financial Advice: A Substitute For Financial Literacy?. *Financial Services Review*. 21(4), 307-322.
- Crain, S. (2013). Are Universities Improving Student Financial Literacy? A Study Of General Education Curriculum. *Journal Of Financial Education*, Spring/Summer.1-18.
- Davis, R. ve Carnes, L. (2005).Employers Perspectives Of Employees Personal Financial Literacy. *The Delta Pi Epsilon Journal*. 47(1),11-19.
- Delaune, L. D., Rakow, J. S ve Rakow, K.C. (2010). Teaching Financial Literacy İn A Co-Curricular Service-Learning Model, *J. Of Acc*.28,103-113.
- Delavande, A., Rohwedder, S. ve Willis, R. J. (2008). Preparation For Retirement, Financial Literacy And Cognitive Resources. *Michigan Retirement Research Center Working*. 2008-190.
- Deuflhard, F., Georgarakos, D. ve Inderst, R. (2014).Financial Literacy And Savings Account Returns.
- Disney, R. ve Gathergood, J. (2013). Financial Literacy And Consumer Credit Portfolios. *Journal Of Banking And Finance*.37, 2246-2254.

- Doğan, M., Yıldız, F. ve Topal, Y. (2015). Yatırım Tercihlerinin Demografik Özelliklere Bağlı Olarak Değişmesi: Türkiye’deki Banka Çalışanları Üzerine Bir Uygulama. 1. Uluslararası Ekonomi ve İşletme Kongresi. 186-188.
- Dulebohn, J.H. (2002). An Investigation Of The Determinants Of Investment Risk Behavior İn Employer-Sponsored Retirement Plans. Journal Of Management. 28 (1), 3-26.
- Dvorak, T. ve Hanley, H. (2010). Financial Literacy And The Design Of Retirement Plans. The Journal Of Socio-Economics. 39, 645-652.
- Ekşit, A. ve Gül E. (2011). Finansal Eğitimle İlgili Ab Faaliyetleri.Sermaye Piyasası Dergisi, Sermaye Piyasası Meslek Personeli Derneği Yayını.5
- Er, F., Temizel, F., Özdemir, A. ve Sönmez, H. (2014). Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 14(4),113-126.
- Ergun, B., Şahin, A. ve Ergin, E. (2014). Finansal Okuryazarlık: İşletme Bolumu Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*.34, 847–864.
- Fettahoğlu, S. (2015). Hane Halkının Finans Eğitimi ve Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Üzerine Kocaeli’nde Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi, Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü.
- Figueira F. (2007).The European Commission And Financial Capability: Simplifying Financial Services. Ecn Policy Brief No:2, Financial Regulator. Financial Capability İn Ireland- An Overview.
- Financial Literacy And Financial Education Commission (Flec) .(2011). Implementation Plan 2011 Promoting Financial Success İn The United States: National Strategy For Financial Literacy.

- Gaudecker, H. ve Martin V. (2013). How Does Household Portfolio Diversification Vary With Financial Literacy And Financial Advice? *Journal Of Financ.* 70 (2), 489-507.
- Geraciotti, D. A. (2010). Obama Administration Asserts Financial Literacy Is A "National Crisis. [Http://Wealthmanagement.Com/Blog/Obama-Administration-Asserts-Financial-Literacy-National-Crisis](http://Wealthmanagement.Com/Blog/Obama-Administration-Asserts-Financial-Literacy-National-Crisis).
- Gerek S. ve Kurt A.A. (2010). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümlerinde Ekonomi Okuryazarlığına İlişkin Göstergeler. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* ([Http://Sbe.Gantep.Edu.Tr](http://Sbe.Gantep.Edu.Tr)). 9(1), 87-97.
- Gerek, S. ve Kurt, A.A. (2008). Economic Literacy Of University Students: A Sample From Anadolu University. [Http://Papers.Ssrn.Com/Sol3/Papers.Cfm? Abstract_Id=1137610](http://Papers.Ssrn.Com/Sol3/Papers.Cfm?Abstract_Id=1137610)
- Gerek, S. Ve Kurt, A.A. (2011). Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Uludağ Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.* 30(1),60-71.
- Gökmen, H. (2012). Finansal Okuryazarlık. İstanbul: Hiperlink Yayınları, 1. Baskı.
- Guiso, L. ve Viviano, E. (2013). How Much Can Financial Literacy Help? E1ef Working Paper. 25(13).
- Guiso, L. ve Japelli, T. (2008). *Financial Literacy And Portfolio Diversification*, European University Institute Working Papers, 31.
- Gutnu, M.M. Ve Cihangir M. (2015). Finansal Okuryazarlık: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Personeli Üzerinde Bir Araştırma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi.* 3(10), 415-424.
- Güler, E. (2015). Hane halkının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Habschick, M., Seidl, B. ve Evers, J. (2007). Survey Of Financial Literacy Schemes In The Eu27. Final Report.
- Hastings, J. S., Madrian, B.C. ve Skimmyhorn, W. L. (2012). Financial Literacy, Financial Education And Economic Outcomes. National Bureau Of Economic Research. 1-42.
- Hathaway, I. ve Sameer K. (2008). Do Financial Education Programs Work?. *Federal Reserve Bank Of Cleveland Working*. 08-03.
- Hayta, A.B. (2011). Aile Finans Sistemi İlişkileri. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Hilgert, M. ve Hogart, J. (2002). Financial Knowledge, Experience And Learning Preferences: Preliminary Results From A New Survey On Financial Literacy. *Consumer Interests Annual*. 48, 1-7.
- Hilgerth, M A, Hogarth, J. M. ve Sondra G. B. (2003). Household Financial Management: The Connection Between Knowledge And Behavior. *Federal Reserve Bulletin*. 89(7), 309-322.
- Hogart, J., Beverly, S. ve Hilgert, M. (2003). Patterns Of Financial Behaviors: Implications For Community Educators And Policy Makers. Discussion. [Http://Www.Federalreserve.Gov/Communityaffairs/National/Ca_Conf_Su scommdev/Pdf/Hogarthjeanne.Pdf](http://www.federalreserve.gov/communityaffairs/national/ca_conf_suscommdev/pdf/hogarthjeanne.pdf) (03.04.2011).
- Ing Bank. (2015). Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması. 2015 1. Çeyrek Raporu.
- Işık, İ. (2011). *Dünyada Ve Türkiye'de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim*.
- Jang, K., Hahn J. ve Park, H.J. (2014). Comparison Of Financial Literacy Between Korean And U.S. High School Students, *International Review Of Economics Education*. 16, 22-38.
- Jarıwala, H. ve Sharma, M. (2011). Financial Literacy: A Call For An Attention. *Conference On Inclusive & Sustainable Growth Role Of Industry. Government And Society Conference Proceedings*.

- Jorgensen, B. L. (2007). *Financial Literacy Of Collegestudents: Parental And Peer Influences*. Master's Thesis, Virginia Polytechnic Institute And State University.
- Jorgensen, B. L.-Savla, J. (2010). Financial Literacy Of Young Adults: The Importance Of Parental Socialization. *Family Relations*. 59, 465-478.
- Kaderli, Y., Gümüş, U.T. ve Eskici, Y. (2016). Seçilmiş Ülke Örnekleriyle Finansal Okuryazarlığın Önemi Ve Tasarruflar Üzerindeki Etkileri. *Leges Hukuk Dergisi*. 7(73-75), 85-122.
- Kalkınma Bakanlığı. (2014). Yurt İçi Tasarruflar Özel İhtisas Raporu.
- Karaca, S.S. ve Baysa, E. (2016). Finansal Okuryazarlık ve Banka Müşteri Segmentasyonları Üzerine Bir Uygulama A Case Study On Financial Literacy And Segmentations Of Bank Customers. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kieschnick, D. A. (2006). *Financial Knowledge Levels And Savings Behaviors Of Bermudian High School Seniors At Cedarbridge Academy*. Iowa State University.
- Kılıç, Y., Ata, H.A. ve Seyrek, İ.H. (2015). Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. 129-144
- Kimball, M. ve Shumway, T. (2006). Investor Sophistication And The Participation, Home Bias, Diversification, And Employer Stock Puzzles. [Http://Www-Personal.Umich.Edu/~Mkimball/Keio/Z-Osaka-2007-After/Sophist1. Pdf](http://www-personal.umich.edu/~Mkimball/Keio/Z-Osaka-2007-After/Sophist1.Pdf) (01.03.2012).
- Klapper, L., Lusardi, A. ve Panos, G. (2012). Financial Literacy And Financial Crisis. *Netspar Discussion Papers*.007.
- Klapper, L., Lusardi, A. ve Panos, G. A. (2013). Financial Literacy And Its Consequences: Evidence From Russia During The Financial Crisis. *Journal Of Banking & Finance*. 37(10), 3904–3923.

- Klein, V. (2007). *Making Sense Of Financial Education*, University Of Pennsylvania.
- Knoll M. A. Z ve Houts C. R. (2012). The Financial Knowledge Scale: An Application Of Item Response Theory To The Assessment Of Financial Literacy, *The Journal Of Consumer Affairs*. 46(3), 381–410.
- Koenen, T.-B. ve Annamaria L. Financial. (2011). Literacy And Retirement Planning In Germany. Nber-National Bureau Of Economic Research, Working. 17110.
- Lee, T. A. ve Tweedie, D. P. (1976), The Private Shareholder: His Sources Of Financial Information And His Understanding Of Reporting Practices. [Http://Www.Tandfonline.Com/Doi/Abs/10.1080/00014788.1976.9728696](http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00014788.1976.9728696#.Ves5p_Mdmm5) #.Ves5p_Mdmm5 (13.12.2013).
- Loibl, C. ve Hira T. (2005). Self-Directed Financial Learning And Financial Satisfaction. *Journal Of Financial Counseling And Planning*. 16(1), 11-21.
- Louw, J., Fouche, J. ve Oberholzer, M. (2013). Financial Literacy Needs Of South African Third-Year University Students. *International Business & Economics Research Journal*. 12(4), 439-450.
- Lusardi, A. (2006), Financial Literacy And Financial Education: Review And Policy Implications, Nfi Policy Brief.11.
- Lusardi, A. (2008). Financial Literacy: An Essential Tool For Informed Consumer Choice” *Joint Center For Housing Studies*, Harvard University.
- Lusardi, A. (2008). Household Saving Behavior: The Role Of Financial Literacy, Information, And Financial Education Programs, [Http://Www.Nber.Org/Papers/W13824](http://www.nber.org/papers/W13824)
- Lusardi, A. ve Mitchell, O. S. (2006). *Financial Literacy And Planning: Implications For Retirement Wellbeing*, U.S. Social Security Administration.
- Lusardi, A. ve Mitchell, O. S. (2008). Planning And Financial Literacy: How Do Women Fare? Nber Working Paper Series. 13750.

- Lusardi, A. Ve Mitchell, O., S. (2007). Financial Literacy And Retirement Preparedness: Evidence And Implications For Financial Education. *Business Economics*. 41(1), 35-44.
- Lusardi, A. ve Tufano, P. (2009). *Debt Literacy, Financial Experiences, And Overindebtedness*. National Bureau Of Economic Research.W14808),1-44
- Lusardi, A., Mitchell, O. S. And Curto, V. (2010). Financial Literacy Among The Young. *Journal Of Consumer Affairs*, .44(2), 358-380.
- Lusardi, A., Mitchell, O. S. ve Curto, V. (2011). Financial Literacy Around The World: An Overview. *Journal Of Pension Economics And Finance*.10,497-508.
- Lusardi, A., Mitchell, O. ve Curto, V. (2012). Financial Sophistication In The Older Population. Nber Working Paper. 7863
- Maki, D. M. .(2001). Financial Education And Private Pensions.*Putnam Investments*. [Http://Www.Tiaa-Crefinstitute.Org/Research /Programs/Docs /0921e00.Pdf](http://www.tiaa-crefinstitute.org/research/programs/docs/0921e00.pdf)
- Mandell, L. (2006). Financial Literacy: If It Is So Important, Why Is Not Improving?. Networks Financial Institute At Indiana State University Policy Brief.
- Mandell, L. ve Klein, L. S. (2009). The Impact Of Financial Literacy Education On Subsequent Financial Behavior.*Journal Of Financial Counseling And Planning*. 20(1),15-24.
- Marcolin, S. ve Abraham, A. (2006). Financial Literacy Research: Current Literature And Future Opportunities. *Charles Stuart University.3rd International Conference On Contemporary Business, Leura Nsw. Australia: Faculty OfCommerce,*
- Mason, C. (2003). Conceptualising Financial Literacy - An Ethnographic Study Of School Governors. Loughborough University.
- Mason, C. L. J. Ve Richard M. S. W. (2000).Conceptualising Financial Literacy. Loughborough University Business School.

- Mavrinac, S. C. ve Ping, C. (2004). Financial Education For Women In Asia Pacific, An Insead Working Paper.
- Meier S. ve Sprenger C. (2008). Discounting Financial Literacy: Time Preferences And Participation In Financial Education Programs”, Federal Reserve Bank Of Boston.
- Mercan, N., Oyur, E., Altınay, A. Ve Aksanyar Y. (2012). Ekonomi Okur Yazarlığına Yönelik Ampirik Bir Araştırma. Ekonomi Bilimleri Dergisi. 4(2), 109-112
- Millar, M. ve Devonish, D. (2009). Attitudes, Savings Choices, Level Of Knowledge And Investment Preferences Of Employees Toward Pensions And Retirement Planning: Survey Evidence From Barbados. Pensions. 14 (4), 299–317.
- Modigliani, F. ve Brumberg, R. (1954). Utility Analysis And The Consumption Function: An Interpretation Of Cross-Section Data. Post-Keynesian Economics. 388-436.
- Monticone, C. (2011). Financial Literacy And Financial Advice: Theory And Empirical Evidence. Italy: Torino Üniversitesi Doctorate Thesis.
- Moore, D. (2003). Survey Of Financial Literacy In Washington State: Knowledge, Behavior, Attitudes, And Experiences, Technical Report Social And Economic Sciences Research Center, Washington State University.03-39.
- Murphy, J. L. (2013). Psychosocial Factors And Financial Literacy. Social Security Bulletin.73(1), 73-81.
- Nicolini G., Cude B. J. ve Chatterjee S. (2013). Financial Literacy: A Comparative Study Across Four Countries, *International Journal Of Consumer Studies*. 37, 689–705.
- North Central Regional Educational Laboratory-Ncrel. (2003). 21st Century Skills: Economic Literacy. 10 Mart 2011, [Http://Www.Careersmarts.Com/21/Engauge21st.Pdf](http://www.careersmarts.com/21/Engauge21st.pdf).

- OECD INFE.(2011). Measuring Financial Literacy: Core Questionnaire İn Measuring Financial Literacy: Paris: Questionnaire And Guidance Notes For Conducting An Internationally Comparable Survey Of Financial Literacy.
- OECD. (2009). Financial Literacy And Consumer Protection: Overlooked Aspects Of The Crisis. OECD Publishing.
- OECD.(2005). Improving Financial Literacy AnalysiS Of Issues And Policies Organisation.
- Onur, N. ve Nazik, H.M. (2014). Öğretmenler İçin Bireysel Finans Alanında Finansal Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi (Ftö): Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. NWSA-Vocational Sciences. 2c0054.
- Özçam, M. (2006).*Yatırımcı Eğitimi: Dünya Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneriler*. Ankara: Sermaye Piyasası Araştırma Raporu.
- Özgüler, İ. (2013). Bireysel Finansal Kaynakların Yönetiminde Bir Araç Olarak Finansal Eğitimde Dünya Uygulamaları ve Türkiye Karşılaştırması. Yüksek Lisans Tezi.
- Öztürk, E. ve Demir Y. (2015). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama. Muhasebe ve Finansman Dergisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Palaz, S. ve Çolak, O. (2008). 2008 Küresel Finans Krizi ve Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.
- Peggs, K. (2000). Which Pension?: Women, Risk And Pension Choice.The Sociological Review. 349- 364.
- Pompian, M. (2012). Wiley Finance: Behavioral Finance And Investor Types : Managing Behavior To Make Better Investment Decisions. Usa: Wiley Publishing.

- Potrich, A. C. G., Vieira K. M., Coronel, D. A. ve Filho, R. B.(2015). Financial Literacy İn Southern Brazil: Modeling And Invariance Between Genders. *Journal Of Behavioral And Experimental Finance*.6, 1-12.
- President.S Advisory Council On Financial Capability(PACFL).(2013). Final Report.1-52.
- President’s Advisory Council On Financial Literacy(PACFL). (2008). Annual Report To The President.
- Rana, H.M., Khan, J. ve Baig, A. A. (2014). Information Searches As A Mediator Between Income And Risky Decision-Making Behavior And Influence Of Education On Risky Decision-Making Behavior: A Study From Pakistan. *The Business & Management Review*. 4 (3), 81-93.
- Ray Morgan Research (RMR), (2003). Anz Survey Of Adult Financial Literacy In Australia: Final Report. Melbourne: Ray Morgan Research.
- Remund, D. L. (2010). Financial Literacy Explicated: The Case For A Clearer Definition İn An Increasingly Complex Economy. *The Journal Of Consumer Affairs*. 44(2),276-295.
- Reyes, R. (2006). The Psychological Meanings Of Money. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Usa:Alliant International Univercity.
- Rooij, M. C. J., Lusardi, A. ve Alessie, R. J. M. (2011a). Financial Literacy And Retirement Planning İn The Netherlands. *Journal Of Economic Psychology*. 32, 593-608.
- Rooij, M. C. J., Lusardi, A. ve Alessie, R. J. M. (2012). Financial Literacy, Retirement Planning And Household Wealth. *The Economic Journal*. 122, 449-478.
- Rooij, M. C.J., Lusardi, A. ve Alessie, R.J.M. (2007). *Financial Literacy And Stock Market Participation*. National Bureau Of Economic Research Working Paper. 13565
- Rooij, M.V., Lusardi, A. ve Alessie, R. (2011b). Financial Literacy And Stock Market Participation. *Journal Of Financial Economics*. 101, 449-472.

- Rosacker, K. M., Ragothaman, S. ve Gillispie, M. (2009). Financial Literacy Of Freshmen Business School Students. *College Student Journal*.43(2),391-399.
- Ryan, J.,(2009).Personal Financial Literacy”, [https://Books.Google.Com.Tr/Books?İd=Zdwrpisgxy4c&Printsec=Frontcover&Hl=Tr#V=OnepageQ&F=False](https://books.google.com.tr/books?id=Zdwrpisgxy4c&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepageq&f=false) (24.08.2015).
- Sabri, M.F.-Macdonald, M. (2010). Savings Behavior And Financial Problems Among College Students: The Role Of Financial Literacy In Malaysia. *Cross-Cultural Communication*. 6(3),103-110.
- Sancak, İ.E. (2013). Payları Borsada İşlem Gören Bankaların Sermaye Piyasası Açısından Gözetimi. İstanbul: Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.
- Sarigul, H. (2014). A Survey Of Financial Literacy Among University Students.*The Journal Of Accounting And Finance*. 64, 207-224.
- Schagen, S. ve Lines, A. (1996). *Financial Literacy In Adult Life*. National Foundation For Educational Research.The National Foundation For Educational Research
- Sermaye Piyasası Kurulu. (2012). Türkiye Finansal Yeterlilik Araştırması. Sonuç Raporu. [http://Www.Spk.Gov.Tr/Duyurugoster.aspx?Aid =20121116&Subid= 0&Ct=F](http://www.spk.gov.tr/duyurugoster.aspx?aid=20121116&subid=0&ct=f), (07.08.2015).
- Sevim N., Temizel F. ve Sayılır Ö. (2012). The Effects Of Financial Literacy On The Borrowing Behaviour Of Turkish Financial Consumers.*International Journal Of Consumer Studies*. 573-579.
- Sezer, D. ve Demir, S. (2015). Yatırımcıların Finansal Okuryazarlık ve Bilişsel Yetenek Düzeylerinin Psikolojik Yanılsamalar ile İlişkisi.Muhasebe ve Finansman Dergisi.70-74
- Shambare, R. ve Rugimbana, R. (2012). Financial Literacy Among The Educated: An Exploratory Study Of Selected University Students İn South Africa", *Feature Article*. 54(4), 581-590.

- Shawn, C., Sampson T. ve Zia B. (2009). Financial Literacy, Financial Decisions, And The Demand For Financial Services: Evidence From India And Indonesia. Harvard Business School.
- Shockey, S. S. (2002). Low-Wealth Adults' Financial Literacy, Money Management Behaviors, And Associated Factors, Including Critical Thinking. Yayınlanmamış Doktora Tezi, The Ohio State University.
- Sohn, S.-Hee, J., Hyun S., Grable, J., Lee, S. ve Kim, M. (2012). Adolescents' Financial Literacy: The Role Of Financial Socialization Agents, Financial Experiences, And Money Attitudes In Shaping Financial Literacy Among South Korean Youth. *Journal Of Adolescence*. 35, 969-980.
- SONAR(2010). Türkiye Siyasi Eğilimler Ve Beklentiler Araştırması, 5 Şubat 2010, [Http://Www.Sonararastirma.Com/Rapor/Siyasi_Egilimler_Ocak_2010_Sona_R.Pdf](http://www.sonararastirma.com/Rapor/Siyasi_Egilimler_Ocak_2010_Sona_R.Pdf).
- Sporakowski, M. (1979). Financial Problems As Stress And Crisis. Developing A Personal Approach To Financial Counselling. 75-81.
- Sten, A. ve Mackenzie, D. (2013). Financial Stress, Financial Literacy, Counselling And The Risk Of Homelessness", *Australasian Accounting Business & Finance Journal*. 7(3).
- Stovall, J. ve Maurer, T. (2011). The Ultimate Financial Plan: Balancing Your Money And Life. John Wiley And Sons Inc, New Jersey.
- Şahin, C.(2014). Bir Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesine İlişkin Bir Araştırma: Bozuyuk Meslek Yüksekokulu Orneği. *Uluslararası Hakemli Ekonomi Yönetimi Araştırmaları Dergisi*. 2, 19-29.
- Şahin, Ş., Rittersberger T. ve Elveren, A. Y. (2010). The Individual Pension System In Turkey: A Gendered Perspective. *Ekonomik Yaklaşım*. 21(77), 115-142.

- Taft, M. K., Z. Hosein, S. M. T. Mehrizi ve A. Roshan. (2013). The Relation Between Financial Literacy, Financial Wellbeing And Financial Concerns”, International Journal Of Business And Management. 8(11), 63-75.
- Taşçı, M. (2011). Okullarda Temel Finans Eğitimi Verilmesinin Önemi, Dünya Uygulamaları, Öneriler. Sermaye Piyasası Dergisi; Sermaye Piyasası Meslek Personeli Demeği Yayını.5.
- Taylor S. ve Wagland S. (2013). The Solution To The Financial Literacy Problem: What Is The Answer?,*Aabfj*. 7(3), 69-89.
- TEB (2015). Türkiye Ekonomi Bankası, Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi, Erişim: <http://www.teb.com.tr/document/finansalokuryazarlik-ve-erisim-endeksi.pdf> (10.08.2015).
- Temizel F. (2010). *Mavi Yakalılarda Ekonomi Okuryazarlık* İstanbul: Beta Yayınları,
- Temizel, F. ve Bayram, F. (2011). Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 12(1), 73-86.
- Temizel, F. ve Özgüler, İ. (2015). Finansal Eğitime Bakış. Business & Management Studies: An International Journal. 3(1).1-16.*
- Temizel, F. ve Sönmez, H. (2014). Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 14(4).*
- The Economist* .(2008). Financial Literacy: Getting It Right On The Money.
- Tomaskova, H., Mohelska, H. ve Nemcova, Z. (2011). Issues Of Financial Literacy Education. *Procedia - Social And Behavioral Sciences. 28, 365-369.*
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB).(2011). Dünya ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim.

- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası. (2011). Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim.
- Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB) .(2008), Yatırımcı Eğitiminde Yurtdaş Uygulamalar. Sermaye Piyasasında Gündem. 73, 1-43.
- Türkiye Sermaye Piyasası Birliği .(2013). Faaliyet Raporu.
- Tversky, A. ve Kahneman, D. (1981). The Framing Of Decisions And The Psychology Of Choice. Science, 211(4481), 453-458. [Http://Psych.Hanover.Edu/Classes/Cognition/Papers/Tversky81.Pdf](http://Psych.Hanover.Edu/Classes/Cognition/Papers/Tversky81.Pdf) (23.02.2014)
- Uygur, E. (2012). Türkiye’de Tasarrufların Seyri Ve Etkileyen Bazı Unsurlar. Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni. 2012(108).
- Ünal, O., Torun, S., Yavuz E. ve Ediş, S. (2016). İlköğretim Bölümü Öğretmen Adaylarının Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic. 11(9), 932-937.
- Ünal, S., Düğer, S.Y. Ve Söylemez, C. (2015).Ekonomi Okuryazarlığı Ve Kredi Kartı Tutumunun Rasyonel Kredi Kartı Kullanımına Etkisi: Dumlupınar Üniversitesi Tavşanlı Myo Örneği.Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi. 10(1), 31- 52.
- Vitt, L. A., Anderson, C., Kent, J., Lyter, D. M., Siegenthaler, J. K., veWard, J. (2000). Personal Finance And The Rush To Competence: FinancialLiteracy Education İn The U. S., [Http://Www.İsfs.Org/Documents-Pdfs/Rep-Finlitera-Cy.Pdf](http://www.İsfs.Org/Documents-Pdfs/Rep-Finlitera-Cy.Pdf)
- Volpe, R., Chen, H. ve Pavlicko, J. (1996). Personal İvestment Literacy Among College Students: A Survey. Financial Practice And Education. 6, 86-94.
- Volpe, R., Kotel, J. ve Chen, H. (2002). A Survey Of İvestment Literacy Among Online İvestors. Financial Counseling And Planning.13(1), 1-16.

- Williams, T. (2007). Empowerment Of Whom And For What? Financial Literacy Education And The New Regulation Of Consumer Financial Services. *Law & Policy*. 29(2), 226-256.
- Wolcott, I.ve Hughes, J. (1999). Towards Understanding The Reasons For Divorce.Australian Institute Of Family Services, Melbourne.20.
- Yılmaz, V. ve Tuncay, M. (2012). Finansal Liberalizasyonun Tasarruf Ve Yatırım Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 26 (3-4), 345-363.
- Yilmazer T. ve Lyons A. C. (2010). Marriage And The Allocation Of Assets İn Women’s Defined Contribution Plans. *Journal Of Family And Economic Issues*. 31, 121–137.
- Yoong, J.(2010). Financial Literacy And Stock Market Participation: Evidence From The Rand American Life Panel, Pension Research Council Working Paper.[Http://Www.YatirimYorum.Gov.Tr](http://www.YatirimYorum.Gov.Tr) (Erişim Tarihi: 18.03.2015).

EKLER

EK 1: Anket Formu

SERBEST MUHASEBECİ VE MALİ MÜŞAVİRLERİN FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK ANKET SORULARI			KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
Cinsiyet:	Erkek ()	Kadın ()					
Yaş:	()						
Eğitim Durumu:	Lise ()	Üniversite ()					
	YL ()	Dr ()					
1) Aylık harcamaları kontrol etmek önemlidir.	1	2	3	4	5		
2) Gelecek için finansal/mali hedefleri belirlemek önemlidir	1	2	3	4	5		
3) Aylık tasarruf yapmak önemlidir	1	2	3	4	5		
4) Bugün paramı tuttuğum yol geleceğimi etkileyecektir.	1	2	3	4	5		
5) Aylık harcama planına sahip olmak ve buna uymak önemlidir.	1	2	3	4	5		
6) Kredi kartının tüm borcunu ödemek önemlidir	1	2	3	4	5		
7) Taksitli alışveriş yaparken uygun taksit seçeneklerini karşılaştırmak önemlidir.	1	2	3	4	5		
8) Bütçeye uymak önemlidir.	1	2	3	4	5		
9) Uzun vadede hedeflere ulaşmak için düzenli yatırım yapmak önemlidir.	1	2	3	4	5		
10) Ekstra faizden kaçınmak için kredi kartlarımı tam zamanında öderim.	1	2	3	4	5		
11) Paramı en iyi nasıl yöneteceğim konusunda endişe duyarım.	1	2	3	4	5		
12) Kişisel harcamalarımı not eder ve kontrol ederim.	1	2	3	4	5		
13) Harcamalarımı yönetmede etkili olmak için uzun vadeli finansal hedefler koyarım.	1	2	3	4	5		
14) Harcamalarım için haftalık ve aylık planlara uyarım.	1	2	3	4	5		
15) Harcamalarımı dengelemeden 1 aydan fazla yol alırım	1	2	3	4	5		
16) Mali durumumu kontrol etmekten memnun/tatmin olurum.	1	2	3	4	5		
17) Faturalarımı geciktirmeden öderim.	1	2	3	4	5		
18) Kredi kartımı kullanırken ne kadar harcayacağımı belirlerim.	1	2	3	4	5		
19) Harcamalarım için para olmadığında kredi kartımı ya da ek hesabımı kullanırım.	1	2	3	4	5		
20) Taksitli alışveriş yaptığımda uygun taksit	1	2	3	4	5		

seçeneklerimi kıyaslarım.					
21) Aylık gelirim %10'undan fazlasını kredi kartı ödemelerimde kullanırım.	1	2	3	4	5
22) Olası borç ve hatalardan kaçınmak için kredi kartımı ve faturalarımı kontrol ederim.	1	2	3	4	5
23) Aylık tasarruf yaparım.	1	2	3	4	5
24) Tasarruf yaptığım için bazı pahalı şeyleri alabilirim.	1	2	3	4	5
25) Beklenmedik durumlarda kullanabilmek için aylık gelirim üç katı mali kaynağım vardır.	1	2	3	4	5
26) Alışveriş yaparken fiyatları kıyaslarım.	1	2	3	4	5
27) Yüksek tutarlı satın alımlardan önce mali durumumu analiz ederim.	1	2	3	4	5
28) Ani kararlar/hareketle/dürtü ile alışveriş yaparım.	1	2	3	4	5
29) Finansal ürünleri paramı tasarruf etmek ve peşin alışveriş yapmak için satın alırım.	1	2	3	4	5

30) 100000 TL paranız var. Yıllık faiz oranı %10' dur. 5 yıl sonra ne kadar paranız birikir?

- a) 150000 TL'den fazla
- b) 150000 TL
- c) 150000 TL'den az
- d) Bilmiyorum

31) Bugün tasarruflarınıza uygulanan yıllık faiz oranının %6 ve enflasyon oranının %10 olduğunu farz edin. 1 yıl sonra aynı parayla ne kadarlık alım yapabilirsiniz.

- a) Bugünden fazla
- b) Bugünle aynı
- c) Bugünden az
- d) Bilmiyorum

32) Ali'ye bugün 10000 TL Ayşe'ye de 3 yıl sonra 10000 TL miras kalacağını farz edin. Bu miraslara göre hangisi daha varlıklıdır.

- a) Ali
- b) Ayşe
- c) İkisi de aynı
- d) Bilmiyorum

33) Aşağıdakilerden hangi seçenek hisse senedi piyasasının fonksiyonunu en iyi açıklar?

- a) Alıcı ve Satıcının karşılaşmasına imkan sağlar
- b) Hisse senedi getirilerini önceden bilmek
- c) Hisse senedi fiyatlarını yükseltmek
- d) Bilmiyorum

34) Uzun bir zaman periyodunu göz önünde bulundurursak örneğin 10 yıl; aşağıdakilerden hangisinin getirisi en yüksek oranlıdır?

- a) Mevduat
- b) Tahvil
- c) Hisse senedi
- d) Bilmiyorum

35) Aşağıdaki durumlardan hangisi doğrudur?

- a) Yatırımın geri ödemesine bir kere yatırım yapmak, parayı ilk yılda geri almaya imkan tanımaz.
- b) Yatırımın geri ödemesi birçok varlığa bağlıdır, örneğin hisse senedi ve tahviller
- c) Hiçbirisi
- d) Bilmiyorum.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Tarık DAĞDELEN

Doğum Yeri ve Tarihi : Diyarın /1989

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri-Lisans (2009-2013)

Yüksek Lisans Öğrenimi :Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalı Muhasebe-Finansman Bilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl : TÜRMOB-Stajyer Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (2015-.....)

İLETİŞİM

E-posta Adresi : dagdelen0400@gmail.com

Telefon : (542) 554 09 04